

קהלת א

א

א דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים: ב דברי חכמים אמר

רש"י

בית יהורא

א (א) (דברי קהלת). זאגט רש"י וכל מקום שנאמר דבריו ווי עס שטייט אין פסוק דברי ואינו אלא דברי תוכחותו מיינט מען גיט קיין צווייטע רייד נאר שטראף רייד עס שטייט אין פסוק ואלה הדברים אשר דבר משהו שטייט ווייטער אין פסוק ושמעו את הדבר הנה פרות הבשן עס שטייט אין פסוק ודברי ירמיהו שטייט ווייטער ושאלו נא וראו אם יולד זכר ואלה דברי דוד שטייט ווייטער ובליצל קקץ מוגד גולהם עס שטייט דא אין פסוק ודברי קהלת שטייט ווייטער ונרת השמשו: (כל הנחלים הולכים אל הים) זאגט רש"י וכינה את הרשעים בתחמה ובלבנה ויס דער פסוק רופט די רשעים מיט דעם נאמען זין אין לבנה אין ים ושאין להם מתנת שכר וואס זיי האבען גיט קיין שכר ופך שנויה בספריו אזוי איז גילערענט אין ספרי זאגט רש"י וולמתי משם איך האב זיך פון דארט גילערענט ושהענין מדבר ברשעים אז דאס ענין שמועסט פון די רשעים ויהמשילם להגבורת תחמה שסופה שוקעתו אין דער פסוק גלייכט זיי צו דעם שטארקייט פון דער זין וואס דער סוף איהרער איז אז זי וועט אונטער געהן (דבר אחר) נאך אשטעט וכל הנחלים הולכים אל הים ומה תלמוד גלולים נאמר דער פסוק שמועסט פון די עזרים ושטים המשפחות למים סבורים שיש בהם ממש זיי ווענען שטים זיין רעכענען אז דס וואסער הט א ממש ולפי שראוין את הים הגדול ווייל זיי וועהן דם גרימען ים ושכל הנחלים הולכים בו והוא אינו מזלזל אז אע טייכען פליסען אריין אין ים אין דר ים ווערט גיט מיעל ואינם יודעים להבין כי אל המקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללבנה אין זיי ווייסן גיט אז אין דעם זעלבנען ארט ווי זיין גייען אריין פון דעם זעלבנען ארט געהן זיי צוריק ושמיימי הנהרות ההולכים לתוך הים הם המים עצמם שהלכו פכר ווארים די וואסערין פון די טייכען וואס זיין גייען אין ים ווענען די זעלבנע וואסערין וואס זיי ווענען שוין פון לאנג גענאנען אין ים אריין והם נובעות מתחת התהום זיי קוועלען פון אונטער דם תהום והולכים למעלה מן הקרקע עד הים זיין געהן אויף דער ערד ביז צו דעם ים שפתי חכמים

(א) דברי קהלת. כל מקום שנאמר א דברי אינו אלא דברי תוכחות. (דברים א) אלה הדברים אשר דבר משה. (שם ל"ב) וישמעו את הדבר הזה פרות הבשן (ירמיה א) דברי ירמיהו (שם ל) שאלו נא וראו אם יולד זכר וגו' (שמואל ב כב) אלה דברי דוד (שמואל ב כג) ובלעל קקץ מוגד כלהם. דברי קהלת. וזרח השמש: כל הנחלים הולכים אל הים. כינה את הרשעים בתחמה ובלבנה ויס שאין להם מתנת שכר כך שנוי בספרי ולמתי ממש ג שהענין מדבר ברשעים והמשילם לתגבורת ההמה שסופה שוקעת. תוספ. ד"א כל הנחלים הולכים אל הים מה ת"ל. בעובדי ע"צ נאמר ששים המשתחווים למים סבורים שיש בהם ממש לפי שראוין את הים הגדול בכל הנחלים הולכים בו והוא אינו מלא ואין יודעין להבין כי אל המקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללבנה שמימי הנהרות ההולכים לתוך הים הם המים עצמם שהלכו כבר הם נובעות מתחת התהום והולכים למעלה מן הקרקע עד הים והוארים ויבשים לפיכך אין הנהרות פוסקים ואין הים מלא ולא מפני שיש בהם ממש ע"כ: קהלת. על שם שקיבל חכמות הרבה יכן במקום אחד קוראו (מבלי ל) אגור בן יקא שאמר כל החכמה וסקיאה וי"א שהיה אימר כל דבריו בזה קהל: מדר בירושלים. עיר ד החכמה: הכל

א דקשה לרש"י וכי לא נתנבא שלמה אלא הלו כלכל והלא נתנבא ספרים כתב וכן כתב כ"מ ב" דברי ב" וכן הוא בספרי: ב אע"כ דכל הסדרה כולה ענין תוכחה מ"מ לא מלינו כהדיו בקרא ענין תוכחה רק כהבוא קרא. ועוד דכל הענין כולו מיידי בדור המדבר בכנר מתו אכנ לא כדורו של משה לך מיידי קרא כסוכית נכני דורו לא משה

פירוש ע"ט

א (א) דברי קהלת די רייד האט ויירצט שלמה המלך דער זון פון דוד המלך בירושלים. (ב) דברי שלמה המלך זאגט אפילו די

קהלת א

**קהלת הבל הבלים הבל הבל : ג מהיתרון לאדם בבל-עמלו
שיעמל תחת השמש : ד דור הולך ודור בא והארץ לעולם עמרת:**

רש"י

בית יהורא

(ב) הבל הבלים אמר קהלת קהלת קורא תגר ואומר על כל ילד שבעת ימי בראשית שהכל הבל של הכלים הוא : הבל הבל כקוד חסד פתח לפי שהוא דבוק כלומר הבל שבהכלים שבעת הכלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית : (ג) מה יתרון ה שכל ומותר : תחת השמש תמורת התורה ו שהיא קרויה אור שלמה (משלי ו) ותורה אור כל עמל שהוא מהלך בן אדם עסק התורה מה שכל בו : (ד) דור הולך ודור בא כל מה שהרשע ו יגע ועמל לעשוק ולגזול חינו מבלה את מעשיו כי הדור הולך ודור אחר בא ומופל הכל מיד בניו כענין

והחזירים ונזכרים אין זיי קנועלען צוריק זלפיך אין הנהרות פוסקים ואין הים מלא איבער דעם הערען די שייכען גיט אויף צו פליסען אין דער ים ווערט גיט פיעל וולא מפני שיש בהם פמשו אין גיט ווייל עס איז אין זיי דא אפמס וע"כ : (קהלת) זאגט רש"י וצל שם שקיהל חכמות הרבהו דורך דעם היסט ער קהלת ווייל ער הט איינגעזאמעלט פיעל חכמות וזכן במקום אחר קורא אגור בן לקא אין אויף אצווייט ארט רופט דר פוסק שלמה אגור בן לקא ושאגר כל החכמה והקאה ווייל ער האט איינגעזאמעלט אלע חכמות אין ער האט פון דא רבנים זאגען דורך דעם היסט ווייל ער האט געזאגט אלע זיינע רייד פאר אגורים פערזאמלונג מענשען : (מלך בירושלים) ועיר התכמה וואס זיא איז געוועזען די שטאדט מיט בלויז חכמים : (ב) (הבל הבלים אמר קהלת) זאגט רש"י וקהלת קורא תגר על כל יצירת שבעת ימי בראשית קהלת קריטיקערט אין זאגט אויף די אלע זאכען וואס זענען בעשאפן געווארען אין די זיבען טעג ושהכל הבל של הכלים הוא אז אלעס איז נאריש פון נארישקייטען : (הבל) זאגט רש"י והכל ונקוד חסד פתח די ה"א איז געפניטעקט מיט אפמח אין אשנא ולפי שהוא דבוק ווייל דאס ווארט הבל איז געהעפט : צו דעם ווארט הכלים וכלומר אזוי איז דער פשט והכל שבהכלים איין נארישקייט פון נארישקייטען, זאגט רש"י ושבעת הכלים עס שטייט אין פסוק זיבען מאהל הבל וזכנך מעשה שבעת ימי בראשית קענען די זאכען וואס זענען בעשאפן געווארען אין די זיבען טעג : (ג) (מה יתרון) ושכל ומותר אשכר אין אפמעהייט : (תחת השמש) ותמורת התורה אפערבייטונג פר דער תורה ושהיא קרויה אור וואס זיא יערט גערופען ליכט ושנאמר עס שטייט אין פסוק ותורה אור די תורה היסט ליכט וכל עמל שהוא מחליף בו את עמל התורה מה שכל בו יעדען מאטעריאל וואס ער פערבייט עס פאר דעם עסק פון דר תורה וואס פאר אשכר האט ער פון דם : (ד) (דור הולך ודור בא) וכל מה שהרשע יגע ועמל לעשוק ולגזול דס אדעס וואס דער רשע מאטערט זיך צו רויבען אין צו גזלן ואינו מבלה את מעשיו לעבט ער גיט איבער זיינע מעשים דאס גאלד בלייבט גיט ביי זיינע קינדער אויף אייביג וכי הדור הולך ודור אחר בא ונוטל הכל מיד בניו ווארים דס דור געהט אנוועק אין אצווייט דור קומט אין געמט אדעס אנוועק פון זיינע קינדער ופענען שנאמר אזוי ווי עס שטייט אין פסוק ובניו ירצו דלים די קינדער פון גזלן וועלען איבער

שפתי חכמים

יתרה מחלחל שסער זה מדבר בחכמיות על כן מזכיר שזא מלך כעיר החכמה וזוהו בית שופעת החכמה מלך אכיו ומלך פיר הקודש שהיא מלא חכמה ואומר על כל יצירת שבעת ימי בראשית כולו דייק כמו שכתב אח"כ שבעת סגלים כנגד שבעת ימי בראשית : ה דקשה לה"י אין שייך לו יתרון אלא בשני חלקים האחד יותר מחכירו לכ"ס פירוש ע"ט

שיתרון פירושו שכל ויותר : ו דקשה לה"י : ס הוא כצאצאו חלילה שלא יהיה לו שכל אם עמל כחורב ובחלית וא"כ אמר מה יתרון לאדם ככל עמלו שיעמול תחת השמש לכ"ס תמורת התורה ויסת' פ' תחת כמו עין תחת עין וכלם תחת השור וכלם מה שיעמול תמורת התורה אין לו יתרון אלא אם עמל כחורב יש לו יתרון : ו דקשה לה"י

אדע זיינע מידיקייט וואס ער מיהט זיך אויף דר וועלט וועלכע איז אונטער דער זון : (ד) ריו די רשעים שסארבין אזוי קימען

די בעסטע זאכין וואס אויף דער וועלט איז אלץ נישט : (ג) מה יתרון וואס פאר איין גיט קומט ארויס צום מענשין אין

קדלה ✕

בית יהודא

רמי

זיך ביינאכט אין זי געהט אַנאַנצע נאכט
 זעלבן אַרט וואס זי הט נעסטן אהנגעהויבן
 (וירח). ורוחו של שמשו דער ווילען
 אין פסוק וְאֵשׁ יִהְיֶה שֵׁם הַרוּחַ לִלְכָתָּהּ
 שְׂפָסָהּ (סביבותי שפ). וגם מִתְּרוֹמָתָא אֵשׁ
 (סובב היסוד אש) דעם זעלבן אַרט ווי
 ער זיך היינט אש: (האָרץ אַל דרום),
 זיין אש: דרום זייט: (סובב אַל צפון).
 אש: צפון זייט: (סובב אש) הוּלָה, וְאֵשׁ
 אש: מערב זייט וּשְׁפָעִים מִלְּכָתָן בְּיוֹם
 זין אש: די זייטען בייטאג אין אַמֶּהֶל
 מִלְּכָתָן וּבִסְבָּת סִבְבָּתָן אין תַּמָּזוּ גֵעֵשֶׁת
 זי ארום די זייטען ביינאכט, וְאֵשׁ הַרְשָׁעִים
 די רשעים וואס אַלעס זייער זיין שיינט דער
 אינטער געהוּפֶל מֵה שְׁהֵם הוֹלָלִים וּמִתְגַּבֵּר
 שְׁפָתֵי

דבר הקודש אשרי שאין לו יתרון ואף יסאך לזה דבר
סוף כו'. לרש"י כל מה שהנפש כו' וא"כ פסוק זה יורה
ש' פסוק הקודש למה אין לו יתרון: ח דקט' לרש"י
פרוש

קומען אדערע מענשן און נעמען אונז
 ביי זייער קינדער דאס געלט וואס זיי
 האבען מיט גיזקה איין גוזאמילט ווארן
 אבער די ערד שטייט אייביג: (ה) וְנָתַתִּי
 אֹזֶן וְיָדָא דִּיא זון שיינט אויף אין דער
 פריא און אויף דער נאכט גייט זיא
 אונטער וואס פארט און זיא פאר ? אונט

95182

קדלת א

**שב הרוח: י בל הנחלים הלכים אל הים והים איננו מלא אל-
מקום שהנחלים הלכים שם הם שבים ללכת: ח בל הדברים
יגעים לא יוכל איש לדבר לא-תשבע עין לראות ולא-תמלא און
משמע: ט מה-שיהיה הוא ומה-שנעשה הוא שיעשה ואין בל-**

בית יהודא

רש"י

שטארקען זיך וועט זייער סוף זיין זיין
נאלען צוריק געהן צו זייער אומריין ארט
ומקום הטנופת באו ולמקום הטנופת ילכו
פון איין אום ריין ארט איז זייער פער
גענען געקומען אין אויף איין אום ריין
ארט וועט זייער פערמענען אנוועק געהן
ונכון אזוי איז די טייטש וכל הנחלים הולכים
אל הים והים איננו מלא. ולפי שאין נשואים
בתוכו וייל די וואסערין בלייבען נישט אין
ים (כי ים אקיינוס הוא גבוה מכל העולם
כולו) וייל דער ים אקיינוס איז העכער
פון דער גאנצער וועלט ושאמרו עס שטייט
אין פסוק ונקרא למי הים וישפכו ער
טהוט רופען צו די וואסערין פון ים אין
ער טהוט זיי אויסגיטן ומהיכן אדם שופך
אין פון וואגן גיסט אפענש אויס ומלמעלה
למטה פון אויווען אראב ומהחלים הולכים
במחילות תחת ההרים מאקיינוס אין די
פון ים אקיינוס ומהזרים נובעים אין
מען אף מקום שהנחלים הולכים הם שבים שם
אזוי דער רשע אזוי ווי ער איז געווארען
דער וועלט: (ח) וכל הדברים יגעים וגו'
ומוסב דער פסוק גיהערט צו א על מה יתרון
הוא עסק התורה לדבר בדברים בטלים או ער
ער זאל ריידען דברים בטלים והרי הם יגעים
מאטערען זיי דם מענש אין ער קען נישט משיג
לעסוקן אין אויב ער איז עוסק צו קענען מיט די
זיין אויג נישט אהענטעטן וואס בשמיעת און
בטלים מיט זיין אויער וואס לא תמלא וועט
(ט) (מה שהיה הוא שיהיה) ובכל מה שהוא למד
בדבר שהוא חליפי השמש אין צו חידוש לא
יראה

טייכען געהן אין היילען אונטער די בערג
זיי פליסען ווייטער ונהו אין דם מיינט
אף מקום שהנחלים הולכים הם שבים שם
אזוי דער רשע אזוי ווי ער איז געווארען
דער וועלט: (ח) וכל הדברים יגעים וגו'
ומוסב דער פסוק גיהערט צו א על מה יתרון
הוא עסק התורה לדבר בדברים בטלים או ער
ער זאל ריידען דברים בטלים והרי הם יגעים
מאטערען זיי דם מענש אין ער קען נישט משיג
לעסוקן אין אויב ער איז עוסק צו קענען מיט די
זיין אויג נישט אהענטעטן וואס בשמיעת און
בטלים מיט זיין אויער וואס לא תמלא וועט
(ט) (מה שהיה הוא שיהיה) ובכל מה שהוא למד
בדבר שהוא חליפי השמש אין צו חידוש לא
יראה

שפתי חכמים

הולך אל דרום כו' סוכה סוכה וכל זה כמש' משתעי וא"כ
אין נכנס כמש' ואל' כחותו של שמש: י דקשה לרש"י
פירוש ע"ט

גאנצע וועלט נ"י אונ גאך דם אום רינגלן
וואס זי האט געקטין ארום גירינגילט די
וועלט קומט זי היינט ווידער אויף איר
ערשטען ארט אונ גייט ווייטער אין ערשטן
לאנג: (ו) די אלע טייכען גייען אין ים
אריין אונ דר ים איז דאך נישט פול ווארום
אז מקום צו דעם ארט נישט די טייכן גייען
דארטין קערען זיי זיך אום: (ח) די אלע
ואבען זענען מיד פלומר ווען דר מענש

ד"ט

בית יהורא

חידושו יעדער זאך וואס ער געוואהנט
זי צו טוען וואס זי איז אפגערייטענדיג פאר
דער תורה וואס זי ווערט געוועזען שמש
אזוי אין דר זאך דא קיין נייעס ולא יראה
אלא מה שהיה כבר שנבאר בששת ימי
בריאתו פאר וועט נישט זעהן נאר ימי
וואס עס איז שוין געוועזען פון לאנג
וואס עס איז נאך באשאפען געווארן אין
די זעקס טעג וואס די וועלט איז געשאפען
געווארען ואבל ההויגה בתורה מוצא בה
תמיד חידושי טעמים אבער דעם וואס
לערענט תורה געפינט ער אין איהר תמיד
חדשים ופענין שנאמר אזוי ווי עס שטייט
חידושי ודריה ימרוה בכל עתו איהרע
ברוסטען וועלעך דין אהענטען צו יעדער
צייט דאס מיינט מען די תורה פאר וואס

יִרְאֶה אֱלֹהִים מִה שֶׁהִיא כְּבֵד מְכַבֵּד בְּשֵׁשֶׁת יָמִים
בְּרֵאשִׁית. אֲבָל הַסּוּגָה בְּחוּרָה מוֹלֵא בֵּה תַחֲדִי
יִירוּשָׁלַיִם עַמִּים יְיָ כְּעֵינִן שְׂמֵחַר (מַעֲלֵה) הַדִּישׁ
יִירוּךְ כָּל עַם מִה הַדֵּר הוּא כָּל זֶמֶן שְׂמֵחִימוֹן
מִשְׁמַחֵם בּו מוֹלֵא בּו עַם אֶדְרִי"ת כֵּן. וְכֵן מֵלִינִי
בְּמַס' תַּגִּינָה שְׂמֵחַר רִ' אֱלִיעֶזֶר בְּקוֹרְקוֹמֹס דְּבִרְיָ
בֵּלָא שְׂמֵחֵת אִין בְּמַסֵּס שִׁמְחָר (י) (י"ג) יֵד
בֵּלָא לִידֵךְ תַּחַת הַסֵּם שִׁמְחָר לֵךְ הַאֲמֹר עֲלִינִי
רַבָּה וְאֵל זֶדֶךְ חֹדֶם הוּא וְלִינִי חֹדֶם שְׂכַר הִיא
בְּעִלְיָהִים שְׂעֵבְרוּ לִפְנֵינִי אֱלֹהִים שְׂאִין זְכָרִין לִרְאשׁוֹנִים
לִכְךָ דּוֹמֶה לְחֵיוֹת חֹדֶם : (י"א) וְגַם דְּאֶתְרִינִי שְׂחִינִי
לְאֶתְרִינִי לֹא יֵהִי לֶסֶס זְכָרִין בְּדוֹרוֹת שְׂחִינִי
לְאֶתְרִינִי לֶסֶס. וְזֶדֶךְ אֲגִידָה דּוֹרְשׁוֹ כְּגַד אֲבָדֹה
זְכָר עֲמֵלֵק וְסִיפֹה לְמַחֹת שְׂמֵחַר (עוֹבְדִים אֵל)
וְלֹא יֵהִי שְׂחִינִי לְבֵית עַם : (י"ב) אִינִי קִדְּחָה
סִינִי

גלייכט דער פסק די תורה צו ברוסען ומה תדר הוה כל זמן שהתינוק ממשמש
בו מוצא בו טעם אזוי ווי די ברוסט כל זמן דאס קינד טאפט אין איהר געפינט
ער אין איהר א טעם אזוי די תורה וואס מעהר מען לערענט אין איהר מעהר טעם
געפינט מען אין איהר ווכן מצינו במסכת תבינה אין אזוי געפינען מיר אין דער
מסכת תבינה ושומר רבי אליעזר בן הורקנוס דברים שלא שועתן און בעשה מרכבה
או רבי אליעזר בן הורקנוס הם געדרשת אדעלעס ואכען וואכען קיין אויפער הט עס
נאך גיט גיערעט אין דר מעשה מרכבה: (י) (יש דבר). ובא לידך תחת השמש עס
אין דיר אונטער געקומען איין ואך וואס עס איז אחילוף פון דער תורה ושיאמר לה
וואס מען וועט דיר נאכען והואמר עקיו ראה זה דבר חדש הוא דער וואס וועט
דיר אויף איהם נאכען ועה דס איז אנניע ואך וואינו חדשו עס איז אכער גיט קיין
נייעס ושכבר היה בטלמים שעברו לפנינו עס איז שוין לאנג געווען אויף דר וועלט
נאך פר אונז ואלא שאין זכרון קראשונים נאר ווייל מען גידענקט גיט דיא ואכען
וואס ווענען געוועזען פריהער ולפך דומה לזה היות חדשו איבער דעם ראכט ויף אז
דאס איז אנניע ואך: (יא) וגם לאחרונים שיהיו: ולאחרונים לא יהיה להם לזכרון
דברות שיהיו לאחרונים להם דיא נאכען וואס וועלען זיין נאך שפעטער וועט מען זיי
אויף גיט גידענקען אין דיא דורות וואס וועלען זיין נאך שפעטער וועט מען זיין
דורשו אין דער מדרש אגדה דרשת דם פסק וכוונד אבוד זכר עמלק וסופו למחות
אויף דעם מאכען פערדינען דם זכר פון עמלק אין זיין סוף וועט זיין אז ער וועט
ווערן אב גימעקט פון דר וועלט ושואמר עס שטייט אין פסק: וללא יהיה שויד
לבית עשו עס וועט גיט זיין קיין איבר בייבער צו עשו: (יב) ואני קהלת הייתי
שפתי חכמים

שייך זה לענין הקודם. לכ"ס בכל מה שז"ל דק"ל דמחמט דכ"ר שז"ל חלושי סמט אין בו חלום פירוש ע"ט

וועלט אין דיא צייטען וואס פאר אונז
 גווען: (יא) אין פאר מען גידענקט נישט
 ערשטע וואפען אונז אויך זיין וואפען וואס
 וועט זיין אין די דורות וואס וועלן זיין
 נאך אונז וועט מען אויך נישט גידענקען
 זיי אין די צייטען וואס וועלן זיין נאך
 דאס

דאס וועט ווייטער גיטאן ווערען נאך פ'ערש און מען גיפונט גאר קיין נייט נאך גיט אונטער די ווי: (י) יש ג'ר עס איז פאר האנדלען איין נאך וואס איין מענטש וועט דיר זאגן די זאך איז ניי זאגער עס איז שוין לאנג גיוועזען אויף דער

קהלת א

**מֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם: י וְנָתַתִּי אֶת-לְבִי לְדָרוּשׁ וּלְתוֹרָה
בַּחֲכָמָה עַל כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם הוּא וְעֵינַי רַע נְתוּלָהִים
לְבִנֵי הָאָדָם לְעֵנוֹת בּוֹ: י וְרֵאִיתִי אֶת-כָּל-הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת
הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה הַכָּל הִבֵּל וְרֵעוֹת רוּחַ: טו מַעֲוֹת לֹא-יֻכָּל לְתַקֵּן
בֵּית יְהוּדָא**

מֶלֶךְ. וְעַל כָּל הַעוֹלָם אוֹיֵף דָּעַר גִּאנְצֵר וְעוֹלֵט וּלְבָסוֹף עַל יִשְׂרָאֵל אֵין שְׁפָעֵטֶר בֵּין אֵיךְ גִּעוּוֹעוֹן מֶלֶךְ נֹר אוֹיֵף דִּי יִשְׂרָאֵל וּלְבָסוֹף עַל יְרוּשָׁלַם לְבָדָהוּ אֵין דֶּר גִּאנְצֵר נֹר אוֹיֵף דָּעַר שְׁטָאדֶט יְרוּשָׁלַם אֵלִיין וּלְבָסוֹף עַל מֶלֶךְ אֵין דֶּר גִּאנְצֵר נֹר בְּלוֹיז אוֹיֵף מִיין שְׁטָעקען וְשִׁהרִי נֶאָמְרוּ וְאָרִים עֵס שְׁטִיט אֵין פֶּסוּק וְהִיטִי מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם אוֹיֵף בֵּין גִּעוּוֹעוֹן אֵיין מֶלֶךְ אֵין דֶּר שְׁטָאדֶט יְרוּשָׁלַם וְאָבֵל נִשְׁקִי אוֹיֵף מֶלֶךְ אָבֵר יַעֲצֵט בֵּין אֵיךְ גִּיט קִיין מֶלֶךְ: (יג) וְנָתַתִּי אֶת לְבִי לְדָרוּשׁ. וּבְתוֹרָהוּ צוּ פֶאָרשְׁעֵן אֵין דָּעַר תּוֹרָה וְהִיא הַחֲכָמָה דָּס מִיִּנֵט מַעַן דִּי חֲכָמָה וּלְהַתְבּוֹנֵן בָּהּ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂה אֵין אֵיךְ פֶּאָרשְׁטֶען אוֹיֵף דִּי אֵלֶּע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים וְאֵס עֵס שְׁטִיט פֶּרִיגֶר וְאֵס זַי וְעֶרֶען גִּעִטוֹהן אוֹיֵף דָּס אָרֶט פֿון דָּעַר תּוֹרָה וּבִינֹתִי בְּהוּ אֵין אֵיךְ הָאָב אֵין אֵיךְ פֶּאָרשְׁטֶאנְען וְשִׁהוּא הַעֲנִין הָרַע אֲשֶׁר נָתַן הַקִּבָּה לְפָנַי בְּנֵי הָאָדָם דָּס שְׁלֶעכְטֶע עֲנִין וְאֵס הַקִּבָּה הֵט גִּיגֶעבֵן פֿר דִּי מַעֲנִשְׁעֵן וְוִי עֵס שְׁטִיט אֵיךְ גִּיב פֶּאָר אֵיךְ וְאֵת הַחַיִּים וְאֵת הַמָּוֶת דָּס לִעבֶען אֵין דֶּר טוֹיֶדֶט דָּס מִיִּנֵט מַעַן וְאֵת הַטּוֹב וְאֵת הָרַע דָּאס גִּיטֶע אֵין דָּאס שְׁלֶעכְטֶע: (עגן רַע). וּמִנְהַג רַע לְהֵסוּ אֵיין שְׁלֶעכְטֶע מִנְהַג הָאָס עַר צו זַי גִּעִגֶעבֵן: (לַעֲנוֹת בּוֹ). וְלִהְתְּנֶהג בּוֹ זַי וְאֵלֶּען זַי אֵין אֵיךְס בּוֹהַג זַי. זֶאגֶט רַשִׁי וְעֵנִין יֵשׁ לְפִתְרוֹ לְשׁוֹן מַעַן וְדִירָהוּ קֶען מַעַן שְׁיִטֶשֶׁן. אֵיין וְוֹאֵהגִיג וְוִי לְפִתְרוֹ אֵין אֵיךְ קֶען אֵיךְס שְׁיִטֶשֶׁן וְלִשׁוֹן עֵיזֵן וּמַחֲשָׁבֶהוּ סְרָאכְטֶען וְוִיכֵן אֲזוּי דָּאס וְוֹאֶרֶט וְלַעֲנוֹת בּוֹ קֶען אֵיךְ שְׁיִטֶשֶׁן בִּיִידֶע שְׁיִטֶשֶׁן: (נְתוּן). אֵיז שְׁיִטֶשׁ וְהִנֵּי לְפָנֶיהֶם עַר הָאָס גִּעִלְאָט פֶּאָר זַי: (יֵד) וְרֵעוֹת רוּחַ. וְשִׁבֵּר רוּחַ אֵיין צוּבְרָאכְען גִּעִמִּט וּכְמוֹ אֲזוּי וְוִי עֵס שְׁטִיט אֵין פֶּסוּק וְרֵעוֹ עֲמִים וְחֻטִּטוֹ וְוִי וְעוֹלֵעֵן וְעֶרֶען דִּיא פֶּעקְקֶר אֵין זַי וְעוֹלֵעֵן וְעֶרֶען פֶּערשְׁנִיטֶען וְסוֹף הַמַּעֲשִׂה בָּא לִידֵי פֶאָב לְבֹ דָּעַר סוֹף פֿון דָּעַר זֶאךְ אֵיז אֲז דָּעַר מַעֲנֵשׁ קִימֶט צוּא

שְׁפָתֵי חֲכָמִים

אָבֵל בְּלוֹרֶס יֵשׁ חֲדוּשׁ מֵס בֵּלָה הִיִּס וּמֵסוּ חֲדוּשׁ הַשִּׁינִי כֹה. לְכִיפֵּס אָבֵל הַהוּנָה כְּחֹרֶס כו': ב' דִּקְלֵל אֵין קֵהֶלֶט סִיטִי מֶלֶךְ הַלֵּל וְהוּ לֹא לִמֵּס הַלֵּקִי לִמֵּס עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם. לְכִיפֵּס עַל כָּל הַעוֹלָם כו': ג' קִיל הִיכֵן נָתַן לְפָנֶיהֶם הָרַע. לֹה מְבִיא הַפֶּסוּק אֵת הַחַיִּים וְאֵת הַמָּוֶת וְגו'. וְחֲחִיכֵּס מַעֲרֵס בְּמֵלֶת עֵינִין וּמֵלֶת לַעֲטוֹת שִׁיחֵס עֵינִים פִּירוּשׁ ע"ט

דָּס: (יב) אֵיז אֵיךְ שְׁלֵמָה אֵיךְ בֵּין גִּינְוֵעוֹן אֵיין מֶלֶךְ אוֹיֵף דִּיא יִשְׂרָאֵל וְאֵס זַעֲנֵן אֵיין קִלֹּג פֶּאָק אֵיז אוֹיֵף אֵין דֶּר קִלֹּגֶע שְׁטָאט יְרוּשָׁלַם: (יג) וְנָתַתִּי הָאָב אֵיךְ מִיר גִּיגֶעבֵן צוּם הָאָרֶעֶן אֵיךְ זֶאָל פֶּאָרשְׁטֶען אֵיין זֶאָל וּזְכֵעֵן מִיט קִלֹּגֶהִיט אוֹיֵף דִּיא אֵלֶּע זֶאכְען וְאֵס עֵס וְעֶרֶט גִּיטֶאן אוֹיֵף דָּעַר וְעוֹלֵט אֲז עֵס אֵיז אֲז צוּ בְּרָאכְען גִּמִּיט: (טו) בְּעִנְיֵן דֶּר וְאֵס

וְחִסְרוֹן לֹא-יִכָּל לְהַמְנוֹת: טו דְּבַרְתִּי אֲנִי עִם-לְבִי לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה
הַגִּדְלָתִי וְהוֹסַפְתִּי חֲכָמָה עַל כָּל-אֲשֶׁר-הָיָה לִפְנֵי עַל-יְרוּשָׁלַם וְלִבִּי
רָאָה הַרְבֵּה חֲכָמָה וְדַעַת: יו וְאַתָּנָה לְבִי לִדְעַת חֲכָמָה וְדַעַת

בית יהודה

רשי

יִשְׁעִיָּה (ח) רועו עמיס ומתו. רוח פלג"ס סוך
המעשה בל לודי כאב צ לב: (טו) מעוות. בחייו
לא יוכל לתקון משמת מי שגרה בערב שבת
יאלל בשבת ורבותיו פירשו על הכא על הערסה
והוליד ממור או על ת"ח הפורש מן התורה
סהיה ישר מתחלתו ונתעוות: וחסרון לא יוכל
להמנות זה שחיסר טלמו ממין הכשרי לא יוכל
עם יכוי. עכשיו שירדתי מגדולתי אני נותן לבי
לאמר מי יאמר עלי ק שאבא לירי מדה זו:
אני הנה הגדלתי. (יו) ואתנה. עכשיו את לבי
לדעת את מיב החכמה מה סופה ואת מיב
הסוללות והסכלות. הוללות שמוס ומירוף
הדעת לשון ערוב כמו יִשְׁעִיָּה (ח) מהול בחיט
וסכלות

וְחִסְרוֹן לֹא יִכָּל לְהַמְנוֹת. וְהַ שְׁחָסַר עָצָא מִמִּינֵן הַכְּשָׁרִים דָּעַר מַעֲשֵׂה וְהָאֵס
זִיךְ גַּעֲמָאֵס פִּעְהֻלְעֵן פֿון דָּעֵס מִינֵן פֿון דִּי קְשָׁרַע מַעֲשֵׂן וְלֹא יִכָּל לְהַמְנוֹת עִמָּהֶם
בַּקְּבֹול שְׂכָרָם וְנֹעַט גִּיט וְנֹעֲרֵעֵן גַּעֲצִיילט מִיט זִיאי וְנֹעֵן זִי וְנֹעֲלֵעֵן נֶעֱסֵעֵן זִייעֵר
שְׂכָר: (טו) וְדִבְרַתִּי אֲנִי עִם לְבִי. וְעַכְשִׁי שִׁירְדַתִּי מִגְּדֻלָּתִי יַעֲצֵט אֲנִי אִיךְ בֵּין אֲרָאב
גַּעֲנִידֵעֵרְט גַּעֲוֹאֲרֵעֵן פֿון מִיין גְּרוֹיסקִיט וְאֲנִי נֹתֵן לְבִי לֵאמֹר הָאָב אִיךְ גַּעֲוֹאֲרֵעֵן
אִיךְ מִיין הָאָרֶץ אִין הַב אָזִי גַּעֲוֹאֲגֵט וְמִי יֵאמֵר עָלִי שְׂאָב לִידִי מְדָה זֶה וְנֹעֵר וְנֹעַט
אִיךְ מִיר זָאָגֵעֵן אֲנִי אִיךְ וְנֹעַל קִימֵעֵן צו דָּעַר מְדָה: (יו) וְאַתָּנָה. וְעַכְשִׁי אֲחִי לְבִי
לִדְעַת אֵת טוֹב הַחֲכָמָה מִה סִיפָה הַב אִיךְ יַעֲצֵט אֲהַנְּגַעְהִיבֵעֵן צו טְרַאכְטֵן אִין מִיין
הָאָרֶץ אִיךְ זָאָל וְיִסְעֵן וְהָאֵס דָּר סוֹף פֿון דָּעַר חֲכָמָה וְנֹעַט זִיין וְהָאֵת טוֹב הַהוֹלָלוֹת
וְהַסְכָּלוֹת אִין דָּאָס גּוֹטְקִיט פֿון דִּיא בֹאֲרִישְׁקִיטֵן. זָאָגֵט רִשִׁי הוֹלָלוֹת שִׁינְמוֹס
וְיִטְרוֹף הַדְּעַת אִיין צוּמִישְׁעֵנֵג וְלִשׁוֹן עֲרֹבֹב אִיין אִויסְמִישׁוֹנֵג וְכִמֹּל אָזִי וְיִי עֵס שְׁשִׁיט
אִין פֿסוֹק וְקִהוֹל בְּמִיָּס אִויסְגַּעֲמִישְׁט מִיט וואסער וְסִכָּלוֹת אִיז סִיטִישְׁט וְשִׁטוֹת
שְׁפַתִּי חֲכָמִים

כל מי שלא יכל ליד תחלתו ותקומו כדכתיב תחלת
מועשה מחלת לב ודרשו בפרק הראה סוף כל לודי כאב
לב לכן נקט כרב האי ליבא: ק סוסיף מי יאמר עלי כו'
מפני שדכתיב אני עס לבי משמע שביח מחשבה ועיון
בלבו ואם הוא כפשוטו של כתיב מתו העיון והמחשבה.
ל"פ מי יאמר עלי כו' א"כ מלת לאמר קדייק דאס הוא
כפשוטו דכתיב אני עס לבי אני כנה וגומר מיכתי לים

נכסיו ראה נתי לפיך את החיים ואת הטוב ואת המוות
ואת העו. דכתיב כתיב בהדיא בקרא לפיך ע"ש פירוש
הנתי לפיך אכל מה כתיב נתן אלהים לבני אדם ק"ל
הלא אין דע יורד מלמעלה. ל"פ הנית לפניהם: צ ל"ל
דח"פ דכשכל לסיף המעשה או הוא מחלוק יותר ומע"ס
לא יבא אל תכלית נוסף החלוק וכשהוא כל לסוף המעשה
וראה שלא עלתה תאוותו בידו הוא כל לודי כאב לב כדרך

פירוש ע"ט

אָדַע מַלְכִּים וְהָאֵס זִיין וְנֹעֲרֵעֵן גִּינְוֹעֵעֵן פֿר
מִיר אִוִּיךְ דָּעַר שְׁטאַט יְרוּשָׁלַם אֲנִי מִיין
הָאָרֶץ הָאֵס גִּינְוֵהֵן פֿול קִלְוִגְהִיט אִיב
וְיִסְעֵן שְׁאָפֵט: (יו) וְאַתָּנָה הַב אִיךְ גִּינְוֵעֵן
צו וְיִסְעֵן דָּעֵס סוֹף פֿון דָּעֵס קִלְוִגְשְׁאָפֵט
אֲנִי צו וְיִסְעֵן דָּעֵס סוֹף פֿון בֹּאֲרִישְׁקִיט
יְכַשִּׁי וְיִיט אִיךְ הִינְט וואל אֲנִי דִי חֲכָמָה
פֿון אֵלַע זָאָכֵעֵן אִיז אִוִּיךְ אַצוּא בֹּאֲרֵעֵן
גִּמִּיט

וואס פאר קרויט בייא זיין לעפען קען
ער גיט פאר רוקטען נאך דעם אז ער
שטארבט וחסרון אונ די גיט גאנצע זאכן
קען ער גיט גאנץ מאכען: (טו) דברתי
זאגט שלמה המלך איה האב גירעט נאר
מיט מיין הארץ אליין אפער גיט מיט
קיין אנדערען אני איה האב דאך גיגרייט
אונ איה האב גימרט קלוגשאפט איה די

קהלת א ב

חֲלָלוֹת וּשְׂכָלוֹת יִדְעָתִי שְׁנֵם-וְהָ הָיָא רַעֲיוֹן רוּחַ: יי בִּי בְּרַב חֻכְמָה
רַב-כַּעַם וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב :

ב א אֲמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי לֵכֶה-נָּא אֲנִסְכָּה בְּשִׁמְחָה וְרָאָה כְּטוֹב וְהִנֵּה
בֵּית יְהוּדָא רִשִׁי

נארישקייטען: (ידעתי). ועתה איך ווייס
יעצט ושגם החכמה יש בו שבר רוחו או
אויף דיא חכמות פון אנדרע זאכען איז
אויף אין איהם דא אצונאקענקייט ופי
ברוב החכמה אדם סומך על רוב חכמתו
ווייל אז דר מענש איז קליג איז ער זיך
סומך אויף זיין פיעל חכמה וואיני מתרחק
מן האיסורו אין ער דערנויטערט זיך גיט
פון קיין איסור ופא רוב פערס להקפ"ה
ווערט הקפ"ה פיעל אין פערס אויף דערס
מענש ואני אמרתי ארבה סוסים ולא אשיב
את העם מצרימהו איך האב געזאגט איך
וועל זיך מעהרן פערד אין וועל גיט מאכן
וויידער קעהרען דאס פאלק ישראל קיין
מצרים ופסוק השיבותיו אין צום סוף הב
איך געמאכט וויידער קעהרען דאס פאלק
קיין מצרים ואני אמרתי ארבה נשים ולא
יסורי לביו איך האב געזאגט איך וועל
געמען פיעל ווייבער אין זיי וועלען גיט
אין עס שטייט אויף מיר אין פסוק (נשיי
הטו את לבבו) ויינע ווייבער האבן אוועק
געבויגען זיין הארץ וכן הוא אמרו אין אזוי
שטייט אין פסוק ושעל רוב חכמתו
הוא סמך ועשה כמה דברים או ער האט
זיך פערלאזט אויף זיין פיעל חכמה אין
ער הא געטוהן פיעל זאכען גיט ריכטיגע
ושנאמר עס שטייט אין פסוק ונאום הנבר
לאיתאל ואוכלו דאס זענען די רייד פון דערס
מענש וואס ער האט געזאגט מיט
מיר איז גאט אין איך וועל אלעס קענען
טוהן אין וועל גיט נכשר ווערען:

ב (א) אמרתי אני בלבי. והואיל וכן היא
אזי אויך גיט (אחידל לי מן החכמה) וועל
אין זיך פערמיידען פון דער חכמה וואעסוק
במשנה המידו אין וועל עוסק זיין שטענדיג
אין טרינקען (אנסכה) זאגט רש"י וקשון מסך
זיין לשותות איך וועל אב שטעלען וויין
צום טרינקען נכמו אזוי ווי עס שטייט
אין פסוק ומסכה יינה זי האט אב גישטעלט
איהר וויין ווערב זיין במים לתקנו
ער מיטש אויס וויין מיט וואסער ער
לא איהם גיט מאכען וואו עירוב
בשמים ביין קונדיסון ער מיטש אויס
בשמים אין וויין: (וראה בטוב)
זאגט רש"י וכמו גלייך ווי עס וואלט
געשטאנען ווראית בטוב דו זאלסט
נאך זעהן דאס גוטעס: (והנה גם הוא
הכל) ושהרי ראיתי בנבואה שהרבה
קלקולים באים מתוך שחוק ווארים
איך האב דאך גענוהן פיל קלקולים
זענין געקומען פון פרייען זיך ובלשצר
מת מתוך משתהו בלשצר איז געשטארבן
פון אסעודה ואנשי דור המבול
נשפטו מתוך רוב טובה שהשפעת להם
די מענשען פון דור המבול שפתי חכמים

לאחר להם לי. אלא ע"כ לאחר קאי אמתהם סוסים מתב: מי יאמר כו' ד פ' איש לוי חלל מקור:
פירוש ע"ט

געמיט: (יח) ב דען וואס מעהר אמענטש
ווערט קלוגער האט ער מעהר פערדירוס
פון יעדע זאך וייסוף אונ דר וואס מערסט
וויסען שאפט מערסט ער זיך ווייטאג:

אין

גם־הוא־הבֿרֿ: בֿ ל־שִׁחוק־אִמְרָתִי מְהוֹלֵל וּלְשִׁמְחָה מְהוֹלֵה עֲשֵׂה:
גִּתְרָתִי בְּלִבִּי לְמִשׁוֹךְ בֵּין אֶת־בָּשָׂרִי וּלְבִי נִהְגַּב בְּחִכְמָה וּלְאֶחָז
בְּסִכְלוֹת עַד: אֲשֶׁר אֶרְאֶה אֵיזָה מִיָּב לִבִּנִי הָאָדָם אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַחַת
רִשִׁי

(ג) רשחוק אמרתי מהולל מעורבת בבכי ואנחה:
לשמחה מה זו טובה עושה ש הרי סופה תונה:
(ג) חרתי בדבי חזרתי לתור כלבי להחזיק בכלי
במשתה בחכמה ובסכלות ולמסוך ולעזב במשתה
היון את בשרי כל סעודה עונג קרויה על שם
היון: ולבי נהג בחכמה אף אם בשרי נמשך
בין לבי מתגלגל בחכמה להחזיק בחכמה:
ולאחז בסכלות בדברים הדומים לי לסכלות
ח שאמרתי עליהם (משלי לא) איתחיל ואוכל
כגון לביסת טעמנו וכללי הכרם שהשגן משיב
עליהם וכן הוא אומר (להלן ז) טוב אשר תאחז
בזה ונס על שאל סגדמה בעיניו סכלות להרוג
מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק והיא חלות
המקום
גזאטיג און פעט מיין לייב דורך דעם טרינגענען ווערט גערופען אויף דעם
קרויה על שם הניין יערען סעודה פון פעררעניגען ווערט גערופען אויף דעם
זאמען פון וויין: (ולבי נהג בחכמה) ואף אם בשרי נמשך בין חאטש מיין
הארץ ציהט נאך צום וויין ולבי מתגלגל בחכמה אין מיין הארץ דרעהט זיך אין
דער חכמה ולהחזיק בתורה צו האלטען זיך אין דער תורה: (ולאחז בסכלות)
ובדברים הדומים לי לסכלותו און די זאכן וואס איך האב אויף זיי געזאגט גאט איז
מיט מיר איך וועל עס קענין טוהן וקנין צום ביישפיל ולבישת שעטנו וכלאי הכרם
אנהטוהן שעטנו און כלאים ושהשטן משיב עליהם וואס דער שטן פירענט אויף זיי
ווכן הוא אומר און אזוי שקייט אין פסוק וטוב אשר תאחז בזה עס איז בעסער די
זאקסט זיך האלטען אין דעם דאזיגען חאטש עס נעהט ביי דיר אויס גיט
נוגם על שאל שגדמה בעיניו סכלות דהרוא מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק אין אויף
שאל וואס עס האט זיך ביי איהם אויס גענועהן אנארישקייט אויס צו הרנגן פון
עקלק פון אמאנט פערזאן ביז א אשה פון אקליין קינד ביז אויגידדיג קינד ווהיא
שפתי חכמים

ש דקל כלל עושה שחמה ומבמת לכא אטוב לגיפ מה
זו טובה עושה כלומר אף אם היא שחמה מה זו טובה
עושה כלל כוספ חונס: ת קל אם סכלות פיר טעות כמו
שפירש לפי: אם כן קשה איך אמר יאחז בסכלות לבי
בדברים הדומים לי לסכלות: כמ"ס פס דף מ"ח אחר
כך וכן הוא אומר טוב אשר תאחז בו קשה להגות דבריו
דאם כוונתו להביא ראיה דאם על כאלו אמר יאחז
בדבר שגדמה לו לסכלות כמו שאמר זה לאחז בסכלות
א"כ קשה מה כוונתו כזה שכתוב ודיא מלות המקום
וקורא לוחס סכלות ואם עיקר ראייתו הוא שקורא למלות
המקום סכלות ובכן ידקד אומרו ודיא מלות המקום וקורא
לוחס סכלות עדיין קשה היכן קיינו שקראו שלמה לו

פירוש ע"ט

און נאך צוא זעהן אין גוסץ אפער איך
הב גינעהן ונהג אז דס איז אויך גרישקייט:
(ב) רשחוק דרום זאג איך אויף גילעכטער
עס איז צו מישט מיט גיוויין וישמחה און
צו פרייד זאג איך וואס פאר איין גוסץ

טוט זיא: (ג) מרתי האב איך מיך אויס
גינקערט אין מיין הארץ איך זאל גיט פר
לאנען אקע זאנען אויס צוא ציהען ביין
דורך וויין מיין זייב (ולבי אונג מיין הארץ
זאל זיך פירען אין חכמה וכלאחז אונג זאל
אייך

קהלת ב

הַשָּׁמַיִם מִסֵּפֶר יָמֵי חַיֵּיהֶם: י הִגְדַּלְתִּי מַעֲשֵׂי בְנֵיתִי לִי בְּתֵימִם נִמְעַתִּי
 לִי בְּרָמִים: ה עֲשִׂיתִי לִי נִגְוֹת וּפְרָדִסִּים וְנִמְעַתִּי בָהֶם עֵץ בַּל־פְּרִי:
 י עֲשִׂיתִי לִי בְּרִכּוֹת מִיַּם לַהֲשָׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צִימָה עֲצִים: י קִנִּיתִי
 עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וּבְנֵי־בֵית הָיָה לִי גַם מִקְנֶה בִּקְרִי וְצֹאן הָרֶבֶה הָיָה
 לִי מְכֹל יִשְׁהוּ לִפְנֵי בִירוּשָׁלַם: ח בְּנִסְתִּי לִי גַם־בַּסֶּפֶר וְזָהָב וְסִגְלַת
 מַלְכִּים: וְהַמְדִּינוֹת עֲשִׂיתִי לִי שָׂרִים וְשָׂרוֹת וְתַעֲנִנּוֹת בְּנֵי הָאָדָם שָׂדֶה
 בֵּית יְהוּדָא רש"י

מִצֹּת הַמִּקְוֹם אֵין דָּאס אִין אַ מִצְוָה פֿון
 הַקִּבְיָה וְקִרְאָה אֹתָהּ סְכֻלוֹת אֵין עַר רֹפֶט
 עַס נֶאֱרִישְׁקִיט: (ד) הִגְדַּלְתִּי מַעֲשֵׂי. וּבִימֵי
 גְדֻלָּתוֹ אֵין דִּי טַעַם פֿון מִיין גְּרוֹיִסְקִיט:
 (ה) (עץ כֹּף פְּרִי) זָאגט רש"י וְשָׁהִיָּה שְׁלֵמָה
 מִפִּיר בְּחֻמְתָּהּ אֶת גִּידֵי הָאָרֶץ שְׁלֵמָה הָט
 מִיט זײַן חֻמְהָ דַּעֲרָקֶנֶט דִּי טײַלען פֿון
 דֶּר עֶרֶד וְאִיזָה גִיד הוֹלֵךְ אֶל כּוֹשׁ וְוַעֲלָכֶּ
 טײַל צוֹהֶט זײַךְ צוֹם לֵאנֵד כּוֹשׁ וְוַעֲלָכֶּ
 פֿלפֿלִין הָאט עַר פֿרױעֶט סַפֿעֶצֶר וְאִיזָה
 הוֹלֵךְ לָאָרֶץ חֲוִיבִין וְוַעֲלָכֶּ טײַל עֶרֶד צוֹהֶט
 זײַךְ צו דַּעַם לֵאנֵד וְוַאס עַס וְוַאקֶסט דָּאָרט
 בֶּאָקֶסֶר הָאט עַר גַּעֲפֵלֵאנֶצט בֶּאָקֶסֶר
 טײַלען פֿון דַּעַר עֶרֶד קוֹמַען קײן צײַן
 צײַן הָאט זײַךְ דִּי וְוַעֲלָט אַהֲנֶגֶהוּיֶבֶען צו
 מְכַלֵּל יוֹסִין פֿון צײַן אִין דָּאס שײַנְקִיט
 וְעַץ כֹּף פְּרִי. וּבַמִּדְרָשׁ תַּנְחֻמָּא אָזײַ שְׁטײט
 וְכַמִּין בִּיבְרִים שֶׁל דְּגִים שׁוֹפְרִים בְּקֶרֶען
 גְּרַאבֶט אױס אֵין דַּעַר עֶרֶד: (ח) וְסִגְלַת מַלְכִּים.
 בַּעֲהַלְטִינֶע זָאקֶען פֿון דִּיא מַלְכִּים דָּאס
 אֵין זײַלֶכֶר אֵין טײַעֶרע שְׁטײַגֶר וְשֶׁהַמַּלְכִּים
 זײַ אֵין זײַעֶרע בַּעֲהַלְטִינֶשׁ: (ו) וְהַמְדִּינוֹת.
 שְׁבַתִּי חֲכָמִים

הַזֵּהִם יֵאלֵא אֶת כּוֹס פִּירָה הַחֲכָמָה וְהַסְכֻּלוֹת כַּדְּפִירָה נֶקֶמַן
 וְזָהָב הֵכִי פִירָהוּ וְלֵאחֹר בַּסְכֻּלוֹת דְּכָרִים הַדּוֹמִים לִי
 בַּסְכֻּלוֹת כּוֹף וְאֶחָד כֶּךָ הוֹקֶסֶת לִפְסִיט וְאֵין טײַךְ לֹאֵר
 דְּקוֹרָא לֵאחֹרִית הַמִּקְוֹם סְכֻלוֹת לֹאֵר מְכִילָה דִּיאִים וְכֵן הוּא
 לֹאֵר טוֹב אֶחָד תַּחֲתוֹ כּוֹף עַל שְׂאֵב כּוֹף וְזֵלֶת גַּם טַעֲוֹת
 פִּירוּשׁ ע"ט

אױף הָאָלְטֶען אָפִילוֹ אָזײַ אײַן זאָף פֿון
 דַּעַר תּוֹרָה וְוַאס דָּאבֶט זײַךְ פֿאַר רֶשָׁעִים
 עַס אִין נֶאֱרִישְׁקִיט כְּלֹמֶר וְוַאס מַעַן וְוִיֶּסֶט
 גָּאָר נִיט קײן טַעַם אױף דָּם עַר בִּין אױף
 וְוַעֲלָט פֿאַר שְׁטײַן וְוַעֲלָכֶּ זאָף אִין גוֹט צו
 דִּי מַעֲשָׁען וְוַאס זײַ זאָלען טָאן אױף דֶּר
 וְוַעֲלָט בְּקֶרֶד דִּי צָאָל פֿון זײַער לַעֲבִינֶס
 טָאָג: (ד) הִגְדַּלְתִּי אױף הָב מִיר גִּיגְרִיֶּסֶט
 עײַן פִּירוּגֶען גִּימִי אױף הָאָב מִיר גִּיבֹעֶט
 הִינְדֶער גִּימִי אױף הָאָב מִיר גִּיפֵלֵאנֶצט
 וְוִיין גַּעֲרִטֶנֶער: (ה) עֲשִׂיתִי אױף הָאָב מִיר

אֵין

ושדות : וְנִדְרָתִי וְהוֹסַפְתִּי מִכָּל שֶׁהָיָה לִפְנֵי בִירוּשָׁלַם אֶף חֲכָמָתִי
עֲמָדָה דִּי : וְכָל אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ עֵינִי לֹא אֶצְלָתִי מֵהֶם לֹא־מִנְעָתִי אֶת־
לְבִי מִכָּל־שִׁמְחָה בִּי־לְבִי שִׁמְחָה מִכָּל־עֲמָלִי וְהָיָה הַלֶּךְךָ מִכָּל־
עֲמָלִי : יֵא וּפְנִיתִי אֲנִי בְכָל־מַעֲשֵׂי שַׁעֲשׂוֹ יְדִי וּבְעֲמָל שַׁעֲמַלְתִּי לַעֲשׂוֹת

בית יהורא

רש"י

דִּי סוֹחֲרִים וְאִמְלָעֵן אֵיין : (שְׂרִים וְשִׁרֹת)
זָאגֵט רִש"י דָּאס מֵינַט מִצֵּן וּמִינִי כְּלִי
זָמְרוּ : (שְׂדָה וְשִׁדּוֹת) . וּמִרְכָּבוֹת נִזְיוֹ שַׁעֲנֵג
וְעֵגְעֵן וְעֵגְלוֹת צָבֹא פְּעֵר־מֶאכְסֵעַ וְעֵגְעֵן
וּבִלְשׁוֹן גְּמָרָא יִשׁוּ אֵין דֵּר גְּמָרָא עֲנִינֵט
מִצֵּן אוֹיף דָּאס וְעֵלְפֵעַ וְאִירֵט וְשִׁדָּה חִיבָה
וּמִגְדִּלוֹ אֲנַעֲקֵעַ מִינִי וְעֵגְעֵן : (ט) (אֶף
חֲכָמָתִי) . וְגַם חֲכָמָתִי לֹא הִנַּחְתִּי בִשְׁבִילִי כֹל
הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה אֵין אוֹיף הָאֵב מִיין חֲכָמָה
אוֹיף נִיט אָב גַּעֲלָאט צוֹלִיעֵב דִּיא אֲלַע
מַעֲשִׂים וְעֵמְדָה לִי וְלֹא שִׁפְחִיתִיהּ זִי אִיו
בִּי מִיר גַּעֲשְׁטֶאנֶען אֵין אוֹיף הָאֵב זִי נִיט
פֻּעֲרֶנְעֶסען וְדָכֵר אַחֵר) נֶאָךְ אֲטִישְׁט וְעֵמְדָה
לִי לְעֹנָה מִכָּל אֵלֶּה מִיין חֲכָמָה אִיו מִיר
גַּעֲשְׁטֶאנֶען צו הִלְכָּה בִּי דִי אֲלַע וְאֶקֶען :

כלי זמר : שדה ושרות . מרכבות כיו עגלות
לב וכלשון גמרא יש שדה חובה ומגדל :
(ס) אף חכמתי גם חכמתי לא הנחתי בשביל
כל המעשים האלה ועמדה לי ולא שכחתי : ד"א
עמדה לי לעזרה מכל אלה : (י) דא אצתי לא
רחקתי להבדיל מהם א וכן (במדבר יא) ואלל
מן הרוח ניתן על הזקנים כמורה שמדליקין
ממנה נרות הרבה ואין אורה חסר כלום : וזה
היה הקץ . ואחרי עשיתי כל אלה אין לי מכולם
אלא זה . רב ושמאל חד אחר מקלו וחד אחר
קידו . מקידה ב של חרש ששוחין בה ויש פותחים
ממדרש אגדה כל הענין בבתי מדרשות ותלמידים
ובבתי כנסיות : יער צומח עצים . עמי הארץ
ג למלאכת שדות וכרמים : (יא) ופניתי עתה
בכל

(י) (לא אצלתי) . ולא רחקתי להבדיל מהם
זִיךְ פֻּן זִי אָב שִׁירֵדֶען וְכֵן אֵין אֲזוּי וְזִי עֵס
צִל הַקִּינִים אֵין עֵר הָט אָב גַּעֲשִׁידֵט פֻּן דֵּער
אוֹיף דִּי זָקִינִים וּפְמִנֹרָה שְׂמִדְלִיקִין מִמֶּנָּה נִרֹת
צִינֵר פֻּן אִיהֵר אֵהֵן פִּיעֵל לִיכֵט אֵין פֻּן אִיהֵר
הָיָה הַלֶּכֶךְ) . וְאַחֲרֵי עֲשִׂיתִי כָּל אֵלֶּה אֵין לִי
זִיךְ גַּעֲמֶאכֵט דִּי אֲלַע וְאֶקֶען אִיו מִיר נִיט
קִרִיגֵעֵן זִיךְ רַב אֵין שְׂמֹאֵל וְסָד אִמֵּר מִקְלֹו
דֵּער שְׂטֵעֵק וְיִחָד אִמֵּר אֵין אִינֶער זָאגֵט אֲזוּ עֵס
מֵינַט מִצֵּן וְאֶקֶדֶה שֶׁל חֲרֵשׁ שְׂשׁוּתִין בֵּהּ) אֶקֶרִיגֵעֵל
אִיהֵר וְאֶסֶעֶר : (יֵער צוֹמֵחַ עֲצִים) זָאגֵט רִש"י דָּס
שְׂדוֹת וּפְרָמִים) זִי זָאֲלֵעֵן אֶרְבִּישְׁטֵעֵן אֵין דִּיא
(יא) (ופניתי) . ועתה בכל מעשיו איך האב זיך
שפתי חכמים

חסר לוותי דבר הנאלץ וזה אף אם היה נאלץ ולא עשו מה
שרלו ענינו לא היו ענינו חסר כולו . לכ"ס ומכיל ל'
ויאלל כה"ג שאינו חסר כלום : ב ומה שפי' רש"י מקודם

שקורא מלות המקום סכלות וכו' שמיים רש"י והוא
מלות המקום וקורא אותו סכלות : א דקשה לרש"י הרי ל'
אלימות הוא כשמאלי דבר מדבר ואותו דבר במאלי ממנו
סירוש ע"ס

אף מין פר שטאנד איו מיר אויף בִּשְׁטֶאנֶען :
(י) וכל אונ וואס מיינע אויגען האפען
באגערט הב איך נִיט אָפּ גִּישִׁיד פֻּן זִי
יֵא אוֹיף הָאֵב נִיט פֻּאר מִיטִין מִיין הָאָרֶץ
פֻּן אֲלַעֲרִילִי פֻּרִיד בִּי וְאִירֹם מִיין הָאָרֶץ
אִיו גִּינוּעֵן פֻּרִילִיךְ פֻּן גָּאָר מִיין מִידִיקִיט
וְזֵה אונ דִּי שִׁמְחָה הָאֵב אוֹיף גִּינוּמֵעַן צו
מִיין חֶלֶק אונ סְרֻעֲרִיקִיט הב אוֹיף אֲנוּעֵק
גִּינוּאָרְפֵעֵן פֻּן זִיךְ הָפִי פֻּן גָּאָר מִיין
מִידִונֶג וֹס אוֹיף הב זִיךְ גִּימִיט : (יא) ופניתי

איך האב מיר איין גיואמילט זילבער אונג
גאלד אונ דאס איין זאמלונג פון מקלים
שפתי איך האב מיר גימאכט כלי זמר
וואס מען שפילט אויף זיי אונ אנדערע
זאגען וואס מענשען האפען פון דם הנאה
שדה ושרות אקערליי וועגען וולכי וענין
גימאכט ויזא אקאסטין אונ קאריטעס :
(ט) ונדלתי אונ איך האב גיגרייט אונ הב
גימערט תענוגים מער פון אקע מקלים
וואס זיי וענן גינוען פר מיר אין ירושלים

קדמת ב

וְהָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יִרְעֶינָה רוּחַ וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשָּׁמַשׁ : י' וּפְנִיתִי
אֵין לְרֹאשׁ הַחֲמֶה וְהוֹלָלוֹת וּסְכָלוֹת בֵּין מֶה הָאָדָם שִׁבּוֹא אַחֲרֵי
הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר-בְּכָר עֲשׂוּהוּ : י' וְרֵאִיתִי אֵין שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲמֶה
מִן-הַסְכָּלוֹת בִּיתְרוֹן הָאֹר מִן-הַחֲשָׁךְ : י' הַחֶכֶם עֵינֵי בְּרֹאשׁוֹ
וְהַכְסִיל בַּחֲשָׁךְ הוֹלֵךְ יִדְעֶתִי גַם-אֵין שִׁמְכָרָה אַחֲרֵי קָרָה אֶת-כָּלָם :

רש"י

בית יהורא

כלל מעשי וכו' אלו שני יתרון כהן כי מכלל
אני חסד : (יב) ופניתי אני לראות חכמה. פניה אני
מכל עסקי להטבון בתורה ושללות וסכלות
עונם עבירות: בי מה האדם שיבא אחרי חסד.
להתחנן לו על גורם בזה עליו וכבר עבדתי
למעלה הנורה לגורם. עוב לו להטבון תהלה
במעשיו ולא ילמדך לבקש : (יג) מן הסכלות. הוא
הכסע ד : (יד) החכם עיניו בראשה. בתחלת
ה הדבר מסתכל מה יהא בסופה : וידעתי גם
אני גם אני (ידעתי) אשר מסתכלת החכם מן
הכסיל

וטוב לו להתבונן תחלה במעשיו ולא יצטרך
גוט בערעכניען איידער ער טהוט דיא
שפעטער גיט דארפן בעטען : (יג) (מן
מיינט מען דס שלעכץ : (יד) (החכם עיניו
בראשו). ובתחלת הדבר מסתכל מה יהא בסופה ווען ער הייבט אהן צו טוהן די
זאך קוקט ער וואס עס קען זיין אין סוף : (וידעתי גם אני). וגם אני אשר משפח את
החכם מן הכסיל איך וואס איך לייב דם חכם בעסער פון דעם כסיל וידע ששניהם

שפתי זכמים

וקורא החכם להרע ככלית לפי בלון אדם עובר עברה
אלא אם כן נכנס בו רוח של בטות : ה ויסה פירוש
ראשו כמו ראש דבר אמת : ו דקס (רש"י) מהו גם
לכן פי' גם אני אשר משפח את החכם מן הכסיל
וידע ששניהם ידעתי כ"ל :

פירוש ע"ט

נאך דעם האב איך מיר גיקערט אכטונג
צו געבען גר איך די אלע זאכען וואס
איך האב גימאכט אונ איך דם מדיקייט
וואס איך הב זיך גימיהט איין צו זאמלן
געלט אונ מענוגים ויהי זעה איך אז אלע
דיא זאכען זענען נישט אונ זענען איין
צו בראכן געמיט זאין אונ עס קומט גאר
נישט ארויס פון דעם מדיקייט איך דר
וועלט : (יב) ופניתי דרום קער איך זיך
שוין פון די אלע זאכען אונעק איך זאל
גאר לערנען די תורה אונ זאל פר שטיין
דיא שטרונף פון עבירות וועלכע קומען
פאר גישפעט אונ נארישקייט איך זאל
זיך היטען פר זיי די ווארום וואס העלפט

דאס דעם מענשען ער זאל קומן בעטען
השם יתברך את איך דער גזירה וואס
מען הט שוין קאנג איך אים גזיר גיוועזן :
(יג) (ראיתי האב איך היינט גיווען אז עס
איז פר האנדען איין בעסערונג צום צדיק
וואס ער לערינט די תורה מער פון דעם
רשע וואס ער לערינט דיא תורה ביהרין
אזוי ווי עס איז פר האנדען איין בעסערונג
צו דאס ליכטיקייט פון דאס סינעטריש :
(יד) קהל דער קלוגער קלומר דר צדיק
זענען זיינע אויגן אין קאפ ער זיט גוט
איין וואס דר סוף פון עבירות איז וספדי
אבער דער נאר בתישע ידע גייט ער אין
דר פינצטער וידעתי ווייס איך פון דעסט

טו ואמרתי אני בלבי במקרה הבסיל נם-אני יקרני ולמה חכמתי
אני או יתר ודברתי בלבי שגם זה הבסיל: טז כי אין זכרון לחכם
עם-הבסיל לעולם בשפבר הימים הבאים הכל נשפח ואיך ימות
החכם עם-הבסיל: יז ושנאתי את-ההיים בי רע עלי המעשה

בית יהודא

ימותו וויים איך או זיי וועלען ביידע
שטארבען: (טו) ואמרתי בלבי. וכלומר
לפי ששניהם מתים ווייל זיי שטארבען
ביידע ושטא אהרהר בלבי סאמער וועל
איך טראכטען אין הארץ ומעתה במקרה
הרשע גם אני יקרני או עס וועט מיך
טרעפען דאס ועלפע טרעפונג וואס דעם
רשע ולמה אהיה או יתור פר וואס זאל
איך זיין מעהר צדיק: (וידברתי בלבי)
ושאם אהרהר בן הכל היא אויב איך וועל
אזוי קלעהרען אז עס גארניש וכי אין
זכרון החכם והבסיל שוין אחרי מותן לא
יזכרו שניהם יחד נאך זייער שטארבען
גידענקט מען ניט דם חכם מיט דם בסיל
גלייך ושוה זכרונם לטובה דעם חכם
גידענקט מען צום גיטען וזה זכרונם לרעה

הכסיל יודע ואלו כשניסה ימותו: (טו) ואמרתי
ברבי וזו כלומר לפי שניסה מהים שמה אהרהר
בלבי מעתה כמקרה הרשע גם אני יקרני ולמה
אסור לדיק אז יתור: וידברתי בלבי שאל אהרהר
כן הכל הוא כי אין זכרון החכם והכסיל שוין
אחרי מותן לא יזכרו שניהם יחד שזה זכרונם
למזבח וזה זכרונם לרעה: (טו) בשכבר הימים
הבאים הבד נשפח. בשכיל אשר חני רואה את
הרשעים אשר היו כבר והלליחו מאלד ובימים
הבאים אחריהם נשפחה כל נבורתם והללחתם:
ואיך ימות חכם עם הבסיל. אני רואה הלדיקים
מלליחים במיתתם ומועילים לבניהם כנון (ויקרא
כו) וזכרתי אני את בריתי יעקב וגומר (ירמיה
ז) זכרתי לך חסד נעורייך: (יז) ושנאתי את
הימים. שהם מתנבל על דורו של רחבעם שהיו
רשעים

אין דעם רשע גידענקט מען צום שלעכטן: (טו) (בשכבר הימים הבאים הכל נשפח).
ובשכיל אשר אני רואה את הרשעים אשר היו כבר והלליחו מאד ווייל איך האב
געווען די רשעים וואס זיי זענען. שוין לאנג געוועזען אין וויי האבען זייער
געגליקט אין שפעטער איז פערגעסן געווארן זייער שטארקהייט אין זייער רייכקייט:
(ואיך ימות החכם עם הבסיל). ואני רואה הצדיקים מצליחים במיתתם ומועילים
לבניהם איך זעה וויא דיא צדיקים זענען מצליח נאך זייער שטארבען אין
העלפען זייערע קינדער ופגון אזוי וויא עס שטייט אין פסוק והכרתי אני את בריתי
יעקב הקב"ה זאגט צוא דיא יודען איך וועל דיר גידענקען דעם כריתת ברית פון
יעקב. אין אצווייטען פסוק שטייט והכרתי קד חסד נעורייך איך גידענק דיר דעם
חסד פון דיין יוגענד: (יז) (ושנאתי את החיים). זאגט רש"י ושהיה מתנבא על
דורו של רחבעם שהיו רשעים ער האט נביאות געזאגט אויף דער דור פון רחבעם
וואס זיי זענען געוועזען רשעים: (גם זה הכל). וגם זה אחד מן ההבדלים שנבכראו
שפתי חכמים

ז דקסא לרש"י חילול להנביא שיאמר כן שיהיה מקרה אחד וכולם. לכן פירש כלומר כו':
פירוש ע"ט

ווענען וואלד א: איין טרעפונג וועט זיך
טרעפן זיי אדע: (טו) ואמרתי וועל איך
מיר אפשר וועלען טראכטן אין הארצען
אז אזוי ווי דאס טרעפונג פון דעם גאר
כלומר פון דעם רשע גם אני יקרני וועט
זיך מיך אויף אזוי ארעפען ודעה ווארום
האב איך זיך דענקט מאס פר מיין לעבן
מער גיקליגט פאר דעם רשע וידברתי בלבי
טראכט איך מיר אין מיין הארץ אז דאס
איז אויך גישט איך זאל אזוי טראכטן:
(טו) כי ווארום עס איז קיין גלייך דער

מאנונג נישט צו דעם קלוגען עס הבסיל
גלייך מיט דעם גאר בשכבר ווארום ווען
דער רשע האט אפילו מצליח געוועזען
לאנג נאך בייא זיין קעפען הימים האלה
אבער דיא טעג וואס קומען כלומר נאך
זיין טויט הבד נשפח ווערט זיין הצלחה
גאר פאר געטן אבער דער צדיק איז
מצליח אפילו נאך זיין טויט כלומר מען
דער מאנט זיין זכות זייער קינדער ואיך
נא ווי אזוי קען ער גלייכען דעם טויט
פון דעם צדיק צום טויט פון דם רשע:
ושנאתי

קדמת ב

שָׁנַעְשָׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כִּי־הָכֵל הַבֶּל וְדַעוֹת רוּחַ : יִי וּשְׁנֵאתִי אֲנִי
אֶת־כָּל־עַמְלִי שֶׁאֲנִי עֹמֵל תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁאֲנִיחֵנוּ לְאָדָם שִׂיחִיהָ
אֲהָרִי: יִי וְמִי יוֹדֵעַ הַחֶכֶם יִהְיֶה אִם סָכַל וְיִשְׁלַט בְּכָל־עַמְלִי שֶׁעֲמַלְתִּי
וְשִׁחַכְמָתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ גַּם־זֶה הַבֶּל: כִּי־סִבּוֹתַי אֲנִי לִיאֵשׁ אֶת־לִבִּי
עַל כָּל־הָעַמְלָ שֶׁעֲמַלְתִּי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ : כִּי בִי יֵשׁ אָדָם שֶׁעֲמַלָּו
בַּחֲכָמָה וּבְדַעַת וּבְכִשְׁרוֹן וְלֹאֲדָם שֶׁלֹּא עֲמַל־בּוֹ יִתְּנֵנוּ חֶלְקוֹ גַּם־
זֶה הַבֶּל וְדַעַת רַבָּה: כִּי בִי מֵה־זֶה לְאָדָם בְּכָל־עַמְלָו וּבְרַעִיָן

בית יהודא

בְּעוֹלָם דָּאס איז אויף איינס פון דיא
נארישקייטן וואס זענען געשאפן געווארן
אויף דער וועלט וועלכעס זינען וועסער
יודישן דער חכם זאל זיין און פארשטענד
אין דר פסיל זאל עס נישט זיין: (כ) (וכפול)
אני לנאש. וועלכע זינען געמאלדן אויף זאל
ווי גוט פאטערין: (כא) (כי יש אדם).
זאגט רש"י ופשמעו פשוטו אויף פונעם
פון דם פסוק איז אזוי ווי זיין אינסאנווייזיג
ווי דער פראטער פשט ווערש אנדער
בתחומא אין דער מדרש פתחומא ופכנה
גלפ"ה הקב"ה מיינט דעם פסוק אויף
הקב"ה מיינט דעם פסוק אויף

הַקִּבְּהָ וּשְׁנָאֲמַר בּוֹ עַם שְׁטִיט אֵין פֿסוּק בֵּי הַקִּבְּהָ וְעַל דְּמוֹת הַקֶּסֶא דְּמוֹת כְּפָרַא
אָדָם אוּיף דָּעם גַּעשְׁטאַלט פֿון דָּעם כֶּסֶא אִיז דָּאס גַּעשְׁטאַלט אַזוי וויא דָּאס אויס
זעהן פֿון אַמענש: וְשַׁעֲמִלוּ בַּחֲכָמָה. וּשְׁנָאֲמַר ה' בַּחֲכָמָה יָסַד אֶרְצוֹ הַקִּבְּהָ הָאֵט מִיט
חֲכָמָה גַּעשְׁאפֵן די וועלט וּפֿדעטוּ תְּהוֹמוֹת נִבְקַעטוּ מִיט זַיִן וויסען זענען די תְּהוֹמוֹת
גַּעשְׁטאַלטען געווארען וּלְבָרִיּוֹת שְׁלֵא עֲמָלוּ בּוֹ נִתַּן חֻק בּוֹ אֵין צו די מענשן וואס
וויא הָאֵבֶן זײַךְ נִיט אָהַנְגַעמאַטערט אַיִן דער וועלט הָט עַר גַּעגֶבֶען אַ חֻק אֵין
דער וועלט: (גם זֶה הִכֵּל וְרַעָה רַבָּה). וְהָעַם נִעֲשֶׂה דוֹר שֶׁל הִכֵּל אֵין וויא דָּאס
געווארען אדור פֿון נאַרִישְׁקִיטען וּוּזְבַּח רַעָה הָאָדָם בְּאַרְץ בְּדוֹר הַמִּבּוֹל: אֵין דָּאס
שְׁלֵעֲכֵן פֿון די מַעֲשָׂען אִיז גִּוּעוֹן וַיֵּיעַר פִּיהֶל אַזוי ווי בֵּי דָם דוֹר הַמִּבּוֹל: (כב) (פי
מה הנה). וְפִי מֵה מוֹתֵר הוּא לְאָדָם בְּכֹל עֲמָלוֹ וְשִׁבְרוֹן לְבוֹ ווארים וואס פֿאַר

פירוש ע"ט

(יח) וְשִׁמְחֵי אֹנֶן דְּרוֹם הָאֵב אִיף פֿיינט דעם לעבען כִּי וואָרום עס גיפֿעלט מיר גיט דס טאָן וואָס אױף דר וועלט ווערט גיטאָן כִּי דען עס איז אלץ נאָרישקייט און אַגִּיבֶרְכֵּן גִּימִט: (יח) וְשִׁמְחֵי אֹנֶן אִיף הָאֵב פֿיינט גאָר מִיִּין מִיִּדִּיקֵיט וואָס אִיך מִיִּד וִיף אױף דער וועלט איין צו זאָמקן געלט שׁאַנְהֵי אִיך וואָל דאָס קאָזין צו דס מענשן ווס וועט זיין נאָך מיר: (יט) וְשִׁמְחֵי אֹנֶן ווער ווייסט אויב ער וועט זיין אִיין קלוגער אָדער איין נאָר וְשִׁמְחֵי אֹנֶן ער וועט גיוועלִיגֶען אין גאָר מִיִּין מִיִּדִּיקֵיט וואָס אִיך הָאָב וִיף גִּימִט און וואָס אִיך הָאָב וִיף קליקנט אױף דער וועלט גס דאָס איז אויך איין נאָרישקייט

לבו שהוא עמל תחת השמש: יג כי כל-ימיו מכאבים וכעס
ענינו גם-בלידה לא-שכב לבו גם-זה הכל הוא: יד איך-טוב
באדם שיאכל ושתה והראה את-נפשו טוב בעמלו גם-זה ראיתי
אני כי מיד האלהים הוא: כה כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני:
כי בראדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין

בית יהודא

רשי

אמעהייט הט דר מעש מיט זיין זאנאן
מאסערין אין זיין צוגראגן הארץ ובעמל
וואגה שהוא עמל ומנוח לאחריט מיט דם
מאסערניש אין די זארג וואס ער מאסערט
זיך אין קאזט דאס איבער פאר צווייטע:
(כג) (ענינו) זאגט רש"י עס איז פייטש
ומנהגו זיין פיהרעכץ וגם זה אחר מן
ההכלים הנהגים בעולם דאס איז אויף
איינס פון די בארישקייטען וואס פיהרען
זיך אויף דר וועלט: (כד) (אין טוב באדם)
זאגט רש"י ובתמיהו עס איז געזאגט אין
אויגדער ושיאכל ושתה והראה את נפשו
טוב איז דען גיט בעסער פאר דם מעש

עמלו וסבירן לכו בעמל והאנס שהוא עמל
ומתה לאחריט: (כז) ענינו מנהגו גם זה אחר
מן הכלים הנהגים בעולם: (כז) אין טוב
באדם. בתמיהו טיאל וסתה והראה את נפשו
טוב כלומר יתן לכו לעשות משפט ולדקא עס
המאכל והמשתה וכן נאמר ליהויקיס ורמיה כב)
אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט ולדקא או
סוב לו: (כה) כי מי יאכל וגו'. למע לא חשמה
בחלקי במאכל ומשתה מי ראוי לאכול את יגיעי
ומי ימחר לזלעה מבלעדי: חוץ מסט. מבלעדי,
זו מדת הרשעים היא שאוספים ללורך האחרים:
(כז) כי ראדם שטוב לפניו. לפני האלהים המוכר
למעלה

אז ער זאל עסין אין טרינקען אין ער זאל
דר פשט וויתן לכו לעשות משפט וצדקה עם המאכל והמשתה אין ער זאל זיך
בערעכ נען ער זאל טוהן צדקה ומשפט מיט דעם עסין אין טרינקען ווכן נאמר
ליהויקיס אין אזוי איז געזאגט געווארען צו יהויקים ואביך הלא אכל ושתה ופשה
משפט וצדקה אז טוב לו דיין פאסער האט גיגעסין אין בעטרינקען אין ער הט
געטוהן צדקה אין משפט איז איהם גוט געוועזען: (כה) (כי מי יאכל). ולמה לא
אשמה בחלקי במאכל ומשתה פאר וואס זאל איך זיך גיט פרייען מיט מיין חלק
מיט עסין אין טרינקען ומי ראוי לאכול את יגיעי ומי מחר לזלעה מבלעדי ווער
איז ראוי ער זאל אויף עסין מיין פערמעגן וואס איך הב זיך ביי דם אהן געמאסערט
אין ווער זאל זיך איילען עס איין צוא שלינגן אויסר מיר: (חוץ ממני). ומבלעדי
אויסער מיר וזו מדת הרשעים היא דאס איז אמרה פון רשעים ושאוספים לצורך
האחרים זיי זאמלען איין אפערמעגן פאר אנדערע וועגען: (כו) (כי לאדם שטוב
לפניו). זאגט רש"י דאס מיינט מען ולפני האלהים ער איז גיט פאר הקב"ה והנזכר
למעלה וואס עס שטייט פריהער ופי מיד האלהים היא ווייל דאס אלעס איז פון
פירוש ע"ס

זאל צדקה טאן פון זיין געלט גם אבער
דאס האב איך אויף גינעהן אז דאס איז
אויף פון גאט: (כה) כי ווארום ער דארף
זיך אליין צו טראכטן מי ווער דען זאל
עסין אונג איילין איין צו שלינגען מיין
גוטס חוץ מיר: (כו) כי דען צו אזוי
אמענשען וואס ער איז גוט פאר גאט
כלומר וואס גאט האט אים ליב גיט אים
גאט חכמה כלומר איין גוט הארץ ובחוטא
אבער צו דעם וואס זינדיגט גיט אים
גאט אזוי אפירונג ער זאל טאג און נאכט
הארונען איין צו זאמלען געלט קמח אוועק
צו געבן דאס געלט צו דעם מענשן ווט
ער

זיין מידקייט אונ פון ברעניש זיין הארץ
יאס ער מיעט זיך אויף דער וועלט אלץ
פון וועגין דעם ער זאל האבען פיל גוטס
אין צום סוף קאזט ער דאס איבער אנדערע
מענשן: (כג) כי דען אלע זייגע טעג זענען
ווייטאג אונ צארין איז זיין פירונג גם
אויף ביי דער נאכט קען זיין הארץ גיט
רוען גם דאס איז אויף אנארישקייט פון
די בארהייט וואס אויף דער וועלט פירט
זיך: (כד) איז דאס איז קיין בעסערס פאר
האנדין ביי דער מענשן נאר ער זאל עסין
אונ טרינקען אונ זאל ווייזן זיין נשמה
זיך גוטס פון זיין מידקייט כלומר ער

קהלת :

לאספּה ירכנוס לתת לטוב לפני האלהים גם-זה הבר ורעות רוח:
ג א לכל זמן ועת לכל-חפץ תחת השמים: ב עת לדרת ועת למות
עת למעט עת לעקור נמוע: ג עת להרוג ועת לרפוא עת לסרוץ

רשי

בית ירדא

למעלה כי מיד האלהים הוא: נתן חכמה ודעת ושחח לב לעמוק בתורה ובמלות ולשמוח בחלקו במאכל ובמשתה ובסוד נקיים: ודחוא נתן ענין מנהג האנה לאסוף ולכנוס ולתת לטוב לפני האלהים כענין שחחח (אסתר ח') ותסח אסתר את מרדכי על בית המן: גם יח אחד מן ההבלים שנתנו לבריות שהם עמלים ואחר נוסל: ב (א) דבר וסח אל ישחח האוסף בהון מהכל כי אס עכשו הוא בידיו עוד יירשכו לדיקים. אלא שערין לא הניע הזמן כי לכל דבר יש זמן קבוע מתי יהיה דבר חפץ: לכל דבר. כל הדברים קריים חפלים בלשון חכמה: (ב) עת לדרת. לתשעה חדשים: ועת למות. קלכ שנות של כל דור ודור: עת לשעת. ניו וממלכה: ועת לעקור. עת יכל להעקר: (ג) עת להרוג. אומה שלימה כשמיניע

הקב"ה: נתן חכמה ודעת ושחחח. ולב לעסוק בתורה ובמצות דאס מיינס מען איין הארץ עוסק צו זיין אין תורה אין מצות ולשמות בחלקו במאכל ובמשתה ובסוד נקיים אין ער זאל זיך פרייען מיט זיין חלק ער זאל עסין אין טרינקען איך געהן שעהו געקליידט: (ולחוסא נמן ענין) ומנהג דאנהו אפיהרינג פון זארג ולאסוף ולכנוס ולתת לטוב לפני האלהים ער זאל איינזאמלען אפערמעגען אין ער זאל עס אנוועק געבען צו אזא מענטש וואס איז גיט טאר הקב"ה ופענין שגאמרו אזוי ווי עס שטייט אין פסוק ותשם אסתר את מרדכי על בית המן: גם זה. ואחד מן ההבלים שנתנו לבריות איינס פון די נארישקייטן וואס זענען געגעבען צו די מענשן ושהם עמלים ואחר נוסלו זיי כאטשין זיך אהן אין אצווייטער נעמט עס צו:

ג (א) (לכל זמן). ואל ישחח האוסף בהון וממעלט איין אפרמגען
 פין נארישקייט ופי אס עכשוו הוא בידו עוד יירשוהו צדיקים
 יאירוס אפילו ער האט יעצט דס פערמעגען וועלן עס די צדיקים ירשון ואזא שערין
 לא הגיע הזמן נאר עס איז נאך ניט געקומען די צייט ופי לכל דבר יש זמן
 קבוע מתי יהיה ווארים צו יעדער זאך איז דא איין אים גיועצטע צייט ווען די
 זאך זאל קומען: (לכל חפץ). ולכל דבר ציא יעדען זאך. זאגט רש"י וכל הדברים
 קריים חפלים בלשון משנהו אין משניות ויערר איין זאך גערופען חפץ: (ב) (עת)
 לדרת. וקחשעה חדשים צו זיין חדשים: (עת למות). וקצב שנות של כל דור ודור
 די אויס גיועצטע צייט פון דיא זאהרען פון יעדער דור: (עת לטענת). וגוי וממלכהו
 אפאלק אין איין קעניגרייך: (ועת לעקור). ועת לבא להעקור עס וועט קומען אצייט
 ווען דאס פאלק וועט ווערן אויסגעריסן: (ג) (עת להרוג). ואומה שלימה א גאנץ
 פאלק וקשמיגע יום פקודתהו ווען עס קומט איהר צייט וקמו שגאמרו אזוי ווי
 עס שטייט אין פסוק וישאריתך בחרב יהרגו אין דיין איבער געבליבענע מענשן
 מירוש ע"ט

ער איז פאר גאט וואויל גיפעלין: גם דס
 איז אויך איינס פון די נארישקייט און
 אזו בראכין גימט דען חאטשי זיין געלט
 קומט אן צו איין צדיק עיל בעסער וואלט
 גיוועזן ווען ער זאל עס אליין פארשטאן
 אויף צדקה און מעשים טובים:
ג (א) לכל זמן זאגט שלמה המלך צו אלע
 זאכין איז פאר האנדען איין צייט אויף
 איסדיקע זאך ווען זיא זאל קומען ויה
 צו די אלע זאכין וואס אויף דר וועלט
 איז אויף אלעמען פאר האנדען איין צייט:
 (ב) גם עס איז פאר האנדען איין צייט
 צום גיווינונג פון איין מענשין דהיינו צו
 האנדען

ועת לבנות : ז עת לבנות ועת לשחוק עת ספור ועת רקוד : י עת להשליך אבניה ועת פנים אבנים עת לחבוק ועת לרחק מחבק : י עת לבקש ועת לאבד עת לשמור ועת להשליך : י עת לקרוע ועת

בית יהודה

רשי

ושמגיע יום פקודתה כמו שנאמר (ישעיה סו) ושאריהך בחרב יהרג : ועת רפא. שברס כענין שנאמר במלכים (סס יט) ושבו עד ה' ונעתר להם ורפאם : עת דרין. חומת העיר כשגזר עליה שג' (נחמיה א) וחומות ירושלים מפורלות : ועת רבנות. שנאמר (עמוס ט) וביתיה כימי עולם : (ד) עת רבנות. בתשעה באב : ועת רשוק. לעתיד לבא שנאמר (תהלים קכו) או ימלא שחוק פיני : עת ספור. כימי אבל : ועת רקוד. בחתנים וכלות : (ה) עת להשליך אבנים. בחורי ישראל מושלכים (איכה ד) תשתכנה אבני קדש : ועת כנוס. אותם מן הגולה (זכריה ט) והושעים ה' אלהים ביום ההוא כללן עמו כאבני נזר מתנוססות על אדמתו : עת לחבוק (ירמיה יג) כי כאשר ידבק האורח וגו' : ועת לרחוק מחבק. (ישעיה ו) וריחק ה' את האדם : (ו) עת לבקש. כענין שנאמר (יחזקאל לד) ואת האובדות אבקש. לשנין כדמי ישראל : ועת לאבד. ועת

פרייד : (עת ספור). ובימי אבלי אין דר צייט ווען מען איז אבלי : (ועת רקוד). ובחתנים וכלות ביי חתנים אין ביי פלות : (ה) עת להשליך אבנים. זאגט רש"י דס מיינט מען ובחורי ישראל מושלכים די בחורים פון די יודען ווערען געווארפען אזוי ווי עס שטייט אין פסוק ותשתכנה אבני קדשו ווי ווערען אויס געשיט די הייליגע שטיינער אין די גאסען דס מיינט מען די בחורי ישראל : (ועת כנוס). ואותם מן הגולה מען זאל ווי צו זאמען נעמען פון גלות אזוי ווי עס שטייט אין פסוק והושיעם ה' אלהיהם ביום ההוא כצאן עמו כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו הקב"ה וועט זיי העלפן אזוי ווי די שאף וואס ער האט זיי אויסגעצויגן פון מצרים אין ער האט זיי גענימען פאר אפאלק דען די כהנים די קינדער פון חשמונאי וואס זענען געקרוינט מיט דיא שטיינער פון חושן ואפר וועט זיי געשעהן ניסים אין זייער לאנד : (עת לחבוק). אזוי וויא עס שטייט אין פסוק וכי פאשר ידבק האזור הקב"ה זאגט אזוי ווי דר בארטיג איז געהעפט צו דם מענטש אזוי וועל איך צו מיר צו געהעמטען די יודען : (ועת לרחוק מחבק). אזוי ווי עס שטייט אין פסוק ויריחק ה' את האדם הקב"ה וועט דערווייטערין פון דם מענטש : (ו) עת לבקש. ופענין שנאמר ואת האובדות אבקש די פערזענליכע וועל איך אב זיכען ווענין נדחי ישראל דאס מיינט מען די יודען וואס זענען פערשטויסען געווארען

שפתי חכמים

ח ולא ידעתי נזה לא הביא הפסוק ימינו תחקני כמו שסבילו כמדע קהלנו פירוש ע"ט

האנדען איין צייט אז גאט וועט בויען די שטאט ירושלים : (ד) עת עס איז איין צייט פאר האנדען צו וויינען ועת עס ווט ווידער זיין איין צייט וואס מיר וועלין זאכען : (ה) עת עס איז איין צייט פאר האנדען אונזע צו ווארפען דיא שטיינער דאס מיינט מען די יודען וואס זענען פערשטויסען געווארען

ועט

קדחת נ

**לתפוד עת לחשות ועת לרברב: ה עת לאהב ועת לשנא עת
מלחמה ועת שלום: ט מהיתרון העושה באשר הוא עמל: י ראיתי
את הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענות בו: יא את-הכל עשה
בית יהודה**

ועת שאבדס בגולה שנאמר (ויקרא כו) ואבדתם
בגוים: עת דשמו. (במדבר ו) יברכך ה' וישמרך
כשאתם עושים רצונו: ועת דחשדך. (דברים
כט) וישליכם אל ארץ אחרת: (ו) עת דקדו.
מלכות בית דוד (מלכים יד) ואקדע את
הממלכה וגו': ועת דחשד. (ויחזקאל ל לו) וסיו
לאחדים בידך ולא יחלו עוד לשתי ממלכות: עת
דחשות. פעמים שאדם שותק ומקבל שכר שנאמר
(ויקרא י) וידוע אהרן וזכה שנתיחד הדבור
עמו שנאמר (שם י) וידבר ה' אל אהרן יין ושכר
אל תשת: ועת דרבר. (שמות כו) או יסיר משה.
(שופטים ד) ותשר דבורה. (דברים יד) קחו עמכם
דברים: (ח) עת דאהב. (ואהבך: ועת דשנא.
שנאמר (שם ט) כל רעחס בגלגל על כן
שנאמים: (ט) מה יתרון העושה מה יתרון של
עושה רע בכל שהוא עמל גם הוא עמו יבא
והכל אבד: (י) הענין. המנהג: לענות. להסתנהג
(יא) יפה בעתו. בעת הסוכה יפה הוא לבא תשלוס

שכר
עס איז אַמאָהל אַצייט אַז דער מענש
שווייגט אין נעמט שבר פֿר דם שווייגען אַזוי וויא עס שטייט ווידוע אַהרן אַהרן
האט געשוויגען ווען זיינע צווייא ווהן זענען געשטאַרבען ווזהא שנת יחיד הדבור
עמו האט ער זוכה געווענען אַז הקב"ה הט מיט איהם בענדער גערעדט (שנאמר)
עס שטייט אין פסוק וידבר ה' אל אהרן יין ושכר אל תשתו הקב"ה הט גיריידט
זי אהרן אַז ער זאל גיט טרייגען קיין וויין: (ועת לדבר) אַזוי ווי עס שטייט
ואז יסיר משהו ותשר דבורה וקחו עמכם דברים נעמט מיט אייך רייד: (עת לאהב)
אַזוי ווי עס שטייט וואהבך הקב"ה וועט דיך ליעב האבען: (ועת לשנא). (שנאמר)
ע שטייט אין פסוק וכל רעחס בגלגל על פֿן שנאמים וייער באנץ שלעכץ וואס זיי
האבען געטוהן אין גלגל איבער דם האב איך זיי פיינד: (ט) מה יתרון העושה.
ומה יתרון של עושה רע בכל שהוא עמל וואס קומט ארויס דעם מענש וואס ער
טוהט שלעכץ מיט דעם אלעס וואס ער מאטערט זיך אין זאמעלט איין אפערמעגן
וגם הוא עתו יבא והכל אבדו עס וועט זיין צייט אויף קומען אין עס וועט אלעס
פערלירן ווערען: (י) הענין. (המנהג): (לענות). (להסתנהג צו פיהרען זיך: (יא) יפה
פירוש ע"ט

ווע: זוכין די ישראל ועת לאבד אונ איין
צייט וואס גאט הט זיי גימאכט פֿר לירין
זי עס איז פאר האנדן איין צייט וואס
גאט היט די ישראל ועת אונ עס איז גיווען
איין צייט וואס גאט האט זייא אנוועק
גיווארפֿן: (ז) עת עס איז איין צייט גיווען
אז רייסין דאס מלכות בית דוד ועת אונ
עס וועט זיין אַמאָל איין צייט וואס גאט
וועט צו גייען דאס מלכות בית דוד עס
זאל פֿון דם איין מלכות זיין עת עס איז
פֿאַרהאנדען אין צייט צוא שווייגען ועת

קהלת ג

יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף: יב ידעתי כי

בית יהודא

רשי

שכר מעשה הטוב. ובעת הטובה יפה הוא לבא תשלום לשלום מעשה הרע: גם את העולם נתן בלבם וכו'. גם את חכמת העולם אשר נתן בלב הכריות לא נתן הכל בלב כל אחד ואחד אלא זה קלת חסה קלת כדי שלא ימלא האדם את כל מעשה הקדוש ברוך הוא לדעת אותו ולא ידע את עת פקודתו וזמנה יכשל כדי שיתן לב לשוב שידאג ויחמר היום או מחר חזות ולכך כתוב כאן העולם חסר לשון העלמה שאם ידע האדם יום מיתתו קרוב לחיבה בית ולא יסע כרס לכך הוא אומר שכל עשה וזה בעתו זה שיש עת למיתה דבר יפה הוא שסומך האדם לומר שמה עדיין עת מיתתי רחוק וזונה בית וגומע כרס וזיגס שבעל מן הכריות: (יב) ידעתי. עתה הואיל ונעלם עת הפקוד' כי אין טוב בכריות כי אם לשמוח בחלקו לעשות הטוב בעיני בוראו בטוב שהוא

מצשי הקב"ה לדעת אותו כדי דר מענש זאל גיט קענען דערנעטן די מעשים פון הקב"ה ואלא ידע את עת פקודתו אין ער זאל גיט וויסען ווען זיין צייט וועט קומן וזכמה יקשלו אין מיט וואס ער וועט געשטראקעלט ווערען וכדי שימל לב לשלוב כדי ער זאל זיך גערעכנין ער זאל תשובה טוהן ושידאג ויאמר היום או מחר אמותו ער זאל קלעהרען אין זאגען היינט אבער מארגען וועל איך שטארבען זאגט רשי" וולבך כתוב כאן העולם חסר איבער דם שטייט העולם אהו אוא"ו וקשון העלמה עס איז טייטש פעהוילן ושאם ידע האדם יום מיתתו קרובה לא יבנה בית ולא יסע פֿרעם ווארים או דער מענש וועט וויסען או ער האלט נאהנט ביי שטארבען וועט ער גיט וועלען בויען קיין שטוב אין ער וועט גיט וועלען פלאנצען קיין וויינגארטן ולבך הוא אומר שיהל יפה עשה בעתו איבער דעם שטייט אין פסוק אז ער האט אלעס גוט געטוהן אין זיין צייט וזה שיש עת למיתה דבר יפה הוא דאס ווען מען טראכט ביי זיך אז עס איז נאך ווייט צום שטארבען איז אגוטע זאך ושסומך האדם לומר שמה עדיין עת מיתתי רחוקו דער מענש וועט זיך סומך זיין אין ער וועט זאגען עס איז נאך ווייט צו מיין שטארבן וזונה בית וגומע כרס וועט ער בויען איין שויב אין ער וועט פלאנצען איין וויינגארטען וזוהי יפה שנעלם מן הכריות אין דאס איז זייער גוט וואס די צייט פון שטארבן איז פעהוילן פון די מענשן: (יב) ידעתי. ועתה הואיל ונעלם עת הפקודה יעצט ווייל עס איז פעהוילען פון מענש זיין צייט וכי אין טוב בכריות) אז עס איז גיט פעהוילען קיין בעסערס ביי די מענשען וכי אם לשמוח בחלקו ולעשות הטוב בעיני בוראו בעוד שהוא חיו נאר ער זאל זיך פרייען מיט זיין חלק אין צו טוהן דס וואס עס איז גיט ביי הקב"ה

פירוש ע"ט

איך האב גיזעהען דאס פירונג וואס גאט האט גיגעבען צו די מענשין זיי זאלען זיך פירען מיט דס ועה איך אז: (יא) אז אלע זאכען האט גאט גימאכט גוט אבער נאר אין דער צייט אבער אז מען טוט עס אן דר צייט איז גיט גוט נס אויך די חכמה פון דער וועלט האט גאט גיגעבן

צו די מענשען אין זייערע הערצן מבלי אבער איין מענש קאן גיט געפינען מיט חכמה דאס גאנצע טאן וואס גאט האט גיטאן פון אן הייב ביז אויס לאו: (יב) ידעתי ווייט איך וואו אז עס איז מער גיט גיט פאר דיא מענשען נייערס איסליכער זאל זיך פרייען מיט דס ביסלי

קדרת ג

אין טוב בם כי אם-לשמוח ולעשות טוב בחייו : יג וגם כל-האדם
שיאכל ושתה וראה טוב בכל-עמלו מתת אלהים היא : יד וידעתי
כי כל-אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליי אין להוסיף
וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שיראו מלפניו טי מה-שהיה כבר
בית יהורא

אין די אויגן פל זמן ער לעבט : (יג) וירא
טוב. זאגט רש"י דאס מיינט מען ותררה
ומצותו : (יד) וידעתי כי כל אשר יעשה.
והקב"ה במעשה בראשיתו וואס הקב"ה
האט בעשאפען אין די נעקסטע טעג וואס
ראוי להיות לעולם ואין לשנותו לא בתוספת
ולא בגרעון אז עס ראוי אז עס זאל זיין
אויף אייביג אין עס זאל נישט פערענדערט
ווערען נישט אויף מעהר אין נישט אויף
ווינציגער ווינציגער (ווינציגער) אין אז עס איז
פערענדערט געווארען והאלהים צוה ופשה
שלישטנהו הט הקב"ה עס פערענדערט ופדי
שיראו מלפניו כדי דיא מענשען זאלען
פאר איהם מורא האבען ואוקיינוס פרץ
גבולו בדור אנוש והציף שלישו של עולם
דער ים אוקיינוס איז ארויס פון זיין
גרענעץ אין ער הט פערפלייצט אדריטעל
הקב"ה האט דאס עקסטערע געטוהן כדי
ימים נשתנה היום המבול בדור המבול
אז פערענדערט דער גאנג פון דער זין
אין מערב זייט אין אנטער געגאנגען אין מזרח זייט
זאל פער איהם מורא האבען וחסה חזרה לאחריה עשר מעלות בימי חזקיהו די
זין איז צוריק געגאנגען צעהן שטאפלען אין די צייטען פון חזקיהו ובימי אהו
אבי נחמיה היום ונתרבה הליקה ביום מותו כדי שלא יהא נספדו אין די טעג
פון זיין פאטער אהו איז דר טאג קלער געווארען אין די נאכט איז גרעסער געווען
אין דעם טאג ווען ער איז געשטארבען כדי מען זאל איהם נישט מספיד זיין ופל
זה כדי שיראו מלפניו דס אלעס האט הקב"ה געטוהן אז מען זאל פאר איהם
מורא האבן ולסיקף אין טוב לאדם לעסוק אלז במצותו וקירא מלפניו איבער דעם
איז נישט דא קיין בעסערס פאר דעם מענש גאר ער זאל עוסק זיין אין דיא
מצות פון הקב"ה אין ער זאל פאר איהם מורא האבען : (טו) מה שהיה כבר הוא.
ומה שהיה מלפניו כבר הוא עשויו דס וואס עס איז געוועזען פרא אויף איז שוין
לאנג געוועזען ונראינוהו או שמענוהו מאחרים שראוהו אין מיר האבען עס
אליין געזעהן אבער מיר האבען געהערט פון אנדערע וואס זיי האבען עס געזעהן
שפתי חכמים

ט דקשה לרשי ואין תלם והאלהים עשה שיראו מלפניו לכן פירש וכשנשתנה כו' :

פירוש ע"ט

וואס גאט האט געגעבען והעשות אונ זאל
טאן גוטץ ביי זיין לעבען : (יג) וגם אונ
אויף אייביקער מענש וואס פירט זיך אזוי
שיאכל ער זאל ועהען גוטץ מיט גאר זיין
מידקייט איז דאס איין גאב פון גאט :
(יד) וידעתי אז וואס גאט האט באשאפען
פון ששת ימי בראשית דאס גיהער שוין
צו זיין אויף אייביג זיין אויף דר זאך
קען מען נישט מערען אונ פון דער זאך
קען מען נישט מינערין והאלהים הט דאס
גאט גיטאן אז דיא מענשען זאלען פאר
אים מורא האבען : (טו) מה זאגט שלמה
המלך דאס וואס איז געוועזען כבר דאס
איז דאך שוין לאנג פאר ביי נאך אונ
דאס

הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את-נדרה: טו ועוד
ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע במקום הצדק

בית יהורא

רש"י

ומה שרואים שאלו לנו להעיד עליו כדלית
שהקב"ה מבקש את הנדרים יעקב נדרה עמי
רודף (מלאכי א) ואשר את יעקב ואת עמי שאלתי
מלכים רודפים את ישראל מלכים עבדו בים
וישראל הלכו ביד רמה: ואשר עתה להיות עוד
באחרונה הוא דוגמת מה שכבר היה. כאשר
בראשונה. כן באחרונה. אין הקב"ה משנה
מדותיו בעולם: והאלהים יבקש את נדרה. ליפרע
מן הרודף לפיכך מה יתרונו של עושה הרעה
באשר הוא עמל הרי סופו להשתלם: (טז) מקום
המשפט וגו'. ראיתי ברוח הקודש מקום לשכת
הגוית בירושלים שהיה (ישעיה א) מלאתי משפט
שמה ישפטו כ רשע כמו שאל' (מכה ג) ראשית
בסודת יספוטו וראיתי פורענות: מקום הצדק.
שער התווך שהיה מקום התווך הלכות. שמה
הרשע. שם ישבו שר סכום רב סרים נרגל כדלית
רב מג ונבוכדנצר וחיילותיו ודנו את ישראל
ביסורים קשים ומשפטו מות: שמה הרשע. עממו
למעלה ל' לומר שהוא שם דבר כמו הרשע והיה
ראוי לינקד בסגול רש"י (א) לאל לפי שהוא סוף
פסוק נהפך לינקד קמ"ץ גדול מ ואף על פי
שכל מקום לא מלינו לו עוד כמתהפך
באמתתא

רודף ולפיכך מה יתרונו של עושה הרעה
ארויס דם וואס ער טוהט שלעכץ אין ער
זיין סוף איז דאך אז מען ווערט פון איהם
שלמה המלך הראיתי ברוח הקודש מקום
מיט רוח הקודש דכ ארט וואס עס הייסט
ענועווען פיהל מיט משפט ושמה ישפטו
וכמו שנאמר אזוי וויא עס שטייט אין
שטראף: (מקום הצדק). זאגט רש"י דס
טויער השנה מקום התווך הלכותו וואס
(שמה הרשע) זאגט רש"י ושם ישבו
שראצר רב מג ונבוכדנצר וחיילותיו ודנו
מנתו אין זיי האבן בן געווען די ישראל
שפתי חכמים

לרש"י תרתי ליל. לכן סי' דמקום המשפט שמה הרשע קאי
על מה שיעשו כרשע ראשי כבודי ישיטו ומקום הצדק
שמה הרשע קאי אפירענות: ד סי' בתהילת התיבה תחת
ר"ש לומר שהוא שם דבר סי' שם דבר של רשע כמו
כרשע דרש"א: ס סי' דכסוף פסוק ואתנחתא כהסך כסנ"ל
פירוש ע"ט

מענושען וואס ער ווערט גיאגט פון יענעם
מענושען: (טז) ועוד נאך איין ואך האב
איך גייען בנבוכדנצר וואס אויף דר וועלט
אי

אונ דאס וואס וועט ווייטער זיין כדר היה
איו עס אויף דאס אייגענע וואס עס איז
גינען והאלהים אז גאט באגערט דעם

קהלת ג

**שְׁמָה הָרָשָׁע: יוֹ אֲמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי אֶת־הַצְדִּיק וְאֶת־הָרָשָׁע יִשְׁפֹּט
הָאֱלֹהִים בִּירֵעַת לְכָל־חַפֵּץ וְעַל כָּל־הַמַּעֲשֶׂה שֵׁם: יוֹ אֲמַרְתִּי אֲנִי
בְּלִבִּי עַל־דְּבַרְת בְּנִי־הָאָדָם לְכָרֶם הָאֱלֹהִים וּלְרֹאוֹת שֵׁהֶם בְּהִמָּה**

רש"י

בית יהורא

(יו) (אמרתי אני בלבי). ולפיכך אני אומר את הכל שושט הקב"ה לאחר זמן איבער דעם זאג איך אז אלע משפט הקב"ה מיט אציט שפעטער וואע"פ שמתעבב הדבר סופו לבוא אל שעתו וואך סופו לבוא אל שעתו וואע"פ האטשע דא ואך פערזוימט זיך דער סוף וועט אבער זיין אז זי וועט קומען אין דר צייט ופי שעה יש לכל חפץ ואף לפורענות צוא ועדען ואך איז דא זיין צייט אפילו צו אשטראף ולפקודת הדין יש עת מתי יבא: ועל כל המעשה שעה האדם שם ישפוטוהו בזה עת הפקודה שם בזה העת ניתן זמן לכל המעשה להשפט עליו ג אבדא חוסרי מילי מ ואבי דרי חושבנא: (יח) אמרתי אני בלבי בראיתי זאת: עד דברת בני אדם שחזו להם מדת גלוה לנהוג שררה ורבנות בקטנים מהם: דברם (ס"א לבררם) הקב"ה להודיעם שחזו שררותם כלום ולהראותם שהם ואף השרי' והמלכים: בהמה המה להם כשאר בהמה וחיה המה

והוא דבר מענש האט געטוהן וועט מען איהם דארט משפטן ווען עס וועט קומען המעשה להשפט עקרו דארט אין דר צייט ווערט אויס גירעכענט אלע מעשים וואס דער מענש האט געטוהן מען זאל איהם אויף דעם משפטן אזוי ווי עס שטייט אין דער גמרא ואבבא חסרי מילי ווען דר מענש איז אין אסכנה דערמאנט מען זיינע מעשים וואבי דר חושבנא אז דר פאסטעף איז אלאמער אין ער קען נישט גאך לויפען צו שאף ציילט ער זיי הערשט ווען זיי שטייען ביי דער טהיר פון דער שטאל דאס מיינט מען ווען דער מענש איז אין (יח) (אמרתי אני בלבי). ובראיתי זאת ווען אדם. ושאחו להם מדת גלוה לנהוג שררה ורבנות בקטנים מהם וואס זיין האפען זיך אב גענימען אמדה פון גלוה ווי זאלן זיך פיהרען אין האלטען גרויס איבער די קלענערע פון זיי: (קברם). והקב"ה להודיעם שאין שררתם כלום ער זאל זיי ווייזען אז זיי זענען גרויסקייט איז גר נישט ונהראותם זיי ווייזען אז זיי אין אויף זייערע שרים אין זייערע מלכים: (בהמה המה להם). ולשאר בהמה ונחיה המה לעצמם אז זיי זענען גלייך צו א בהמה אין צו א חיה:

שפתי חכמים

לקמ"ן כמו פנע תחת פנע הראשון ככנ"ל והבני נקמ"ן: דען וכות הדיר כדתן הכונס לאן לדיר שם מעלה לי: הכשנו מנחיות סכרה ושם מכס אותה כל"ה ה"ש: כשהיא כנחיות פעמים שכיחות חולין ואין כח נחמקטג להוכיר פונם אכל משתגע לפתח הסכנה ולריכז לנסים שם מוכרים פונותי ומעשי' אס ראויה היא לנס אס נלח

פירוש ע"ט

אין מקום המשפט אז אין דעם ארט וואס עס דארף זיין משפט דארטען איז אום רעכט ופיקום הצדק אום דעם ארט ווי דר צדיק איז קומט אויף דער רשע צו גיין אין וויל אים ען ריידען צו שלעכטס: (יו) אמרתי אים הנאכט איך מיר אין הארצען אה הצדיק דם צדיק ווען ער טוט אסילו איין מאל שלעכטס אום דם רשע יפוט איהם טוט גאט זיי ביידע משפטען נאך זייערע מעשים נאך כי ווארום עס איז פאר האנדין איין צייט צו אלע ואכין וואס מען דארף איין מענשען שטראפען זיך אום אויף אלע מעשים שם ווערט דארטען באצלט פאר מצות גיט מען גן עדן אום פאר עבירות גיט מען גיהנם אום עס ווערט גיט אפ גירעכניגט איינס קעגין דאס אנדערע: (יח) אמרתי טראכט איך מיר אין הארצין איבער דעם ענין פון די מענשען וואס השם יתברך גיט זיין פיל עשירות אום זיין זענען דאך פרום קרם

המה דרם: יי בני מקרה בני-האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחר
להם במות זה בנמות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן הבהמה
אין כי הכל הבל: כי הכל הולך אל-מקום אחד הכל הנה מן העפר
והכל שב אל-העפר: כי מי יודע רוח בני האדם העלה היא
למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ: כי וראיתי

בית יהודא

רשי

המה לעולם: (ויס) כי מקרה בני האדם וגו'. הוא
פעם הדבר אשר נתן הקב"ה מקרה ופגע לבני
אדם ויש מקרה ופגע ע' לבהמה ומקרה אחד
לשניהם נתן. כי כשם שזה מת כך זה מת:
ומותר האדם מן הבהמה אין. ויתרונם והלחמתו של
אדם יותר מן הבהמה אינו נראה משמת כי
הכל נהפך להיות הכל לשב אל העפר: (כא) מי
יודע. כמו (יואל ב יד) מי יודע ישוב ע' מי הוא
אשר מבין ומותן לב שרוח בני אדם היא העולה
למעלה ועומדת בדין ורוח הבהמה היא היורדת
למטה לארץ ואין לה ליתן דין ומשבין ולרד שלל
לסתנהג כבהמה שחיה מקפרת על מעשיה:
(כב) וראיתי. בכל אלה: צ' פי אין טוב ק'. לאדם:
מאשר

הצקתה פון דעם מענש מעהר פון דער בהמה ועהט זיך גאר נישט אהן ווען ער
שטארבט ופי הכל נהפך להיות הבל לשב אל העפר ווארים עס ווערט אלעס איבר
גיקעהרט אין עס וועט גאר נישט אין עס געהט צוריק אין דר ערד אריין: (כא) (מי
יודע). זאגט רש"י ופמו מי יודע ישובו אזוי ווי עס שטייט אין פסוק ווער ווייטסט
אז ער דארף תשובה טוהן אזוי אין דא די טייטש ומי הוא אשר מבין ונתן לבו
ווער אין דר מענש וואס ער פערשטייט אין בעקלעהרט זיך אין הארץ ושרית בני
אדם הוא העולה למעלה ועומדת בדין אז די נשמה פון דם מענש געהט ארויף
אויף דעם הימנעל אין זיא וועט דארפן שטיין לדין ולרית הבהמה היא היורדת
למטה לארץ ואין לה ליתן דין וחשבון אין די נשמה פון דר בהמה געהט אראב
אויף דער ערד אין זיא דארף נישט אב געבען קיין דין וחשבון איבער דם דארף
דר מענש זיך נישט פיהרען אזוי ווי אבהמה וואס זיא גיט נישט אכטונג אויף איהרע
מעשים: (כב) (ויראיתי). אכלה אין די אלע זאכען: (פי אין טוב). וקאדם

שפתי חכמים

ע' סי' פלי כי נתינת טעם הוא להם שלפניו להם כהמה
המה להם כדמפרש וזויל: פ' ופי' ג"כ מי אשר מבין ומותן
פירוש ע"ט

ערד: (כא) פי יודע וועלכער מענש עס
פאר שטייט אז רות בני האדם דער אטום
פון די מענשען דאס מיינט מען די נשמה
העולה היא למעלה גייט זי ארויף אויף
דעם הימנעל גאך דעם טויט ורית הבהמה
היורדת היא למטה לארץ אונ דער אטום
פון דער בהמה גייט אראפ אין דר ערד:
(כב) וראיתי האב איך גיוועהן אז עס איז
נישט פאר האנדען קיין בעפעערס פראין
מענשען גאר ער זאל זיך פרייען אונ
פאנוגין לאנען מיט דעם וואס גאט שיקט
איהם

האיהם אז גאט וויל זיי גאר אויס פרויבין
אויב זיי וועלען עפעס מיט דעם עשירות
גוקס טאן וקראות אונ זאל זיי ווייזן אז
זיי זענען גלייך ווי איין בהמה וואס קט
קיין פאר שטאנט נישט: (יט) פי ווארום
מיר זעהן אז עס איז פאר האנדען איין
טרעפונג פון איין מענשען דאס ער מוז
שטארבן אונ איין טרעפונג פון איין בהמה
(כ) הכי אלץ גייט אין איין ארט אריין
הפי אלץ איז באשאפען גיווארען פון דר
ערד אונ אלץ קערט זיך אים צוא דער

קדרת נד

כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי הוא חלקו כי
מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו :

ד ושבתי אני ואראה את פל העשקים אשר נעשים תחת השמש
והנה דמעת העשקים ואין להם מנחם זמיר עשקיהם כח ואין
להם מנחם : כי ישובח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר

בית יהודה רש"י

מאשר ישמח במעשיו. מנינו כפיו ישמח ויכלול ולא
להרחיב כשאלו נפשו לחמוד להתרבות לא לו:
כי הוא חלקו. יניע כפיו הוא החלק היותר לו
משמים וכו' יסמח : כי מי יביאנו. לראות לאחר
שמת כמה שיהיה לבנו אם ילניחו גם הם
בעושר שאסף הוא והניח להם או לא ילניחו :
ד (א) ושבתי אני ואראה. ברות הקודש: את כל
העשקים. הנעשים עשוקים בניהנם במעשים אשר
נעשים : תחת השמש. תחת חלופיה של התורה:
והנה דמעת העשקים. בזכוכית על נפשותיהם
העשוקים ביד מלאכי משחת ואלוהים וכן הוא
אומר (תהלים פד ו) עוברי בעמק הכבד מעין
ישימוהו אלו יורדי ניהנס ואף מקרא זה כך נדרש
בספרי : וסיד עושקים כח. עושקים מכריחים
ותוקפים אותם כח : (ב) שכבר מתו. עד שלא

פאר דעם מענש וועגען : (מאשר ישמח
במעשיו). ובינינו בפיו ישמח ויאכלו מיט
דעם וואס ער פערדיינט זאל ער זיך
פרייען אין ער זאל עסן וזאל למרחיב
כשאלו נפשו ניט ער זאל צו שפרייטען
זיין נפש אזוי ווי אנדערע וזחמוד להעשער
להתרבות לא לו ער זאל גליסטען רייך
צו ווערען אין עס זאל ביי איהם בלייבן:
וכי הוא חלקו. וניגע בפיו הוא החלק היותר
לו משמים וכו' ישמח) דאס וואס ער פער
דיינט מיט זיין ארבייט דס איז דס חלק
וואס מען האט איהם געגעבן פון הימער
אין מיט דעם זאל ער זיך פרייען : (פי
מי יביאנו). ולראות לאחר שמת כמה
שיהיה לבניו ער זאל זעהן נאך זיין
שטארבען מיט דעם וואס זיינע קינדער
וועלען מיט דעם וואס זיינע קינדער
צו זיי וועלען אויך מצליח זיין מיט דס
האט זיי איבער גילאזט צו ניט :

ד (א) (ושבתי אני ואראה). זאגט רש"י (ברות הקודש) : (את כל העשוקים).
והנעשים עשוקים בגיהנם במעשים אשר נעשים וואס זייא ווערען
בערזיבט אין גיהנם פר די מעשים וואס זיי האבען געטוהן : (תחת השמש). ותחת
חלופיה של התורה) אין דער צייט ווען זיי האבען גיקענט לערנען תורה : (והנה
דמעת העשקים). ולוהים על נפשותיהם העשוקים ביד מלאכי משחת) וואס זיי
וויינען אויף זייערע נשמות וואס זיי זענען גערזיבט אין די הענד פון דיא מלאכי
חבלה וכן הוא אומר) אין אזוי שטייט אין פסוק ועוברי בעמק הכבד מעין ישימוהו
דיא וואס זענען עובר אויף דער תורה זענען אין גיהנם אין פון זייערע אויגען
רינט טרערען ואלו דאס מיינט מען די יורדי גיהנם. ואף מקרא זה כך נדרש
בספרי) אין דער פסוק ווערט אויך אזוי געדרשט אין ספרי : (ומיד עושקיהם כח).
ועושקיהם מכריחים וחותפים אותם בכלו זייערע רויבערס דאס מיינט מען די מלאכי
חבלה צווינגען זיי אין זיי שטארקען זיך אויף זיי מיט כח : (ב) (שכבר מתו) ועד

פירוש ע"ט

הקודש אלע דיא וואס ווערען גירזיבט
אויף דער וועלט והנה אז דיא גירזיבטע
וויינען ואין אונ זיי תבן ניט קיין טרייטער
יבד אונ פון די הענט וואס רויבין זיי כח
איז נישט מער ווייל זיי האבען מער כח
פאר זיי אונ זענען שטארקער אבער ניט
מיט יושר ואין האבן זיי ניט קיין טרייטער
וואס זאל זיי קענען טרייטען מיט זיין
הילף ווארום עס קען זיין קינער ניט
העלפין : (ב) ושבתי זאגט שלמה המלך אוף

אים צו ווס ער פאר דינט כי ווארום דס
איז זיין חלק וואס מען האט אים אפ
גיגעבען פון דס הימערל כי ווארום ווער
וועט אים ברענגען אז ער זאל זעהן אין
דעם עשירות וואס ער האט אן גיגרייט
אויב די קינדער וועלען מצליח זיין דרינג
אונ אויב ניט דרום גיהער ער זיין שמת
בחלקו :

ד (א) ושבתי האב איך מיך אום גיקערט
אונ האב גיזעהן מיט רוח

אזעלכע

המה חיים עדנה: וטוב משניהם את אשר עדן לא היה אשר לא-
ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש: וראיתי אני
את כל-עמל ואת כל-בשרון המעשה כי היא קנאת-איש מרעהו
גם-יהי הבל ורעות רוח: והבסיל חבק את-ידיו ואכל את-בשרו:

בית יהורא

רש"י

שלא שלט בהם נצר הרע הנה לדחותם
מן הקב"ה איידער דער נצר הרע האט
אין זיי שולט געוועזן ער זאל זיי מוחה
זיין פון הקב"ה ופגון אבות הראשונים שלא
נענה וואס משה אקא על ידיהן אזוי ווי דא
אבות וואס משה איז גיט גענוספערט
געווארען נאר אין זייער זכות ופגון דוד
אבי שלא גענתי אני בכד רגנות עד
שאמרתי זכרה לחסדי דוד עבדך אין אזוי
ווי מיין פאטער דוד וואס איך בין גיט
גענוספערט געווארען מיט די סיער אין
צוואנציג מזמורים וואס איך תב געזאגט
בין איך האב געזאגט גידענק דם חסד
פון מיין פאטער דוד דיין קנעכט: (ג) (עדן).
ועדיין נאך גיט: (אשר לא ראה את

שלם ר בהם יצר הרע הנה לדחותם מן הקדוש
ברוך הוא כגון אבות הראשונים שלא נענה משה
ש לא על ידיהן ופגון דוד אבי שלא נעמתי
ת אבי בכד רגנות עד שאמרתי (ד"ס ב ומצ)
זכרה לחסדי דוד עבדך: (ג) ידו עדיין: אשר
לא ראה את המעשה: ראיתי במדרש קהלת אלו
תקע"ד א דורות שקומים להכרואת ולא נכרואו:
(ד) וראיתי אני את כל עמי: הן העבירות שהן
עמל בעיני הקב"ה: ואת כל בשרון המעשה:
שאינו לשם שמים אלא לקנאת איש מרעהו
במניה הכל: כי היא קנאת איש. אשר לא
קנאת איש מרעהו: (ה) הבסיל: הרגע חובק
את ידיו ואינו יגע ואינו אוכל אלא מן הגול:
ואוכל את בשרו: לויס הדיו שריאה לדיקים
בכבוד

המעשה. זאגט רש"י וראיתי במדרש קהלת
ואלו תתקע"ד דורות שקומים להכרואת ולא נכרואו
הונדערט אין סיער אין זיבעציג דורות וואס זענען
געוועזן זיין מיינט מען דא זיין ואלען
בעשאזן ווערען זיין בש"ח: (ד) וראיתי אני את כל עמלי:
זאגט רש"י והן העבירות
שהן עמל בעיני הקב"ה דם מיינט מען די עבירות וואס
זיין זענען מיעדקייטען. אין דא אויגען פון הקב"ה:
(ואת כל בשרון המעשה). ושאינו לשם שמים אלא
לקנאת איש מרעהו ששניהם הכלו וואס ער טוהט
עס גיט לשם שמים נאר איידער איז זיך מקנא
אין צווייטען וואס דא ביידע זאכען זענען נארש:
(פי) היא קנאת איש. ואשר היא קנאת איש מרעהו וואס
איין מענטש איז זיך מקנא אין צווייטען:
(ה) (הבסיל). והרשע חובק את ידיו ואינו יגע
דער רשע האלט זיינע הענד אין ער וויל גיט
אין מן הגול אלא מן הגול אין ער עסט גיט נאר
פון גילה: ואוכל את בשרו זאגט רש"י וליום
הדין ושרואה צדיקים בכבוד והוא נידון ער
שפתי חכמים

דכשנו שלמה את בית המקדש בקמו לכנסיו ארון לבית
קדשו הקדושים דברי עשרים זה כופ אחר שלמה עשרים
וארבע רגנות ולא נענה כיון שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך
מיד נענה: א פי' ענו במחשבה נגדו להכרואת לו ותקמטני
קודם שיתכר העולם נגד עליהם להכרואת שיהיו קודם
מתן תורה ראויים היותם תורה להבחין לאלף דור ובכרואה
פירוש ע"ט

היא נקט טוב וטוב אחר ראיתי כי אין טוב לכ"ס לאדם:
ה דק"ק דבריו וטובים זה את זה כלן משבת המות ואחר
קר המה כי נכנס הי טוב מאלו המות. לכ"ס עד שאל בלט
כ"י: ש פי' כשהטלו ישראל במדבר עמד משה לפני
הקב"ה ואחר כמה תפלות ותחנונים ולא נענה ובכרואה
זכרה לאברהם ליחם וישראל עבדך מיד נענה: ח פי'

(ד) וראיתי אונ איך האב גיזעקן נאר דם
אום רעכט ואת אונ ויידער נאר די גוטע
מעשים וואס זיין זענען גיט פון גאט
ווענען נאר פון איין מענטש זיין ווענען פרי
מען זאל אים לובען האב איך גיזעקן אז
די ביידע זאכען איז נישט אונ איין צו
בראכען גימט: (ה) הבסיל דער נאר דם
מיינט דעם רשע חובק האלט זיינע הענט
בדומר ער טוט גיט מיין מלאכה ואכל
אבנר

אועלעק זייט לויב איך בעסער את המות
די מענטשען וואס זיין זענען שוין לאנג
גישטארבן מער פון די לעבעדיגע וואס
זיין לעבן נאך היינט אונ ווערין גיפייניקט
דורך די רשעים: (ג) וטוב אונ עס איז
בעסער פון ביידע את דער וואס איז נאך
נאר גיט גיזעקן אויף דער וועלט אשר
וואס ער הט נאך גיט גיזעקן די שלעכטע
זאכען וואס ווערן גיטאן אויף דר וועלט:

קהלת ד

**י טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ג' דעות רוח: י ושבתי אני
ואראה הכל תחת השמש: י יא אחד ואין שני גם בן ואח אין-לו
ואין-בן רכל-עמלו גם-עיניו עינו ק' לא-תשבע עשר ולמי י אני עמל**
רש"י

בית יהורא

ועהט די צדיקים וענן בקבוד אין ער
ווערט געמשפט און נדרש בספרי: (ו) טוב
מלא כף נחת. ולהיות קונה נכסים מעט
ומיגיעו שיהא בהן נחת רוח ליוצרו ער
זאל זיך קליפען אביסעל פעלדער פון זיין
פער דיענסט וואס הקב"ה האט פון דעם
נחת: (ממלא חפנים). זאגט רש"י דאס
מיינט מען ונכסים הרבה בעבירה ער
קליפט פיעל פעלדער דורך א עבירה דורך
גזילה ושהוא עמל ועבדות רוח לפני המקום
וואס דאס איז אביעקטיב אין איין
סרועריגקייט פאר הקב"ה: (ו) (תחת
השמש). זאגט רש"י ופמו אזוי וויא עס
וואלט געשטאנען (תחת השמים) אונטער
דעם הימל: (ח) (יש אחד ואין שני). יש
לך אדם שעושה דבריו ביחידיו עס איז
פערהאנגען אמענש וואס ער טוהט זיינע
זאכען איינער אליין: (גם בן ואח אין לו).
שהוא בפניו איז ער א תלמיד חכם
אין גלייך אזוי ווי אזוהן וואל חכם
גלייך אזוי ווי אברודער וואס רוק הוא
ולחיד בן אין איז א בחור נעמט ער נישט קיין נוייז זי זאל צו איהם
זיין אזוי ווי אברודער זי זאל איהם צו העלפען אין זי זאל איהם געבאהרן קינדער
וואס סוחר הוא איז קונה לו שותפים
נעמט ער זיך נישט צו קיין שותפים אין ער
קן לל עמלו. (וגם בגירסא ער מאטערט זיך
שטענדיג אין לערנען וואס סוחר הוא
בפראקטיא אין איז א סוחר מאטערט ער
זיך מיט דם האנדעל: (גם עינו לא
תשבע עושר). ולא יהא שבע בטעמי
תורה ער וועט זיך נישט אהן זעסן אין די טעמים
פון דער תורה ושהרבה תורה לומד אדם
מתלמידיו וייל פיל תורה לערינט דער
מענש פון זיינע תלמידים וילעגן המון
אחר המון ער זאגט שטענדיג נאך נאך
מעמד תלמידים ואינו נושא אשה להוליד
בנים אז איך שטעל נישט אויף קיין תלמידים

שפתי חכמים

שליח העולם מתקיים כל תורה עמד וטען מן העולם
והמתין מתן תורה לעשרים דורות מאלס עד משה רבינו:
פירוש ע"ס

אבער דער סוף וועט זיין אז ער וועט
אויף עס זיין פלייש: (ו) טוב עס איז
בעסער אז איין מענש האט כף איין
פול גייסיל נחת וואס פון דעם האט גאט
נחת רוח פאר פון צוויי פולע גייסלין
זיך אום רעכט און גיבראקען געמיט:
(ו) (ישקמי קב) איך זיך אום גיקערט גארהא
און האב אויך גיזעהן איין גארישקייט אויף
דער וועלט: (ח) (יש אחד ואין שני) פאר

האנדען איין מענטש וואס פירט זיך אלץ
אליין און נעמט נישט צו זיך דם אנדערין
גם דרום האט ער נישט קיין זון און נישט
קיין ברודער פלומר אז ער וואלט געזען
איין נוייז וואלט זי גיזעהן צו אים איין
הילף אזוי ווי איין ברודר און זי וואלט
אים גיהאט איין זון ואין און פון נעקסט
וועגן איז נישט פאר האנדען איין סוף
צו זיין מידקייט גם אויף זיין אויג קען
זיך

ומחמר את נפשי מטובה גם זה הבל וענין רע הוא: טובים השנים
מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם: כי אם יפלו האחד
יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו: יא גם אם
ישכבו שנים וחס להם ולאחד איך יחס: יב ואם יתקפו האחד

בית יהודא

רשי

אין נעם נים קיין ווייב איך זאל האבן
קינדער: (ט) טובים השנים. זאגט רש"י
ולכל דבר מן האחד צו יעדן ואף נען
צוויי בעסער פון איינעם ולפיכך יקנה
לו אדם חבר וישא אשה אשר יש להם
יותר ריוח בעמלם איבער דם זאל אמענש
יך קויפען א חבר אין ער זאל נעמען
א ווייב וואס זיי וועלען האבען מער
ריוח אין וייער ארבייט זאגט רש"י והרבה
מלאכה נעשית בשנים שאין היחיד מזהיל
בה לבדו פיל ארבייט ווערט געטוהן דורך
צוויי מענטשן וואס איינער וואלט זי נישט
גיגענט אנהייבען אליין: (י) (פי אם
יפלו). זאגט רש"י וכמשמעו די טייטש

להולד בנים: (ט) טובים השנים. לכל דבר מן
האחד לפיכך יקנה לו אדם חבר וישא אשה
אשר יש להם יותר ריוח בעמלם. הרבה מלאכה
נעשית בשנים שאין היחיד מתחיל בה לבדו:
(י) כי אם ישירו. כמשמעו. ולענין המכנה אם
תקפה עליו משנה שלו חבירו מחזיר לו או אם
יכשל ולא דקדק את אשר שמע מפי רבו בא
חבירו ומעמידו על האמה: ואי דג. ואוי ג לו:
(יא) וחס להם. כמשמעו ולענין זכר ונקבה
מתחממים זה מזה ומולידים: (יב) ואם יתקפו
האחד. אם כאלו לסטים עליו להתקפו אם שנים
הם יעמדו לנגדו וכ"ס אם ג' הם והחוט
המשולם לא במהרה ינתק. ד"א מי שהוא ת"ח
ובנו

פון דעם פסוק איז אזוי וויא אויס
איז טייטש ואם תקפה עליו משנה שלו
מחזירה לו וועט איהם זיין חבר דער
מפי רבו בא חבירו ומעמידו על האמה
האט נישט מדקדק געווענען וואס ער האט גיהערט פון זיין רבין וועט איהם זיין
חבר אנועק שטעלען אויף דעם אמת: (ואילו). זאגט רש"י עס איז טייטש וואוי
לו עס איז וועט צוא איהם: (יא) (וחס להם). זאגט רש"י וכמשמעו אזוי ווי:
זיין אויסוויינג וועלען זיך ונקבה מיינט מען ומתחממים זה מזה זיי דערווארימען
יך איינער פון צווייטען ומולידים אין זיי געבוירען קינדער: (יב) (ואם יתקפו
האחד). ואם באו לסטים עקרו להתקפו אם שנים הם יעמדו לנגדו אויב עס וועלען
קומן צו איהם גולנים צו בערויבען אויב זיי וועלען זיין צוויי וועלען זי יך קענען
אקעגען שטעלען ופ"ש אם ג' הם אין ווער קמיעקט אז עס וועלן זיין דריי וועלן
זיין יך גיכער קענען א קענען שטעלען ווארום ונהחוט המשקל לא במהרה ינתק:
שפתי חכמים

כספים שיהגדל טיהבם לו שנים ואין הוא נכחו נכסות
טיהבם לו את. נכ"ס אם תמיד חכם הוא כו': ג דרש
זכר מדכת' מלא כויד. איך ק"ל דה"ל ואילו האל' שיפול
פירוש

יך נישט אן וועטן מיט רייכקייט וי"ס אוג
ער איז יך צו נישט מיישב ער זאל טראכטן
פון וועמענס ווענען טוא איך מיד מיהען
והפסו אונ טוא פאר מעלין מיינ אייגענע
לייב פון גוסן גם איז דאס אויף איין
נארישקייט אונ איין שלעכטער שטייגער
פאר דעם מענשין: (ט) טובים זיי ווענען
תמיד בעסער די צוויי פון איינעם אשר
ווארום עס איז פאר האנדין צו זיי איין
גוסען רוח אין וייער מידקייט: (י) כי
אונ ווען זיין פאלען קאן איינער דעם

במרחק

קהלת ד

הַשְׁנִיִּים יַעֲמִדוּ נִגְדּוֹ וְהַחֹמֶה הַמִּשְׁלֵשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִתְחַן: יָג מִוֵּב יִלֵּךְ מִסִּבָּן וְחֻכְם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וְכִסִּיר אֲשֶׁר-לֹא יָדַע לְהוֹדֵר עוֹד: יד פֶּה-בֵּית יְהוּדָא

רש"י

ובנו זקן וזקן בנו טוב אין תורה פוסקת מורעו וכן הוא אומר (ישעיה נב כח) לא ימוש מפיו ומפי זרעך ד ומפי זרע זרעך. ד"ל חוט המשולש במקרא ובמשנה ובדרך חז"ל לא במהרה הוא חוסא: בפנים אחרים נדרש במדרש יש אחד ואין שני לו אבל אין סדר כל המקראות הללו מתיישב עליהם: (יג) טוב ילד מסכן וחכם. זה ילד טוב ולמה נקרא ילד שאינו בא בחדש עד י"ג שנה: שנה: מסכן: שאין האבירים שומעים לו כמו לילד"ר: חכם: שמשכיל את האדם לדרך טובה: מסדך זקן וכסיר. זה ילד"ר שהוא שליט על כל האבירים. זקן במשנה שגולד הולד הוא נתון בו וכסיר. שמתעורר בדרך רעה כך נדרש במד' : אשר לא ידע להוהר עוד. שהרי הוקין שנאמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת ריבון: ואינו מקבל תוכחה: (יד) כי מבית הסודים יצא יסידור. ממקום הסנופת וסרחון כדמרגמיין יבאש וסרי: כי גם במדכותו. משמלך בחדש גולד הרש המסכן העוב ממנו ובה מתוך סהרה ולא מתוך שנופת הרחם כך דרשוהו במדרש. ד"ל כי טוב ילד מסכן וגו' כמשמטו אחד לא ידע לסוהר עוד שכבר הוקין ברכשו ובסילוחו. כי מבית האסורים ילא למלוך. כי הילד המסכן סופו שיאמרו עליו בלא למלוך מתוך טוביו ומצוי אסוריו

וער איז שוין אלט אין ווייל גיט הערען קיין שטראף: (יד) (פי מבית האסורים ילא למלוך). ומקום הסנופת וסרחון פון איין אומריין אין איין בערשטיגנען ארט ודכפרגמיין ויבאש וסרי) אזוי ווי דער פרגוט טייטש אויף ויבאש וסרי: (פי גם במלכותו). ומשמך באדם ווען דר יצר הרע האט עוין געקעניגט אין דעם מענטש וגולד הרש המסכן הטוב ממנו איז געבוירען געווארן דר ארימער וואס איז בעסער פון איהם ויבא מתוך טהרה ולא כרוף טנופת הרחם) אין ער קומט פון רייניקייט גיט פון אומרייניקייט פון דער טראכט ויפך ורשוהו במדרש) אזוי דרשט מען דם פסוק אין מדרש: (גולד). זאגט רש"י ונעלה ער ווערט גימאכט דאס מיינט מען ער ווערט געבוירען ונקשון הוה הוא

שפתי חכמים

ווי דאין כלומר אוי לו לבאחד שיפול בלס אין שני נבקים: ד כן היא נמדרש וכמ"ס אינו כלל דא' פסוק פירוש ע"ט

במהרה יתק וועט ער גיט זיך צו רייסיין. דער יצר הרע קומט ארויס מנצח צו זיין אז זיי ונענן דריי מענטשין וועט מען זיי בווידאי גיט קענן ביי קומן: (יג) טוב עס איז בעסער איין ארעם קינד וואס ער איז קלוג איידער איין אלטער נאן וואס ער איז איין נאר אשר יא ידע וואס ער ווייסט גיט להתר עוד ער נאל זיך היטען פון נארישקייט: (יד) פי ווארום

מִבֵּית הַסּוּרִים יֵצֵא לְמַלְךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נִוְלַד הָיָה: טו רְאִיתִי אֶת-
כָּל-הַחַיִּים הַמְהַלְכִים תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַיֶּלֶד הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר יַעֲמֹד
תַּחְתּוֹ: טו אֵינֶיךָ לְכָל-הָעָם לְכָל אֲשֶׁר-הָיָה לְפָנֵיהֶם גַּם
הָאֲחֵרֹנִים לֹא יִשְׁמְחוּ-בּוֹ כִּי-גַם-זֶה הִבֵּל וְרַעֲיוֹן רוּחַ: יו שָׁמַר
בֵּית יְהוּדָא

אסוריו שהרי סמך של הסורים נקוד רפי
זהרי הוא כמו האסורים (ס"א כמו וישעיה יג
כל) לא יכל שם ערבי כמו יאהל) שכן מלינו
ביוסף שמלך מתוך ילידת בית האסורים. וכן דוד
(ש"צ ז') אלי לקמתך מן הסוד מאחר הלאן:
כי גם במלכותו נולד רש. כי כשר והגון הוא
שימלך כי גם במלכותו הוא נהפך ממנהג
שררה ומקטין עלמו אלל החכמים כמדת הרשעים.
וכן (אויב יא יב) ועיר פרא אדם יולד שיהפך
ויסתכל לו ממה שהיה כעיר פרא ויעשה אדם:
גודר. כעשה ולשון הסוד הוא: (טו) ראיתי את כל
החיים וגו'. מלאתי במדרש הספר הזה זה דור
המבול שנאמר בהם (בראשית ו יב) ומכל החי
עם היד השני. אשך יתקיים תחת אותו הדור
שהם נח וזכיו: (טו) אין קץ רבד העם. פרים
ורבים היו יותר מדאי כמו שנאמר (אויב כח ח)
זרעם ככח לפניהם אשה מתעברת ויולדת לשלשה
ומים ישלחו כלאן עווליהם: רבד אשר היה דפניהם.
אין קץ לכל טוב שהיה לפניהם והכל אחד וכרגע
שאלו יתנו: גם האחרונים. דור הפלג': דא
ישמחו. גם הם כבוב הניתן בידם: כי גם זה.
סופו של הכל ורעיון רוח כאשר אדם מהלך אחר
ילדו: (יו) שמר רגלך כאשר תלך בית האדמים
היחך תלך אם תביא תודה וגדבת שלמים הוא
הסוד

(גם האחרונים). דאס מיינט מען ודור הפלגה: (לא ישמחו). וגם הם בטוב הניפון
בידם. זיי וועלען זיך אויף גיט פרייען מיט דם גוטען וואס זיי האבען: (פי גם
זה). וסופו של הכל ורעיון רוח כאשר אדם מהלך אחר ילדו: דער סוף איז נאריש
אין צובראכיקייט אז דער מענטש געהט נאך דעם יצר הרע: (שמואל ב' קל"ה) כאשר
תלך אל בית האלהים. (היאך תלך) וזי אזוי די זאלקסט געהן ואם תביא תודה וגדבת
שלמים היא הטוב ואיב די וועסט ברענגן אלעך תודה אדער שלמים וועט עס זיין
גיט וישמור עצמך שדא תצטרך בהבאות חטאות ראשמות אין היט זיך די זאלקסט

פירוש ע"ט

גיבארען דער ארימער דאס מיינט מען
דעם יצר טוב: (טו) ראיתי איך הב גיזעקן
אלע די לעבעדיגע מענטשען וואס זענען
גיזעקן אויף דער וועלט עס מיט דעם
אנדערען קינד וואס עס איז גיבליכען
אויף זייער אָרט: (טז) איז הב איך גיזעקן
אז עס איז גיט גיזעקן גאר קיין סוף
צו דעם פאלק רב איב עס איז קיין עק
גיט גיזעקן צו דם גיטק ווס עס איז פא

קהלת ד ה

וַיִּקְרָא יְהוָה בְּאִשְׁרֵי תַלְדֵּי אֶל-בֵּית הָאֱלֹהִים וַקְרֹב לְשִׁמּוֹעַ מִתַּחַת הַכְּסִיִּים זָבַח בִּי-אִינִם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רָע:

ה אֶל-תְּבַהֲלָה עַל-פִּיָּהּ וּלְבַבָּהּ אֶל-יְמִיהָ לְהוֹצִיא דְּבַר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים בִּי הָאֱלֹהִים בְּשִׁמּוֹם וְאַתָּה עַל-הָאָרֶץ עַל-כֵּן יִהְיוּ דְּבָרֶיהָ מַעֲשִׂים:
ב כִּי בָא הַחֲלוֹם בְּרֹב עֵינָיו וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים: ג בְּאִשְׁרֵי תִדְרֹךְ לָאֱלֹהִים אֶל-תֵּאֱחָר לְשַׁלְּמוֹ כִּי אֵין חֶפֶץ בְּכִסְיִים אֶת אֲשֶׁר

בית יהודא

הסב. ושמו עלמך. שלא תשכך בהנאות חסלות ואשמות: וקרוב. הו' לשמוע דברי הקב"ה והוא שוב וקרוב להקב"ה: סחת הכסילים זבח. שיחפא ויבא קרבן: כי אינם יודעים לעשות רע. אין הכסיל מבין שזה עושה רע לעלמו: ד (ה) להוציא דבר לפני האלהים. לדבר קשה כלפי מעלה: כי האלהים בשמים ואתה על הארץ. ואפילו חלש מלמעלה וגבור מלמטה חזית חלש על הגבור כ"ס גבור למעלה וחלש למטה: (ז) כי בא החלום ברוב עיניו. כי דרך החלום לבוא ברוב הרורים שאדם מעיין ומסרה ביום ודך קול כסיל לבוא ברוב דברים כי בהרבותו דברים מולא קול של כסילות מפיו כי לא יחדל פשע לכך חזי אומר יהיו דבריה מעשים: (ג) אין חפץ בכסילים. אין חפץ לפני הקב"ה ברשעים הנודרים

גיס וארבען ברענגן קיין חטאת אין קיין אשם: וקרוב. והו' לשמוע דברי הקב"ה די זאלסט זיין גאנט צו הארבען די רייד פון הקב"ה וזהו טוב וקרוב להקב"ה אין דאס איז גיט אין גאנצט פאר הקב"ה: (מתת הכסילים זבח). ושיחפא ויבא קרבן ער טוהט זינדיגען אין זאל ברענגן אקרפן: (כי אינם יודעים לעשות רע). ואין הקסיל מבין שהוא עושה רע לעצמו דער כסיל פערשטייט נישט אז ער טוהט זיך שלעכץ:

ד (ה) להוציא דבר לפני האלהים. וידבר קשה כלפי מעלה צו ריידן הארטע רייד קענען הקב"ה: (כי האלהים בשמים ואתה על הארץ) וגט רש"י וואפילו חלש מלמעלה וגבור מלמטה אימת חלש על הגבור אפילו ווען דער שלאפער איז דער גבור מורא פאר דעם שלאפער וכל דער גבור איז אין דער הויף אין דער שוואכער מורא האבען: (ב) כי בא החלום ברוב עיניו. וכי דרך החלום לבוא ברוב הרורים שאדם מעיין ומתהרהר ביום ווייל דעם מענש חלומט זיך ביינאכט פון דם פיעל טראכטונג וואס ער טראכט בייטאג ודרך קול דעם כסיל לבוא ברוב דברים מוציא קול של כסילות מפיו ווייל אז ער ריידט פיעל רייד צוהט ער ארויס פון זיין מויל פיהל גארטקייט וכי לא יחדל פשעו ווייל עס איז גיט מעגליך ער זאל זיך אייגהאלטען ולפך אגזי אומר יהיו דבריה מעשים איבר דעם זאג איך אז זיינע רייד זאלען זיין ווינציג: (ג) אין חפץ בכסילים. ואין חפץ לפני הקב"ה ברשעים הנודרים ואין משלמים

שפתי חכמים

דלא ימוש: ה דקס לרש"י אים לריקים יתבו. לכן פי' אין הכסיל מבין שזוהי רע לעלמו פי' ואמר הקב"ה פירוש ע"ט

פון עבירות צו טאן וקרוב אונ דו זאלסט גאהט זיין צוא הערען גאטס רייד מתת פון דעם וואס די גארין ברענגען איין קרבן ער זאל מכפר זיין אויף זייערע זינד כי די גארין וואס זינדיגען ווייכין זיי גיט אז זיי טוען זין וקבערש שלעכטץ דער מיט וואס זיי זינדיגען ווארום דער סוף איז אז גאט שטראפט זיי:

ד (א) אל תבחי דו זאלסט גיט איילין דיין מול צו ריידען ירכי צונ דיין

והפס

תִּדְרֹךְ שְׁלָם : י טוֹב אֲשֶׁר לֹא-תִדְרֹךְ מִשְׁתַּדֵּד וְלֹא תִשְׁלָם : ה אֶל-תִּתֵּן
 אֶת-פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת-בִּשְׁרְךָ וְאֶל-תֹּאמַר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי שִׁנְגָה
 הִיא לְמַה יִּקְצֹץ הָאֲדֹמִים עַל-קוֹלְךָ וְחַבֵּל אֶת מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ : ו כִּי
 בָּרַב חֲלֻמוֹת וְהַבְּלִים וּדְבָרִים הִרְבָּה כִּי אֶת הָאֲדֹמִים יֵרָא :
 ז אִם עֶשְׂק רֶשַׁע וְגִזְלֹת מִשְׁפָּט וְצַדִּיק תִּרְאֶה בְּמִדִּינָה אֶל-תִּתְּמָה עַל-

רש"י

בית יהודה

ו הטורים ואין משלמים : (ה) אל תתן את פיד. כנדר : לחטא את בשרך. שיפוק העון על בניך : דא תאמר לפני המלך, שליח הבא לתובעך לזקק שפסקת דברים : כי שנגה היא. בשנגה פסקתה כסבור היותי שיהיה יכולת בידי ליתן : וחבל את מעשה ידיך. מלות שהיו בידיך שעשית כבר אכזרתם כך נדרש במדרש : על קולך. כשכיל קולך : (ו) כי ברוב חלומות וגו'. אשר כל מה שאמרו לך חלומות ונבואי הכל ודברים הרבה לפרוש מלת המקום : כי את האדומים ירא. הרי כי משמש בלבן אלל אל חשמש אל החלומות אלל את האללים ירא : (ז) אם עשק רש וגו' משפט

איך האב גירעכענט אז איך וועל קענען געבען : (וחבל את מעשה ידיך). ומצות שקיי בידיך שעשית כבר אכזרתם די מצות וואס די האסט שוין געטוהן האסט דיא זיי פערלירען ופך נדרש במדרשו : (על קולך). ובשביל קולך ווענען דיין קול : (ו) כי ברוב חלומות). ואשר כל מה שיאמרו לך חלומות ונבואי הכל ודברים הרבה לפרוש מאת המקום וואס די חלומות אין די נארישע נבואים ווענען דיר זאגען פיעל רייד דיא זאלסט דיר אב שיינען פון הקב"ה : (כי את האלהים ירא). זאגט רש"י והרי כי משמש בלשון אלא ווארט כי הט די ועלכע טייטש וואס אלא נאר ואל תשמע אל החלומות אלא את האלהים ירא די זאלסט נישט צו הערען צוא די חלומות נאר דיא זאלסט מירא האבען פאר הקב"ה : (ז) אם עשק שפתי חכמים

אין חכמים בין דע לטוב קרנן מציין לפני ובעין זי דעם בסוף פ"ק דברכות : ו דק"ל הילך הוא כי אין פירוש ע"ט

וועסט טאן איין גדר צו גאט זאלסטו נישט זאמין צוא באצאלין אים בי ווארום עס איז נישט פאר האנדען קיין באנערונג פאר גאט ביידיק אן די נארין וואס טוען איין גדר און באצאלין נישט את דרום וואס דו וועסט איין גדר טאן זאלסטו באצאלין : (ד) ט"ב דרום איז בעסער אז דו זאלסט נישט טאן קיין גדר בשמיני איידער דו זאלסט יא טאן איין גדר און זאלסט נישט באצאלין : (ה) אל תתן דוא זאלסט נישט געבין דיין מויל ארויס צו ריידען איין גדר דו זאלסט מאכען זינדיגען דר מיט דיין לייב ואל און דו זאלסט נישט זאגין פאר דעם שלית וואס עס וועט דיר קומן קאנען דוא זאלסט אפ געבען וואס דוא האסט מנדר גיווען זאלסטו נישט זאגען

ויערע

קהלת ה

ההפץ כי גבה מעל גבה שמר ונבחרים עליהם: ויתרון ארץ
בכר הוא הוא מלך לשדה נעבר: אהב כסף לאישבע

בית יהורא

רשי

משפט וצדק וגו'. אם תראה במדינה שהם עושקים את הרעים וגוזלים את המשפס ואת הצדק אויב די וועסט זעהן אין דר מדינה אז מען בערזיבט די ארימע לייט אין ויי גזלן דס משפט אין דס גירעכטיקייט (אל תתמה). וצל חסדו של מקום כשגיבא עליהם רעהו ולסט די ריך גיט פרווינדערין אויף דער זאך פון הקב"ה ווען ער וועט אויף ויי ברענגען שלעכץ: (כי גבה מעל גבוה שומר). ורואה את מעשיהם אין ער זעהט זייערע מעשים וגבוהים יש עליהם אין ער האט שלוחים וואס זייא זענען העכער פון ויי וטהן דס שליחותו של מקום וואס זיי טוהן דס שליחות פון הקב"ה ווידם תקיפה ליפרע מהם אין זייער האנד איז שטארק זיי זאלען ון די רשעים געצאהלט ווערען: (ח) ויתרון ארץ בכר היא. ויתרון של יושבי הארץ שהם מתנאים ומכעיסים למקומן אין דס מערונג פון די זיצערס פון לאנד וואס זיי האלטען זיך גרייס אין ויי דערצערען הקב"ה: (בכל היא). ובכל דבר הוא עושה שליחותו ליפרען מיט יעדען זאך טוהט ער ויין שליחות ער זאל פון ויי געצאהלט ווערען וואס ער על ידי יתושין אפילו דורך די פליגען וכדרך שעשה לטיטוס אזוי ווי ער הט געטוהן צו טיטוס: (מקד לשדה נעבר). והקב"ה נעשה פועל לציון הקב"ה ווערט א פועל צו דער שטאדט ציון וליחבע עלבונה ממחריבהו ער זאל האבען זי חרוב געמאכט וילשלם שכרה די וואס זיי בויען זי: (ט) ואהב כסף מהם דער ווס הט ליעב די מצות קען זיך מיט וויא אהן זעטען: (ומי אוהב כהמון). ומצות רבותו ער האט ליעב צו טוהן פיעל מצות: (לא תבואה). ואין באחד מהם מצוה מסוימת וגיפרתו אין עס איז גיט דא פון ויין קיין איין געצייכענטע מצוה (וכגון כגון בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה נאחן גיט קיין מצוה פון בנק בית המקדש אין גיט פון קיין שוהל אין גיט קיין מצוה פון שרייבן אשעהנע ספר שפתי הכמים

משפט וצדק וגו'. אם תראה במדינה שהם עושקים את הרעים וגוזלים את המשפט ואת הצדק אויב די וועסט זעהן אין דר מדינה אז מען בערזיבט די ארימע לייט אין ויי גזלן דס משפט אין דס גירעכטיקייט (אל תתמה). וצל חסדו של מקום כשגיבא עליהם רעהו ולסט די ריך גיט פרווינדערין אויף דער זאך פון הקב"ה ווען ער וועט אויף ויי ברענגען שלעכץ: (כי גבה מעל גבוה שומר). ורואה את מעשיהם אין ער זעהט זייערע מעשים וגבוהים יש עליהם אין ער האט שלוחים וואס זייא זענען העכער פון ויי וטהן דס שליחותו של מקום וואס זיי טוהן דס שליחות פון הקב"ה ווידם תקיפה ליפרע מהם אין זייער האנד איז שטארק זיי זאלען ון די רשעים געצאהלט ווערען: (ח) ויתרון ארץ בכר היא. ויתרון של יושבי הארץ שהם מתנאים ומכעיסים למקומן אין דס מערונג פון די זיצערס פון לאנד וואס זיי האלטען זיך גרייס אין ויי דערצערען הקב"ה: (בכל היא). ובכל דבר הוא עושה שליחותו ליפרען מיט יעדען זאך טוהט ער ויין שליחות ער זאל פון ויי געצאהלט ווערען וואס ער על ידי יתושין אפילו דורך די פליגען וכדרך שעשה לטיטוס אזוי ווי ער הט געטוהן צו טיטוס: (מקד לשדה נעבר). והקב"ה נעשה פועל לציון הקב"ה ווערט א פועל צו דער שטאדט ציון וליחבע עלבונה ממחריבהו ער זאל האבען זי חרוב געמאכט וילשלם שכרה די וואס זיי בויען זי: (ט) ואהב כסף מהם דער ווס הט ליעב די מצות קען זיך מיט וויא אהן זעטען: (ומי אוהב כהמון). ומצות רבותו ער האט ליעב צו טוהן פיעל מצות: (לא תבואה). ואין באחד מהם מצוה מסוימת וגיפרתו אין עס איז גיט דא פון ויין קיין איין געצייכענטע מצוה (וכגון כגון בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה נאחן גיט קיין מצוה פון בנק בית המקדש אין גיט פון קיין שוהל אין גיט קיין מצוה פון שרייבן אשעהנע ספר שפתי הכמים

ערה תהיה ואחרי פירוש כהה הוא פועל לציון ליחבע עלבונה וכו': ח סי' מי שיש לו המון מלות ואין לו ע"ט

תמן ככסילים נחית טעם לאז תאמר לשמו נכסין אין חסן וכו' וכו' בקרא' ה' מלך נאזת לבם נעשה פועל הוא פירשו של נעבר לציון פירשו של עדה דכתיב לציון פירוש

מען זאל ארבעטין אין פעלד: (ט) איהב דער וואס האט ליב געלט קען ער גיט עסן ויין געלט אז ער זאל זיך דר מיט אן זעטען ישי' אונ ווער עס הט ליב געלט אין

זייערע מעשים גבוהים אונ ער הט שלוחים וואס זיי זענען העכר איבר זיי: (ח) ויתרון דאס ערונג פון דער לאנד זעהט מען זאר בכלל מלך איין מלך זעהט אויף אז

בסוף ומי־אֶרֶב בְּרֵמֶזֶן לֹא תְבוּאָה גַם זֶה הֵבֵל : י בְּרִבּוֹת הַטֶּבֶה
רְבוּ אוֹכְלֶיהָ וְמִה בִּשְׂרֹן לְבַעְלֶיהָ כִּי אִם רֵאִיתָ רֵאִיתָ ק' עֵינֶיךָ :
י' מִתּוֹקָה שְׁנַת הָעֵבֶד אִם מַעַשׂ וְאִם הִרְבָּה יֹאכֵל וְהַשְׁבַּע לַעֲשִׂיר

בית יהודה

רש"י

תורה : (גם זה הבל). זאגט רש"י ופך
גדרשים שני מקראות הללו במקדש אורי
ווערען די צוויי פוסקים געדרשט אין
מדרש : (י) (ברכות הטובה). וכשישראל
מסיבין מעשיהם ווען דיא יודען טוען
גוט : (רבו אוכליה). מיינט מען ומתן
שכר המצוה דאס געצאהלעכץ פאר דם
שכר פון די מצות : (ומה בשרון לבקליה)
מיינט מען ולהקב"ה בכל הטבת מעשיהם
אין אלע זייערע גוטע מעשים : (כי אם
ראות עיניו). ושראה שהם כפופים לו
ער נעהט אז זיי ווענען אונטער געבויגן
אונטער איהם ונחת רוח לפני שאמר
ונעשה רצונו אין ער איז פאר הקב"ה
א נחת רוח אז ער האט געזאגט אין עס
איז געטוען געווארען זיין רצון וכן לענין
הקרבנות אין ביי קרבנות איז אויך דס
ועקבע : (יא) (מתוקה שנת העובד). ועובד
האדמה וכן ועובד שנתו עליו דר ערד
ארבייטער שלאפט איז זיין שלאף איהם
זיס וזין שהוא אוכל מעט וזין שהוא אוכל
הרבה צו ער עסט ווינציג צו ער עסט
פיצל וכי כבר הורגל בפך וייל ער איז
שון גיט מיט דם געוואהנט : (והשכא לעשיר
אינגו מניח לו לישון). ושובע נכסים של
עשיר בעל פרקמטיאות הרבה אינו מניח
לו לישון אין דס זאקייט פון עושר וואס
האט

אינו מניח לו לישון כל הלילה מהרהר בהן. ד"ה
מתוקה שנת העובד את האלהים. אם מעש ימ' כני ואם הרבה ימי' שני ואלו שכתב המועט
כמריצה. משה פירנס את ישראל מ' שנה ושמאל הנביא פרנס עשר שנים ושקלן הכתוב
זה כוח שנאמר (תהלים לט ו) משה ואהרן בכהניו ושמאל בקוראיו שמו וגו' כך נדרש

שפתי חכמים

הקדמת' לפי שהוא מענין וכו' : כ הוא פירוש כל גם
זה הכל ובויקרא דכס מסיים למד חורב ואל למד
ע"ט

הנאה האט גאט ברוך הוא פון די מעשים
טובים וואס דיא מענטשען טוען ב' גאר
וואס זיינע אגין ועהן : (יא) מתוקה עס
איז גיזיסט דער שלאף פון דעם ארבייטער
וואס ער ארבייט תמיד אין פעלד אס ווען
ער עסט אביסעל אונ ווען ער עסט פיל
והשכא אונ דיא זעט וואס עס איז פאר
האנדען צום עושר אינגו לאזט אים גיט

ש אך זה הקדמת' לפי שהוא מענין ונבדלים
עליהם שממך הכתוב יחד. ד"ה ויתרון ארץ
בכל הוא. שכל עבודת האדמה חשוב הוא על
הכל שאפילו הוא מלך לריך הוא להיות נעבד
לשדה אם עשתה הארץ פירות יש לו מה יאכל
ואם לאו מת ברעב : אוהב כסף לא ישבע כסף
לא יאכל כסף : וסי אוהב בהמן. במזון : דא
תבואה. שאינו אוסף לו פירות גם זה הכל. ד"ה
ויתרון ארץ בכל הוא. שכן של ישראל בכל
דברי תורה הוא בין במקרא בין במשנה בין
בגמרא : סידר שירה נעבד. מלך במקרא ובמשנה
עודנו לריך להיות נעבד לבעל נמרס שהוא
מסדר לפני הוראות איסור והיתר טומאה
וטהרה ודינין : אוהב כסף אוהב תורה אינו
שבע בה : ואוהב בהמן. תורה : דא תבואה. שיש
לו מקרא ומשנה ואין לו גמרא ב מה הנאה יש
לו. כל אלו בויקרא דכס : (י) ברבות הטובה.
כשישראל מסיבין מעשיהם : רבו אוכליה. מתן
שכר המלות : ומה בשרון לבקליה. להקב"ה בכל
הטבת מעשיהם : כי אם ראות עיניו. שרואה שהם
כפופים לו ונחת רוח לפני שנאמר ונעשה רצונו
כן לענין הקרבנות : ברבות הטובה רבו אוכליה.
מזביאים נדבות הרבה רבו הכהנים אוכליה :
ומה בשרון לבקליה. לפני הקב"ה : כי אם ראות
עיניו. שאמר ונעשה רצונו : (יא) מתוקה שנת
העובד. עובד האדמה ישן וערבה שנתו עליו בין
שהוא אוכל מעט ובין שהוא אוכל הרבה כי כבר
הורגל בכך : והשבע לעשיר אינגו מניח לו לישון.

ושובע נכסים כל עשיר בעל פרקמטיאות הרבה
מתוקה שנת העובד את האלהים. אם מעש ימ' כני ואם הרבה ימי' שני ואלו שכתב המועט
כמריצה. משה פירנס את ישראל מ' שנה ושמאל הנביא פרנס עשר שנים ושקלן הכתוב
זה כוח שנאמר (תהלים לט ו) משה ואהרן בכהניו ושמאל בקוראיו שמו וגו' כך נדרש

מזה מסיימת וקטוע לדורות גם זה הכל מ' אלו
שנאמר אחר כך : י אף שיהא נמדרש איכה נראשונה
פירוש

איין צו זאמקן דא תבואה גיט קיין תבואה
איין צו זאמלען פאר זיין געלט גם איז
דאס אויף איין גארשקייט ווארום ער
קען דאך גיט זיין אן דעם : (י) ברבות אז
עס טוט זיך מערין די גוטע מעשים וואס
די מענשען טוען אויף דער וועלט מערין
זיך די עשירים וואס עסין דעם שכר פון
די גוטע מעשים ופה אונ וואס פר איין

קהלת ה

איננו מניח לו לישון: יי יש רעה חולה ראיתי תחת השמש
עשר שמור לבצעיו לרעתו: יי ואבד העשר ההוא בענין רע
והוליד בן ואין בידו מאומה: יי כאשר יצא מבטן אמו ערום
ישוב ללכת בשבא ומאומה לא ישא בעמלו שילך בידו:
טו ונסזה רעה חולה בלעמת שבא בן ילך ומה יתרון לו
שיעמל לרוח: טו גם בל ימיו בחשך יאכל וכעס הרבה וחליו
וקצף: יי הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות
ולראות טובה בכל עמלו: שיעמל תחת השמש מספר ימיו חיו

בית יהורא

האט סיעל סחורות לאז איהם נישט שלאפן
וקל הצילה סחורה בהן אנאנצע נאכט
טראכט ער וועגן זיי: (יב) עושר שמור
לבעליו לרעתו. ובעשרו של קרחו אזוי
ווי דאס רייכקייט פון קרח ופעל ידי פון
נתנאל ויבד לשאלו דורך דעם רייכקייט
האט ער זיך גרויסגעהאלטן אין ער האט
גענידערט אין גריב אריין: (יג) ואין בידו
מאומה. ואף זכות אבות ער האט אפילו
קיין זכות אבות אויף נישט: (יד) ומאומה
לא ישא בעמלו. ובעמלות לא ישא בידו
שום זכות צדקה שעשה בממונו בחייו
אז ער וועט שטארבען וועט ער נישט
האבען אין זיין האנד קיין שום זכות צדקה וואס ער האט געטוהן מיט זיין
געלד ביא זיין לעבען: (כ) עומת שבא) ואותו המון פון ילדו אזוי ווי דס געלד
איז צוא איהם געקומען אזוי וועט עס אנוועק געהן: (טז) ויחליו. נאגט רש"י
וקמו גלייך וויא עס וואלט געשטאנען ויחליו אהן ארא"ו צום סוף ויהא"ו יתירה
כמו וא"ו של חיתו יערן אין די וא"ו איז איבעריג אזוי ווי דא וא"ו פון חיתו:
(יז) (לאכול ולשתות ולראות טובה). ולעסוק בתורה שהיא לקח טוב ער זאל לערנען

פירוש ע"ט

שלאפין ער טראכט איין גאנצע נאכט ווי
ער זאל האנדלען: (יב) יש עס איז פון
האנדלען דעם רעכטע קרענק הב איך גינעקן
אויף דער וועלט וואס איז דאס עשר עס
איז פאר האנדלען איין מאל עשירות וואס
ער ווערט גיהט פון זיין בעל הבית וועגן
דעם: פון זיין שלעכטס וועגן: (יג) ואבד
דאס עשירות ווערט נאך פון לארין מחמת
ער האט זיך שלעכט גיפירט והוליד און
אז ער האט איין זון האט דער זון אויף
קיין שום עשירות נישט: (יד) כאשר אזוי
ווי ער איז ארויס גיבאנגען פון דר מוטערס
בוך נאכט ערום אזוי טוט ער נאכקער
הייט זיך אום קערען אנוועק צו גיין פון
דער וועלט בעיא אזוי ווי ער איז גיקומן
און קיין שום זכות פון צדקה טוט ער

אשר נתן לו האלהים פיהו והוא חלקו: יי גם ברהרם אשר נתן
לו האלהים עשר נכסים והשלימו לאכול ממנו ולשאת את
חלקו ולשמת בעמלו זה מתת אלהים היא: יט כי לא הרבה
יזכר את ימי חייו כי האלהים מענה בשמחת לבו:

בית יהורא

רש"י

חורג וואס זי ווערט גערופען לקח טוב
וואל קבץ הון רב אלא בחלק מניפון לו
ישמחו אין ער זאל נישט צוזאמען נעמען
אגרויס פערמעגען נאר מיט דעם חלק
וואס מען האט איהם געגעבן פון הימער
זאל ער זיך פרייען ופי הוא חלקו ויזכר
דס איז זיין רעכטע חלק: (יח) והשלימו
לאכול ממנו. ובחיויו. ופחיו. ביי זיין לעבען:
(ולשאת את חלקו). ובמותו ווען ער וועט
שטארבען ושיקבהו לעסוק בתורה ובמצות
בחיויו ער וועט עוסק זיין אין תורה ומצות
בייא זיין לעבען ופדי שיקבל שכר פדי
ער זאל נעמען שכר: (יט) ופי לא הרבה
ושאין אורך ימים בעולם הזה אויף דער
וועלט לעבט מען נישט לאנג: (יזכר) אח
ימי חייו. ופי מעט נישט פיעל וולמה יזכר
זיי זענען ווינציג נישט פיעל וולמה יזכר
לאסוף הון פר וואס זאל ער זיך מפרים זיין ער זאל
בדבר העומד לו לעולם הפא בחיויו זאל ער זיך מפרים זיין ביי זיין לעבען אין
אזא נאך וואס וועט איהם פיישטיין אויף יענער וועלט: (פי האלהים מענה). והקפיה
עדות קבועה קוה לעולם ווארום הקפיה נאגט אויף דעם עדות אויף אייביג:
(בשמחת לבו). ושמחת לעשות טוב בחיויו וואס ער האט זיך געפרייט צוא טוהן
גוטעס ביי זיין לעבען נאגט רש"י וראיתי איהם במדרשו איהם גיועקן אין מדרש וזה
אלקנה דאס מיינט מען אלקנה ושהדריך את ישראל לעלות לשילה בגלגלים וואס
ער האט געוועהט די יודען זיי זאלען אויף יעדער יום טוב עולה רגל זיין קיין
שילה ויבדרך שמעיה אותן לשנה זו לא היה מעלה אותן לשנה האחרת אין אויף
דעם וועג וואס ער האט זיי געפיהרט דס יאהר האט ער זיין נישט געפיהרט דאס
צווייטע יאהר נאר אויף אצווייטע וועג ופדי לפרסם הדבר ולהרגילם כדי ער זאל
די זאך מפרסם זיין אין ער זאל געוויינען זיי זאלען זיין געוואהנט עולה רגל צוא
זיין וקפיה יחסו הכתוב איבער דעם צייכענט איהם אויס דער פסוק וועלה
האיש והוא מעירו דער מענטש מענטש אויף צו געהן פון זיין שטאדט. נאגט ווייטער
רש"י וואמר אגיו איהם זאג ושהמדרש הנה סוף המקרא הוא דער מדרש געהט ארויף
אויף דעם סוף פסוק ופי האלהים מענה בשמחת לבו. זה אלקנה דאס מיינט מען
אלקנה ושקבע לו הקפיה עדות בפתובים האט איהם קיבע געוועזען עדות

פירוש ע"ט

זיין הארעוויין וואס ער וועט הארעוויין
אויף דער וועלט דס גיהער איין מענטש
שאן די צאל פון זיין לעב טאג וואס גאט
האט אים אפ גיטיילט די ווארום דאס
איז זיין טייר: (יח) גם אויף איינליכער
מענטש וואס פירט זיך אזוי וואס גאט האט
אים געגעבן עשירות און פיל גוטס און
האט אים גימאכט גיוועלטיגין איבער דס

קהלת

ו א י ש רַעָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמַשׁ וּרְבָה הָיָא עַל־הָאָדָם:
ב אִישׁ אֲשֶׁר יִתְּנֶלֶךְ הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וּכְבוֹד וְאִינֹנָה
הַסֵּר לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר־יִתְּנָהּ וּלְאִישׁ־שִׁלְטָנוֹ הָאֱלֹהִים לֹא־כֹל
מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נִכְרִי יֹאכְלֵנוּ זֶה הַכֹּל וְחֲלִי רַע הוּא: ג אִם־יִיחָד
אִישׁ מֵאָה וּשְׁנַיִם רַבּוֹת יִהְיֶה וּרְבִי שִׁיחֵי יָמֵי שְׁנֵי וּנְפִשׁוֹ לֹא־
רִשִׁי

בית יהורא

אין די פסוקים ווערד עליון אין ער זאגט
אויף איהם עדות וועלך האיש ההוא מעירו:
(בשמתח לבו). ושהיה שמח ברגלו ער הט
זיך געפרייט אין יום טוב:

ד (א) ורבה היא על האדם ובהרבה בני
אדם היא נוהגתו דיא זאך
פיהרט זיך ביי פיעל מענשען: (ב) וכל
ישליטנו האלהים לאכול ממנו. ושהיה
שמח בחלקו למצוא קורת רוח בעשרו
ער זאל זיך פרייען מיט זיין חלק ער
זאל געפינן אפערנעניגן אין זיין רייכקייט
כי שואף לעשוק ולהרבות הון ער שטרעבט
צו רויבען אין צי מעהרען זיין פערמעגן
וכענין שנאמרו אזוי ווי עס שטייט אין
פסוק והוא ימות ולא ישבעו ער וועט
שטארבען אין ער וועט זיך ניט אהנעטן
וגם לא ישליטנו לעשות צדקה לאכול
הימנה לעתידו אין עס וועט איהם ניט
מאכען גיוועלטיגען ער זאל געבן צדקה ער זאל פון דעם עסין לעתיד וואיש
נכרי יטול אותו ממון ויעשה בו צדקה ויהיה ממנו אין אצווייטער מענטש וועט
צו נעמען דאס געלד אין ער וועט מיט דעם געלד טוהן צדקה אין ער וועט דר
פון א גנאה האבען וומדרש אנדה בדברי תורה אין דער מדרש טייטשט דר פסוק
אויף דברי תורה: (עושר ונכסים וכבוד). מיינט מען ומקרא משנה ואגדה: (ולא
ישליטנו). ושל לא לגמרא ער האט ניט געלערענט קיין גמרא וומתוך כך אין הנאה
ממנו בשום דבר הוראה אין דורך דעם קען מען פון איהם קיין הנאה האבען ביי
דעם פסקנן: (כי איש נכרי יאכלנו). וזהו דאס מיינט מען בעל הגמרא: (ג) אם
יולדי איש מאה. (וכנים קינדער: (ורב שיהיו ימי שניו). ורוב הון וכד טוב ימי
שניו שליו אין פיעל גוטס וועט ער האבן אין זיינע אהרען. זאגט רש"י ורוב לשון

פירוש ע"ט

ער גלויבט ו"א איז גאט מאכט אים גיט
גיוועלטיגען ער זאל עסין פון דעם כי
בייערט איין פרעמדער מענטש טוט עס
אויף עסין זה הכי דס איז איין נארישקייט
און איין שלעכטע קרענק איז דס: (ג) אם
ווען איין מענטש האט הינדערט קינדער
און פיר יארין זאל ער לעבן און פיר
גוטס זאל ער האבען אין זיינע יארען
וגו' און זיין לייב זעט זיך גיט אן פון
דעם גוטס וואס ער האט ו"א און אמאל
טרעפט זיך אז נאך זיין טויט ווערט ער
אפילו גיט באגראבען פלומר ער ווערט
נהרג און היינט עסין אים אויף אפרי אויף

פירוש ע"ט

דאך ניט פיל צו לעבען אויף דר וועלט
יזכור לאז ער זיך דער מאגין וויא פיל
זענען גאר זיינע לעב טאג כי ווארום
גאט זאגט עדות אויף דם מענשען וואס
זיין הארץ פרייד זיך צו טאן גוטע מעשים
אויף דער וועלט:

ד (א) יש נה עס איז פאר האנדן איין
שלעכטס וואס איך האב גיווען
אויף דער וועלט און די זאך איז גימערט
צווישען די מענשין: (ב) איש עס איז פר
האנדען איין מענטש וואס גאט גיט אים
עשירות און גוט אום פכוד און עס גייט
אים ניט אפ קייושום זאך פון אלימען וואס

תִּשְׁבַּע מִן־הַטּוֹבָה וְגַם קְבוּרָה לֹא־הָיְתָה לוֹ אִמְרָתִי טוֹב מִמֶּנּוּ
הַנֶּפֶל: י כִּי בַהֲבֵל בָּא וּבַחֲשָׁד יָלַךְ וּבַחֲשָׁד שָׁמָּה יָכְסָה: ה נֶגֶד־
שֶׁמֶשׁ לֹא־רָאָה וְלֹא יָדַע נַחַת לְוַה מוֹה: י וְאֵלֹה חַיָּה אֶלֶף שָׁנִים
פַּעַמִּים וְטוֹבָה לֹא רָאָה הֵלֵא אֶל־מָקוֹם אֶחָד הַכֹּל הוֹלֵךְ וְכָל־

בית יהורא

רש"י

שָׁמָּה שָׁלוֹ וְכָל לִי דִי לְכָל טוֹבָה: וּנְפֹשׁוּ יֵא
חֲשַׁבְנָה מֵאוֹתָהּ הַטּוֹבָה שְׁלִיטָה שָׁמָּה בַּחֲלָקוֹ
לְהַתְקַרֵּר רוּחַו בְּמַה שֶׁכִּדּוּ: וְגַם קְבוּרָה לֹא הָיְתָה
יֵא פַעַמִּים שֶׁנֶּהֱרַג וּלְכָבִים אוֹכְלִים אוֹתוֹ וְכָל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִמְלָא בְּאַחֲחָב שֶׁהוּלִיד בְּיָמֵי הַרְבֵּה
וּמִמּוֹ הַרְבֵּה וְהִסֵּי הוֹמֵד שֶׁל אֲחֵרִים וְלֹא מִלֵּא
קוֹרֹת רוּחַ בְּחַמּוֹנוּ וּלְכָבִים אֲכָלִיהֶם טוֹב מִמֶּנּוּ
הַנֶּפֶל: שֶׁל אֲשֶׁר כִּי נָפַל בְּהַבֵּל בָּא וְהֵלֵךְ וְלֹא רָאָה
טוֹבָה וְלֹא חָיָה לֵה וְאֵין לוֹ לְהַטְעֵר: (ו) יֵאדוּ
חַיָּה: וְכֵס חַיָּה אֲלֵפִים שָׁנָה מֵה יִתְרֹן לוֹ הוֹאִיל
(טוֹבָה לֹא רָאָה הֵלֵא סוֹפּוֹ לְטוֹב אֶל הַעֲפָר כְּשֶׁאֵר
הַעֲמִיט: (ז) כִּי עֲפָר הָאָדָם: בְּשֶׁבֶל פִּיּוֹ לִי הוּא
שִׁיחָה וְיֵאכֵל בְּעוֹלָם הוּא וְהַבֵּל זֶה לֹא נִהְיָה
בְּחַיָּה: וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא חֲסָדָא: בְּתַמִּיּה כְּלוּמַר וְהִסֵּי
אֶפְּלִי תַּאֲוֹתוֹ לֹא מִלֵּא בְּהַנָּה מוֹעֶסֶת כְּמוֹ
שֶׁמֶה

אֵין עַר הָאֵט נִיט גַּעֲסִינָן קִיין פֶּעַרְגַּעֲנִיגֵן
אויף גִּינְעִסְטֵן: (טוֹב מִמֶּנּוּ הַנֶּפֶל) וְשֶׁל אֲשֶׁה פֻּן אֲשֶׁה וְכִי נִפְּלוּ וְאֵס יִי הָאֵט
מִפִּיל גִּינְעוּעוּעֵן וּבַהֲבֵל בָּא וְהֵלֵךְ מִיט נִיטֵשׁ אִיז עַר גַּעֲקוּמֵעֵן אוֹיף דַּעַר וְעֵלֵט אֵין אִיז
אָוֶעֶק גַּעֲנֵאָנָן וְלֹא רָאָה טוֹבָה וְלֹא נִתְּאָה לָהּ עַר הָאֵט נִיט גִּינְעֵהָן קִיין גּוּסֵט אֵין
עַר הָאֵט צו דַּעַר גּוּסֵט נִיט גַּעֲנִילִיט וְאֵין לוֹ קֶהֱצִטְעֵר הָאֵט עַר זִיךְ יִיט וְאֵס מִצְעַר
צו זִיין: (ו) (וְאֵלֹה חַיָּה) וְאֵס חַיָּה אֲלֵפִים שָׁנָה מֵה יִתְרֹן לוֹ וְעַר זִיךְ נִיט וְאֵס מִצְעַר
צוֹוִי טוֹיזִינְט יֵאדָר וְאֵס וְאֵלֵט אֵיהֶם אַרְיִס גַּעֲקוּמֵעֵן וְהוּאִיל וְטוֹבָה לֹא רָאָה
אִז עַר הָאֵט קִיין גּוּסֵט נִיט גַּעֲנֵהָן וְהֵלֵא סוֹפּוֹ לְטוֹב אֶל הַעֲפָר כְּשֶׁאֵר הַעֲנִיטִים זִיין
סוֹף וְעַר דָּאךְ זִיין אִז עַר וְעַר צִירִיק גַּעֲהָן צו דַּעַר עַרְדִּי גִלִּיךְ מִיט אֲלַע אַרְיִמֵט
זִייט: (ז) (כִּי עֲפָר הָאָדָם) וּבְשֶׁבֶל פִּיּוֹ הוּא אִיז פֶּאָר זִיין מוֹיֵל וְעֵנְעֵן וְשִׁיֵּאֲכֵל
וְהֵנָּה בְּעוֹלָם הוּא וְהַבֵּל אִז עַר זִיךְ עֲסִין אֵין אֲהֵנֵאָה הָאֲבֵעֵן אוֹיף דַּעַר וְעֵלֵט אֵין
אויף יַעֲנַעַר וְעֵלֵט וְהֵלֵא נִהְיָה בְּחַיָּיו דַּעַר הָאֵט נִיט קִיין הַנָּהָה גַּעֲהֵאט בִּי זִיין
לַעֲבֹעֵן: (וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמְלָא) זֵאנֵט רִש"י וּבְתַמִּיּה עֵס אִיז גַּעֲוֵאנֵט גַּעֲוֵאנֵט אֵין
אָוִינְדַּעַר וּפֶלֶרֶמֶר אָוִי אִיז דַּעַר פֶּשֶׁט וְוֵה אֶפְּלִי תַּאֲוֹתוֹ לֹא מִלֵּא בְּהַנָּה מוֹעֶסֶת

שפתי חכמים

תלמוד אין לך הכל גדול מזה: ר דק"ל וכו' כל עשנו אס קנה פקדתיא או טובה מלאכה וכו' לפיכך הוא נותן.

פירוש ע"ט

דַּעַם מַעֲנִטְשִׁין הָאֵב אוֹיף גִּינְאָנֵט אִז עֵס
אִיז בְּעַסְעַר פֻּן אֵים אֵיין נֶפֶל: (ד) בַּהֲבֵל
וְאֵרֹם דַּעַר נֶפֶל אִיז מִיט נִיטֵשׁ גִּינְעוּעֵן
אויף דַּעַר וְעֵלֵט אִיז אֵין פִּינְסְטֶעֶרְנִישׁ
גִּיט עַר אָוֶעֶק פֻּן דַּעַר וְעֵלֵט אִיז אֵין
פִּינְסְטֶעֶרְנִישׁ טוֹט זִיין נִאָמֵעֵן צו גִּינְעֵהָן
וְעֵרִין: (ה) גַּם אוֹיף דִי זִיין הָאֵט עַר נִיט
גִּינְעֵהָן וְיֵא יֵדֵעֵ אִיז הָאֵט נִיט גִּינְעוּעֵן
פֻּן קִיין שוֹם זִיךְ וְאֵס אוֹיף דַּר וְעֵלֵט
אִיז הָאֵט עַר קִיין צַעַר נִיט גִּינְעֵהָן פֻּן

קהלת ו

**עַמֶּל הָאָדָם לִפְנֵיהוּ וּגְסֵי־הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמְלָא: י כִּי מִה־יּוֹתֵר לַחֲכָם
מִן־הַכְּסִיל מִה־לִּעֲנִי יוֹדֵעַ לַהֲרֹף נֶגֶד הַחַיִּים: י טוֹב מִרְאָה עֵינִים
מִהֲלֹךְ־נֶפֶשׁ גַּם־יָדָה הֶבֶל וְרַעוּת רֹחַ: י מִה־שֹּׁהֵה כֶּבֶד נִקְרָא**

רש"י

בית יהורא

אין דער מענטש האט זיין פאנה נישט דער
פילט מיט אקליינע הנאה זאגט רש"י וקמו
אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (תמלאמו
בנשי) וקשון השנת פאנה עס זאל ווערען
ער פילט די פאנה וואררי שפן הוא אין
אז עס איז אזוי: (ח) (מהיותר לו) ובחכמתו
משאם היה כסילו וואס האט ער מעהר
אין זיין חכמה וויא ווען ער זאל זיין
אכסיל: (מה לעני) וחכרון מן העשיר
שאין לו קורת רוחו וואס פעהלט דעם
ארימאן מעהר פון דעם עושר וואס ער
האט נישט קיין פערגעניגען וגם הוא יודע
זהלוד בארץ אצל החיים ער ווייסט אויף
ארום צו געהן אויף דער ערד לעבען די
לעבעדיגע ודבר אחרו באף אטייטש וגם
הנפש לא תמלא ולעולם הפא מיינט מען
בעולם הפא ושהרי לא עשה מעשים טובים
בחיוו ער האט דאך נישט געטוהן קיין
מראה עינים מהלך נפש) וטוב היה והוכשר
בעסער געפעלען דעם מענטש אז ער זאל
ומשתה ההלך בנפשו פון עסין אין טרינקן וואס
הבל) והיא הניתן לרשעים וואס עס איז געווארען אב
(י) (מה שהיה כבר נקרא שמו) וחשיבות וגדולה
דאס גרויסקייט וואס ער הט געהאט ביי זיין
אין דער פשט וכבר היה ועברו עס איז שוין
פערביי געגאנגן וכבר יצא לו שם בשררה ועתה
געגאנגען אשם פון הארינשאפט אין יצאט אין דר
אדם ולא אלו אין עס איז וויסענדיג אז ער איז
ולא יוכל לדון עם מלאך המות שהיא חקיה ממנו
אין זיין סוף וועט זיין אז

אין דער פאנה נישט דער
פילט מיט אקליינע הנאה זאגט רש"י וקמו
אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (תמלאמו
בנשי) וקשון השנת פאנה עס זאל ווערען
ער פילט די פאנה וואררי שפן הוא אין
אז עס איז אזוי: (ח) (מהיותר לו) ובחכמתו
משאם היה כסילו וואס האט ער מעהר
אין זיין חכמה וויא ווען ער זאל זיין
אכסיל: (מה לעני) וחכרון מן העשיר
שאין לו קורת רוחו וואס פעהלט דעם
ארימאן מעהר פון דעם עושר וואס ער
האט נישט קיין פערגעניגען וגם הוא יודע
זהלוד בארץ אצל החיים ער ווייסט אויף
ארום צו געהן אויף דער ערד לעבען די
לעבעדיגע ודבר אחרו באף אטייטש וגם
הנפש לא תמלא ולעולם הפא מיינט מען
בעולם הפא ושהרי לא עשה מעשים טובים
בחיוו ער האט דאך נישט געטוהן קיין
מראה עינים מהלך נפש) וטוב היה והוכשר
בעסער געפעלען דעם מענטש אז ער זאל
ומשתה ההלך בנפשו פון עסין אין טרינקן וואס
הבל) והיא הניתן לרשעים וואס עס איז געווארען אב
(י) (מה שהיה כבר נקרא שמו) וחשיבות וגדולה
דאס גרויסקייט וואס ער הט געהאט ביי זיין
אין דער פשט וכבר היה ועברו עס איז שוין
פערביי געגאנגן וכבר יצא לו שם בשררה ועתה
געגאנגען אשם פון הארינשאפט אין יצאט אין דר
אדם ולא אלו אין עס איז וויסענדיג אז ער איז
ולא יוכל לדון עם מלאך המות שהיא חקיה ממנו
אין זיין סוף וועט זיין אז

פירוש ע"ט

אויף דער וועלט: (ט) טוב עס איז בעסר
ביי דעם עושר וואס ער איז קארג ער
זאל קוקן דאס געלט פאר זיינע אויגען
איינער ער זאל דאס אויס געבן אויף
עסין אז עס זאל אריין גיין אין זיין לייב
דאס איז אויף איין בארישקייט אונ
איין גיבראכין גימט: (י) מה וואס דער
מענטש איז גינארען אויף דער וועלט
איין ארומער מאן דבר איז דס שוין לאנג
גירופטן גינארען זיין באמען ווי ער זאל
זיין ווי השם יתברך הט גזור גיווען אזוי
מוז ער שוין בלייבן ויודע עס איז דאך
וויסגליך אז ער איז נישט מער ווי איין
מענטש אונ ער קאן זיך נישט משפסין מיט
דעם

אין דער פאנה נישט דער
פילט מיט אקליינע הנאה זאגט רש"י וקמו
אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (תמלאמו
בנשי) וקשון השנת פאנה עס זאל ווערען
ער פילט די פאנה וואררי שפן הוא אין
אז עס איז אזוי: (ח) (מהיותר לו) ובחכמתו
משאם היה כסילו וואס האט ער מעהר
אין זיין חכמה וויא ווען ער זאל זיין
אכסיל: (מה לעני) וחכרון מן העשיר
שאין לו קורת רוחו וואס פעהלט דעם
ארימאן מעהר פון דעם עושר וואס ער
האט נישט קיין פערגעניגען וגם הוא יודע
זהלוד בארץ אצל החיים ער ווייסט אויף
ארום צו געהן אויף דער ערד לעבען די
לעבעדיגע ודבר אחרו באף אטייטש וגם
הנפש לא תמלא ולעולם הפא מיינט מען
בעולם הפא ושהרי לא עשה מעשים טובים
בחיוו ער האט דאך נישט געטוהן קיין
מראה עינים מהלך נפש) וטוב היה והוכשר
בעסער געפעלען דעם מענטש אז ער זאל
ומשתה ההלך בנפשו פון עסין אין טרינקן וואס
הבל) והיא הניתן לרשעים וואס עס איז געווארען אב
(י) (מה שהיה כבר נקרא שמו) וחשיבות וגדולה
דאס גרויסקייט וואס ער הט געהאט ביי זיין
אין דער פשט וכבר היה ועברו עס איז שוין
פערביי געגאנגן וכבר יצא לו שם בשררה ועתה
געגאנגען אשם פון הארינשאפט אין יצאט אין דר
אדם ולא אלו אין עס איז וויסענדיג אז ער איז
ולא יוכל לדון עם מלאך המות שהיא חקיה ממנו
אין זיין סוף וועט זיין אז

שְׁמוֹ וְנוֹדַע אֲשֶׁר-הוּא אָדָם וְלֹא-יֻכַּל לָרִין עִם שְׁחַתְקוֹת יְהוָה מִמֶּנּוּ: יֵאָבֵד בְּיַד יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּה מְרֻבִּים הִבֵּל מִה-יִתָּר לָאָדָם: יֵב כִּי מִי-יִדְעַע מִה-טוֹב לָאָדָם בַּחַיִּים מִסֵּפֶר יְמֵי-חַיֵּי הַבָּלָו וְיַעֲשֶׂם בְּצֶלֶךְ אֲשֶׁר מִי-יִגִּיד לָאָדָם מִה-יִהְיֶה אַחֲרָיו תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:

בית יהורא

רשי

וּסְפוּ שְׁמָה וְלֹא יֻכַּל לָרִין עִם מַלְאָךְ הַמּוֹת שֶׁהוּא תְּקִיף מִמֶּנּוּ: כִּי יֵשׁ דְּבוּרִים הַרְבֵּה. שְׁחַתְקוֹת בְּהֵן בַּחַיִּים כְּשֶׁחֻק הַמַּלְכִּים קוֹסִים וְפִלִּי וְאֲרִיּוֹת הַכֵּל הִרְבּוּ לוֹ וְזֶה יוֹתֵר לוֹ מִשְׁמַת: (וַיֵּב) כִּי מִי יִדְעַע. כִּי מִי אֲשֶׁר יוֹדַע מַעֲשִׂים טוֹבִים וְזֶה לֹאֲהֵם לַעֲשׂוֹת בַּחַיִּים שִׂיחָו שׁוֹבִים לוֹ לַעֲלוֹם הָאֲרוּךְ: מִסֵּפֶר יְמֵי חַיֵּי הַבָּלָו. שֶׁהִם מַעַם מִסֵּפֶר: וְיַעֲשֶׂם. לֹאֲהֵם מַעֲשִׂים כְּשֶׁעָשָׂה בְּמוֹעֶסֶת שֶׁהוּא מִי שֶׁהוּא זֶמַן קֵלֶךְ כָּלֵל עוֹף הַעוֹבֵר וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֲמַר שְׁלֵמָה כָּלֵל שֶׁהִם וְלֹא פִירַשׁ אֶם לֹל כֹּחַל שֶׁהִם קְבוּעִים כִּכֵּר פִירְשׁוּ דוֹד אֲבִיו (וְהַלֵּלִים קִמַּד ד') יִמּוֹ כָּלֵל עוֹבֵר וְזֶה לָלוּ שֶׁל עוֹף הַפֹּרֶת כִּךְ נִדְרַשׁ בְּמִדְרַשׁ: אֲשֶׁר מִי יִגִּיד לָאָדָם. בְּמִה יִתְקוּי הֵן שֶׁקִּבְצָמַעוֹשֶׁק לִכְתּוֹ אַחֲרָיו תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:

סוב

דָּעַר מַעֲנֵשׁ זָלַל טוֹהֵן בִּי יִינָן לַעֲבֹד אֹז יִינָן זָלַעַן פֶּאֶר אֵיהֶם גִּיט יִינָן אוּיָף דָּעַר וְעֵלֶט וְאֵס יֵאָבֵד לֹאֲגַן דָּאָס מִיִּנָּט מַעַן בְּעוֹלָם הַבָּא: (מִסֵּפֶר יְמֵי חַיֵּי הַבָּלָו). וְשֶׁהִם מַעַם מִסֵּפֶר וְאֵס יִינָן זָלַעַן וְיִנָּצִיג: (וְיַעֲשֶׂם). וְלֹאֲהֵם מַעֲשִׂים בְּשֶׁעָשָׂה מוֹעֶסֶת שֶׁהוּא חַיִּי אֵין עַר זָלַל יִינָן טוֹהֵן אֵין דָּר קְלִינָעַר צִיִּט וְאֵס עַר לַעֲבֹד וְכָלֵל עוֹף הָעוֹבֵר אֹזוּי וְיֵי דָּעַר שְׁאֲטָעַן פֶּון אַ עוֹף וְאֵס גִּעַהֵט בְּאֵלֶד אֲנוּעַק. זָאָגַט רִשִׁי וְאֵף עַר פִּי שְׁאָמַר שְׁלֵמָה בְּצֶלֶל שְׁחַתְקוֹת הָאֵס גִּעַהֵט אֲנוּי וְיֵאָבֵד אֲשֶׁר שְׁאֲטָעַן וְלֹא פִירַשׁ אֵם צֶלֶל דָּקֶל אֵם צֶלֶל כֹּחַל שֶׁהִם קְבוּעִים אֵין עַר הָאֵס גִּיט אֲרִיִּים גִּעַהֵט אֲנוּי צוֹ אֹזוּי וְיֵי אֲשֶׁר שְׁאֲטָעַן פֶּון אַ בּוֹיִם צוֹ פֶּון אַ וְאֵאָנֶד וְאֵס יִינָן שְׁטֵטִיעַן שְׁטֵטֶנְדִּיג אוּיָף אֵיין אָרֶט וְכָבֵד פִירְשׁוּ דוֹד אֲבִיו הָאֵס שׁוֹיִן דָּאָס דוֹד מְפֹרֶשׁ גִּעַהֵט וְיִמּוֹ בְּצֶלֶל עוֹבֵר וְיִינָע עֵסֶג פִירְשׁוּ אֹזוּי וְיֵי אֲשֶׁר שְׁאֲטָעַן וְאֵס גִּעַהֵט אֲנוּעַק וְזֶה צֶלֶל עוֹף הַפֹּרֶת דָּאָס מִיִּנָּט מַעַן דָּעַר שְׁאֲטָעַן פֶּון אַ עוֹף וְזֶה פִּלְיָהֵט בְּאֵלֶד אֲנוּעַק וְכָבֵד גִּעַהֵט בְּמִדְרַשׁ: (אֲשֶׁר מִי יִגִּיד לָאָדָם). וְכִמָּה יִתְקִיִּים הֵן שְׁקִבְצָ מַעוֹשֶׁק קִבְּנִי אַחֲרָיו תַּחַת הַשָּׁמַשׁ וְיֵאָבֵד אֹזוּי עַס קָעַן הָאֲבָעַן אֲקִיִּים דָּאָס פֶּערִמַעֲנָעַן בִּיֵּאָ יִינָע קִינְדֶּער וְאֵס עַר הָט עַס אֵיִינְגֶּעזאַמַעֲלֶט פֶּון רֹיב אוּיָף דָּר וְעֵלֶט:

שפתי חכמים

לְכִים כְּכִיל פִּסְוֹ פִירַשׁ עוֹשֶׂה מַלְאָכָה אֹז פִּרְקִיזִיז לְהַשְׁכֵּר כְּכִיל פִּסְוֹ הוּא: מִדָּק' לִי אֵין יַעֲשֶׂה פִירֹשׁ

דָּעַר וְאֵס עַר אֵין שְׁטֹאָרְקֶער וְיֵאָבֵד עַר קְלִימֶר דָּעַר מַלְאָךְ הַמּוֹת: (יֵאָבֵד) כִּי עַס אֵין פֶּאֶר הָאֲנֶדֶעַן פִּירֶל זָאָבֶעַן וְאֵס דָּר מַעֲנֵשׁ אֵין עֵיסַק אֵין וְיֵי וְיִיִל עַר לַעֲבֹד מְרֻבִּים וְאֵס יִינָן מַעֲרִין בְּאֲרִישְׁקִיִּט אֲבָעַר פֶּה וְאֵס קִיבֵט אֲרִיִּים דָּם מַנְשִׁין נָךְ דָּם טוֹיִט פֶּון דִּי זָאָבֶעַן: (יֵב) כִּי וְעַר קָאָן עַס וְיִסִּין וְאֵס גִּיט אֵין פֶּאֶר אֵיין מַעֲנֵשִׁין אֵין דָּם לַעֲבֹד אֵין דָּאָס בִּיסִיל צָאָל פֶּון יִינָן לַעֲבֹד נָאָר וְאֵס דָּעַן וְיֵאָבֵד עַר זָלַל דִּי וְעֵלֶט נָאָר

קהלת ז

ו א טוב מ' רבתי שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו: ב טוב
ללכת אל-בית-אבל מלכת אל-בית משה באשר

רשי

ז (א) טוב שם משמן טוב. ופה לאדם שם טוב משמן טוב. וזכור המות טוב השם מיום הולדו לכך הוקש שם טוב לשמן יותר משאר משקין שהשמן אהה כותן לתוכו מים והוא לך ועולה ויזכר אבל שאר משקין אהה כותן לתוכן מים והם בולעים. טוב שם משמן טוב שכן טוב יורד למטה ש' (תהלים) כשמן השוב על הראש היוורד על הזקן שם טוב עולה למעלה שנאמר (בראשית יב ג) ואלדלה שמך. שכן טוב לשעה ושם טוב לעולם שנאמר (תהלים עב יו) יהי שמו לעולם. שכן טוב הולך מקיתון למרקלין ולא יותר ושם טוב לסוף העול'. אמר ר' יהודה בר' סימון מלינו בעלי שכן טוב נכנסו למקום החיים וילאו שרופי' והם נדב ואביהו שנמשחו בשמן המשחה ומלינו בעלי שם טוב שנכנסו למקום המית' וילאו חיים כחנניה מישאל ועזרי' שילאו מכבשן האש: ויום המות מיום הולדו. כולדה מרים חין הכל יודעין מה היא מתה כסתלקה הבאר וכן אהרן בעמוד ענן וכן משה במן: (ב) טוב ללכת אל בית אבל. מדה הנוהגת בחיים ובמות

בית יהורא

ז (א) טוב שם משמן טוב. ופה לאדם שם טוב משמן טוב. וזכור המות טוב השם מיום הולדו לכך הוקש שם טוב לשמן יותר משאר משקין שהשמן אהה כותן לתוכו מים והוא לך ועולה ויזכר אבל שאר משקין אהה כותן לתוכן מים והם בולעים. טוב שם משמן טוב שכן טוב יורד למטה ש' (תהלים) כשמן השוב על הראש היוורד על הזקן שם טוב עולה למעלה שנאמר (בראשית יב ג) ואלדלה שמך. שכן טוב לשעה ושם טוב לעולם שנאמר (תהלים עב יו) יהי שמו לעולם. שכן טוב הולך מקיתון למרקלין ולא יותר ושם טוב לסוף העול'. אמר ר' יהודה בר' סימון מלינו בעלי שכן טוב נכנסו למקום החיים וילאו שרופי' והם נדב ואביהו שנמשחו בשמן המשחה ומלינו בעלי שם טוב שנכנסו למקום המית' וילאו חיים כחנניה מישאל ועזרי' שילאו מכבשן האש: ויום המות מיום הולדו. כולדה מרים חין הכל יודעין מה היא מתה כסתלקה הבאר וכן אהרן בעמוד ענן וכן משה במן: (ב) טוב ללכת אל בית אבל. מדה הנוהגת בחיים ובמות

פירוש ע"ט

ז (א) טוב שם משמן טוב. ופה לאדם שם טוב משמן טוב. וזכור המות טוב השם מיום הולדו לכך הוקש שם טוב לשמן יותר משאר משקין שהשמן אהה כותן לתוכו מים והוא לך ועולה ויזכר אבל שאר משקין אהה כותן לתוכן מים והם בולעים. טוב שם משמן טוב שכן טוב יורד למטה ש' (תהלים) כשמן השוב על הראש היוורד על הזקן שם טוב עולה למעלה שנאמר (בראשית יב ג) ואלדלה שמך. שכן טוב לשעה ושם טוב לעולם שנאמר (תהלים עב יו) יהי שמו לעולם. שכן טוב הולך מקיתון למרקלין ולא יותר ושם טוב לסוף העול'. אמר ר' יהודה בר' סימון מלינו בעלי שכן טוב נכנסו למקום החיים וילאו שרופי' והם נדב ואביהו שנמשחו בשמן המשחה ומלינו בעלי שם טוב שנכנסו למקום המית' וילאו חיים כחנניה מישאל ועזרי' שילאו מכבשן האש: ויום המות מיום הולדו. כולדה מרים חין הכל יודעין מה היא מתה כסתלקה הבאר וכן אהרן בעמוד ענן וכן משה במן: (ב) טוב ללכת אל בית אבל. מדה הנוהגת בחיים ובמות

הוא סוף כל-האדם והחי יתן אל לבו : י טוב פעם מסחות כח-
ברע פנים יטב לב : י לב חכמים בבית אבלי ילב כסילים
רשי

בית יהודא

ובמתים : מרתת אל בית שמה. שהיא מדה שאינה
טובת לאל ברוח : כאשר הוא סוף כל האדם.
בשביל שהכל הוא סוף כל האדם סופו של כל
אדם לבא לידי כך לפיכך החי יתן אל לבו כל
מה שאגמול חסד עם המת אלספרד אל שגמלו
לי במותי דילג ג' דלוגיה רישען ישעניויה
דיספר יספדויה דילולו ילוגיה. דבר אחר
באשר הוא סוף כל האדם שהמיתה היא סוף
כל ימי האדם ואם לא עכשיו גומל לו חסד לא
יגמול לו עוד אבל בית המשתה וימנו ולא הלך
יובל לומי לו סופך שילך בן וסא חסיה עמך
תבא לך שמה חתונה בנך וסא חלק : והחי יתן
אל לבו הדבר הזה שאם לא עכשיו יגמול לו
חסד לא יגמול לו עוד : (ג) טוב כעס ששהוק.
מי שרודפת מדת הדין אחריו אל ילעצר טוב
היה להם לדור המבול אם הראש הקב"ה פנים
ועומות על עבירות שבידם משחוק ששחק עמהם
שאלו הראה להם קימעה רוע פנים היו חוזרים
!מושב. טוב היה לאדוניו אם עלבו חביו על
כל עבירה שהיה עושה משחוק שהראה לו ובסוף
נהרג עליו : יטב דב. יספוך לב האדם להטיב
דרכיו : (ד) לב חכמים בבית אבלי. מחשבת על יום
ס המיתה : ולב כסילים בבית שמה. אין חרדים

מיום

אל לבו. והדבר הנהו ער זאל בעטראכטן
לא יגמול לו עוד אויב ער וועט איהם
גוט קענן איהם גומל חסד זיין : (ג) טוב
אחריו דער וואס די מדת הדין יאגט נאך איהם
מצער זיין וטוב היה להם לדור המבול אם
שפידם עם וואלט פיהל בעסער געוועזען דעם
נאל זיי געוועזען ווייזען א בייזקייט פר
פון דעם פרייען וואס ער האט זיך מיט
רוע פנים ווען ער זאל זיין געוועזען ווייזען
למוטבו וואלטען זיין געוועזען תשובה געטוהן
על פל עבירה שהיה עושה עם וואלט פיהל
זו דער פאטער זאל איהם געוועזען פאר יעדער
שפתי חכמים

וכו' : ג המרים קולו כנני וכספד. כ"פ רש"י בפרק הידיר ונפקת אלו מנלחין : ס דקשה לרש"י סוף לב
פירוש ע"ט

(ב) טוב עם איז בעסער צו גיין אל צו
אין אבלי אין הויז אריין פון צוא גיין
צו איין סעודה באשר ווארום דר טויט
איז דער סוף פון אלע מענטשין והחי
אונ דער לעבעדיגער וועט זיך געמען
צום הויזצין : (ג) טוב עם איז בעסער צום
(ד) לב דאס הארץ פון די קלוגע דאס
זענען

קהלת ז

**בבית שמחה: ה טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע שיר
בסילים: ו כי כקול הסירים תחת הסיר בן שחק הבסיל וגם-
זה הכל: ו כי העשק יהולל חכם יאבד את לב-מתנה: ה טוב**
בית יהודא רש"י

מיום המיתה ולבס ברא כאלוס: (ו) כי כקול
הסירים. עלי קוליס אשפינ"ש בלע"ז: תחת הסיר.
תחת סיר נחושת הכפוי על תבערת קוליס וחס
מקשקשים לתוכה א"ר יהושע בן לוי כל קיסא
כד אינו דלקין לית קלהון אזיל ברס הלון
סירימא קלהון אזיל למימר אף חנן מן קיסא
מודיעים שאף חנו מן העלים ויש לזכר בנו אף
הכסילים מרבים דברים לומר גם חנו מן
החשובים: וגם זה הכל. ועמל הוא שמסר הקב"ה
לבריו להיות יגעים ומקנתרי בהם: (ז) כי העושק
יהודי חכם. כשהכסיל מקנתר את החכם מערבב
דעתו וגם הוא נכשל דתן ואבירס קנתרו את
משה לומר (שמות כ כא) יראה ה' עליכם וישפוט
וגו' וערבבוהו ואבדו את לבו וגרמו לו שהקפיד
כנגד הקב"ה ואמר (שם ה כג) והלל לא הללת
את עמך ונענש בדבר שהשיבו עתה תראה ולא
תראה במלחמת ל"א מלכים: יב מתנה. לב
חכמה שהיא מתנה לאדם שנאמר (משלי ב ו)
כי

בן לוי געזאנט וכל קיסא כד אינו דלקין
לית קלהון אזיל אלע שפענדלעך אז ויי ברענגען זיך הערט מען גיט זייער קול
וברס הלון סירימא קלהון אזיל אבער די דערנער אז וייא ברענגען זיך הערט
מען זייער קול ולמיר אף אנו מן קיסא דאס איז טייטש ומדיעים שאף אנו מן
העצים ויש צור בנו ויי ונענען מדיעה אז מיר ונענען אויך האלץ אין מען דארף
אנו האבען ואף הכסילים מרבים דברים לומר גם אנו מן החשובים אזוי דיא
בסילים ריידען פיעל רייד וייא זאגען וויינען דס ויי ונען אויך פון די חשובים:
(וגם זה הכל). ועמל הוא דס איז אמיעדקייט ושמסר הקב"ה לבריות להיות יגעים
ומקנתרים בהם וואס הקב"ה הט איבער גיענטפערט צו די מענשען וייא זאלען
מאטערין אין דער צערנען מיט וייא: (ח) (כי העושק יהולל חכם). וכשחכסיל
מקנתר את החכם מערבב דעתו וגם הוא יכשלו אז דער כסיל דער צערענט דס
חכם צו מושט ער זיין געדאנק אין ער ווערט געשטראקעלט ודקן ואבירס קנתרו
את משה לומר יראה ה' עליכם וישפוט דתן אין אבירס האבען דערצערענט משה
אין ויי האבען צו איהם געזאנט הקב"ה זאל זיך צו אייך געוויינען אין זאל אייך
משפטן ווערבבוהו אין וייא האבען צו מישט זיין געדאנק וואבדו את לבו אי

פירוש ע"ט

זענען די צדיקים איז אין הויז פון דס
אבל וגם אויך דאס הארץ פון די בארין
בבית איז אין שמחה הויז: (ה) טוב עס
איז בעסער אז איין מענטש זאל צו הערין
דאס גישריי פון איין קלוגען איידער
איין מענטש זאל הערין דאס גיזאנג פון
די בארין: (ו) די ווארונג קיין אזוי ווי
דאס קול פון דערנער וואס ויי ברענגען
אונטער איין קעסעלי שרייען צו ווייזן

אויבער

בית יהודא

רצ"ה

(שנאמר כי ה' יתן חכמה להקב"ה טובה
ריב ונכתורין עושק איז טייטש קריג.
המקראות זו מזו עס איז פערהאנען
פסוק פון צווייטען ווכן האמוו בראש
אין דאס וואס עס שטייט אין אנהייב
צום צווייטען פסוק: (ח) טוב אהרית דבר
פסוק פון פסוק איז אויך וויין אויס
מה יהא בסופו אין אנהייב ואך ווייסן
ואכל פשאהרית טוב נגמר בטובה אפער
ווערט די גאנצע ואך אויסגעפיהרט גיט
דבר מראשיתו) ובזמן שהיא מראשיתו
זיין גיט ווען זי איז פון אנהייב גיט
פונעם איז גיוועזען צום גיטען ווען זיי
(אך רוח) ונמאריך רגזו ואינו ממחר
אין אייקט זיך גיט צו קריגען: (ט) אל
אילען: (אל תאמר מה היה שהמיתו)
שפתי

שפתי חכמים

[illegible]

איינער דער אן הויב טו עס איז בעסער
אז איין מענטש האלט איין זיין כעס
אונ קריגט נישט איינער דער מענטש
וואס איז איין בעל גאון און האלט נישט
אין איין כעס: (ט) אז דו זאלסט נישט
איינן מיט דיין גימט צוזא צערענן כי

היה שריונים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת
עליה: יא טובה חכמה עם נחלה ויתר לראי השמש: יב כי
בצל החכמה בצל הפסח ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:
יג ראה את מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו:
יד ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את-זה לעמת-ו:
רשי

בית יהורא

הצדיקים הראשונים די זאלסט דייך נישט
ווינדערין אויף דעם נוסען וואס עס איז
געקומען אויף דיא פריערדיקע צדיקים
אדור המדבר ודורו של יהושע ודורו של
דוד: (כי לא מחכמה שאלת) ושהכל לפי
זכות הדורות ווארים אלעס איז לויט
דער זכות פון דיא דורות: (יא) טובה
חכמה וחקמתם עמדה להם עם גחלת
זכות אבותם ויער חכמה איז ויי
געשטאנען מיט דעם זכות פון ויערע
אבות: (ויתר לראי השמש) ויתרון הוא
החכמה לכל הדורות דיא חכמה איז
מעהרקיט פאר אלע מענטשן, זאגט רש"י
(ראי השמש) והם כל הדורות מיינט מען
אלע מענטשן אדמתו אזוי ווי מיר האבן
גילערנט ונהדר מראי חכמה אסור אף
בסומין אז איינער טוהט א גדר אז ער
זאל נישט קיין הנאה נאבען פון די רואי
החמה סאהר ער פון קיין בלינדן אויף
נישט דיא זין ולא נתכוון זה אלא במי שהחמה רואה אותו ער הט נישט געמיינט
די וואס ויי זעהן די זין נאר דיא וואס די זין זעהט ויי: (יב) (כי בצל החכמה
בצל הפסח) וכל מי שישנו בצל החכמה ישנו בצל הפסח דר ווס איז אין שטאטן
פון דער חכמה דער איז אין שטאטן פון געלד ושהחכמה גורמת לעושר שיבואו
ווארים די חכמה איז גוים אז דס רייכקייט זאל קומען: (ויתרון דעת החכמה תחיה אה
בעליה) ועוד החכמה תחיה על הפסח אין נאך איז די חכמה מעהר פון דעם
געלד ושהחכמה תחיה את בעליה דיא חכמה מאכט לעבען איהר בעל הבית:
(יג) (ראה את מעשה האלהים) והאיד הוא מתיקון ווי אזוי עס איז געמאכט געווארן
והכל לפי הפעולה של אים אלעס לויט ווי די ארבייט פון מענטש וגן עדן לצדיקים
וגיהנם לרשעים דאס גן עדן פאר די צדיקים און דס גיהנם פאר די רשעים (ראה לה
באיה תדבקו וזה אין וילכן וועג די זלסט דייך באהעפטן: כי מי יוכל לתקן) ולאחר
מיתה את הדבר אשר עוות בחייו ווער קען פעררעכטן נאך ויין טוירט דס וואס
ער הט קאליע געמאכט ביי זיין לעבען: (יד) (ביום טובה היה בטוב) (ביום שיש

פירוש ע"ט

פאר אונז זענען בעסער גיין פון די
היינטיגע צייטן כי ווארום נישט מחמת
קלוגשאפט האסטו גיפגנט דס: (יא) טובה
עס איז גוט גיווען צו ויי ויער חכמה
מיט דעם זכות וואס ויי האבען גיהאט
ירושל פון ויערע עלטערין וייתר דען
פון דער תורה קומט ארויס איין מערותג
צו די מענטשען וואס אויף דער וועלט

איז: (יב) כי ווארום דער וואס איז אין
שטאטן פון דער חכמה בצר איז ער אין
שטאטן פון דעם געלט ויתרון אונז עס איז
נאך מער פון דעם געלד דעם וויסן
שאפט פון דער חכמה תחיה זיא מאכט
לעבין דעם וואס לערינט זיא: (יג) ראה
ועה די זאכען וואס גאט האט באשאפן
אז עס איז אלץ ווי דעם מענטש'נס פאר

עשה האלדים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה:
טו את-הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע
מאריך ברעתו: טז אל-תהי צדיק הרבה ואל-תתחכם יותר למה

בית יהורא

רש"י

בדרך לעשות טובה היה בעושי הטובה:
אין דם טאג וואס די קענסט טוהן גוטס
זאקסט די זיין פון די וואס טוהן גוטס:
(וביום רעה ראה) וכשתבוא הרעה על
הרשעים אתה תהיה מן הראים ווען עס
וועט קומען דאס שלעכצן אויף די רשעים
וועסט די זיין פון די וועהערס ושאמר
ויצאו וראו בפגרי האנשים אין זיין
וועלען ארויס געהן אין זעהן אין דיא
פגרים פון דיא מענשען ואלא תהיה מן
הנראים אינדי ווקסט נישט ווען די רשעים
וואס עמיצער וועט זעהן זיין מפלה וזהו
דראון לך בשור ויי וועלען זיין אביון
פאר יעדער מענש: (גם את זה לעומת
זה) והטובה ושכר פעולתה דאס גיטע
אין דער שר פון איהר ארבייט: (שלא

וביום רעה ראה) כשתבוא הרעה על הרשעים
אתה תהיה מן הראים צ שאלמר וישיעיה טו
(כד) ויאלו וראו בפגרי האנשים וגו' ולא תהיה
מן הנראים והיו דראון לכל בשר: גם את זה
דעמט זה הטובה ושכר פעולתה לעומת הרעה
ושכר פעולתה: שלא ימצא האדם אחריו מאומה.
להרבה אחריו של הקדוש ברוך הוא: (טו) יש
צדיק אבד בצדקו. אע"פ שהוא אובר עוולט עומד
בלדקו מעסה ביוסף בן פנחס הכהן פעלמה
ניחא ברנלו קראו לרופא לחתוך רגלו אמר ליה
כשאתה מניע לחוט השערה הודיעני וכן עשה
קרא לחוטא בנו אמר לו בני עד כאן היית
חייב ליטפל בי מחלן ואילך אין אתה חייב
ליטפל בי שאין כהן משמח לאכר מן החי
מאביו: (טז) אל תהי צדיק הרבה. כשאל

סדומה

הרעה ושכר פעולתה געגן דם שלעכטען אין דער שר פון איהר ארבייט: (שלא
ימצא האדם אחריו מאומה) וזהו הרך אחריו של הקב"ה ער זאל נאך קלעהרען נאך
דיא מלות פון הקב"ה: (טו) (יש צדיק אבד בצדקו) ואף על פי שהוא אובר
עוולט עומד בצדקו וואקשע ער ווערט שוין פערלוירען האלט ער זיך נאך ביי
זיין צדקות ומעשה ביוסף בן פנחס הכהן שעלמה נימא ברנלו יוסף בן פנחס הכהן
ט: ויך איהם נמכט אמפה אויף זיין פיס וקראו לרופא לחתוך רגלו הט מען גרופען
ארום ער זאל איהם אבשניידען זיין פיס ואמר לו האט ער געזאגט צו דם רופא
וכשאתה מגיע לחוט השערה הודיעני ווען די וועסט האלטען ביי אבשניידען נאך
אזוי ווי א האר זאקסט די מיר מודיע זיין ווכן עשהו אין דער רופא הט אזוי
געטוהן וקרא לחוטא בנו הט ער גערופען זיין וזהו חוטא ואמר לו ער האט צו
איהם געזאגט ובני עד כאן היית חייב ליטפל ביו מיין וזהו ביו יעצט האקט די
דיך בעדארפסט מיט מיר פארען ומפאן ואילך אין אתה חייב ליטפל ביו סון יעצט
אין ווייטער דארפסט די דיך מיט מיר נישט פארען ושאין כהן משמח לאכר מן
החי מאביו ווארום א כהן טאהר זיך נישט משמח זיין צו א אבר מן החי פון זיין
פאטער: (טז) אל תהי צדיק הרבה) וכשאל שדימה להיות צדיק וריחם על הרשעים
פירוש פ"ט

דינסט בי ווארום ווער קאן פאריקטען
נאך זיין טויט וואס ער הט פר קרימט
ביי זיין לעבין: (יד) ביום אין דם טאג
וואס דו קענסט טאן גוטס זאלסטו זיין
צווישען די מענטשין וואס זיי טוען גוטס
וביום דרום אז עס וועט קומען די צייט
וואס אויף די רשעים וועט קומן שלעכטס
וועסטו שטיין פון ווייטן אונ וועסט זעהן
פונענזות גם אויף איינס אנשקגין אנדרין
האט גאט באשאפן שר דבנה פון וועגין
אז דער מענטש זאל נישט גיפונען צוא
ריידען נאך גאט קיין שום רייד: (טז) א

אלץ האב איך גינעקן אין די טעג פון
מיין בארישע וועלט יש עס איז פר האנדן
אין צדיק וואס ער ווערט פאר לארין
פון דער וועלט בצדק אונ ער האלט זיך
פארט אין זיין גירעכטיקייט ויש אונ עס
איז פאר האנדן אין רשע וואס לעבט
לאנג וואס גאט לאזט אים לעבען כדי
ער זאל תשובה טאן בריתי אונ ער האלט
זיך פארט אין זיין רשעות: (טז) איז דו
נאקסט נישט זיין מער צדיק איידר גאט
הייסט ויז דו זאקסט זיך נישט קליגען
מער איידער מען דארף ווארום זיך פון
דעסט

קהלת ז

תְּשׁוּמִים: י' אֶל-תְּרַשֶׁע הַרְבֵּה וְאֶל-תִּתִּי סֶכֶל לָמָּה תָּמוּת בְּלֹא עֵתָּה: יח טוֹב אֲשֶׁר תֵּאָחֵז בּוֹה וְנִם-מִזֶּה אֶל-תִּנַּח אֶת-יִרְדָּה בִּי-יֵרָא אֲלֵהֶם יֵצֵא אֶת-כָּלָם: יט הַחֲכָמָה תַּעֲזוּ לַחֲכָם מַעֲשֶׂהָ

רש"י

בית יהודה

ר שדימה להיות לדיק וריחם על הרשעים: ואר חתכם יותר. לדון ק"ו של שטות ומה נול: לפס אחת חמרה חמרה הבא עגלה ערופה וכו': (יז) אר תרשע הרבה: אפילו י' רשעת מעט אל תוסיף להרשיע: דמה חסות ברא עתה. כשאלו שנאמר (דברי הימים א' יג) וימת שאלו במעלו אשר מעל בנוב עיר הכהנים ובעמלק: (יח) טוב אשר תאחוז בוה וגו'. אחוז בלדק וברשע ש אם אמר לך הכזיב הלדיק דבר שהוא דומה לך לרשע כנון שאמר שמואל לשאל אל יקל בעיניך לפקפק בו: יצא את כולם. ידו שניהם יתקיים הלדק והרשע כסלכתן: (יט) החכמה תעזו לחכם. לפי שאמר ח אל תרשע הרבה אם רשעת מעט אל תוסיף עליו אלא פשפש במעשיך ותהא חושא על החסא אשר החכמה תעזו לחכם שהיא יועלתו לשוב בתשובה: מעשרה שריצים.

מלכו

הצדק שהוא דומה לך לרשע אויב דער נביא האט דער געזאגט א זאך וואס זיא זעהט ביא דיר אויס פארשעלעכט (כגון) שאמר שמואל לשאול אזוי ווי שמואל האט געזאגט צו שאול ואל יקל בעיניך לפקפק בו ואל די עס דיר גיט האלטען פאר גרינג די זאלסט גיט וועלען פאלגען נאר די דארפטסט פאלגען דעם נביא: (י"א) את כולם. וידי שניהם ביידע ויקיים הרשע והצדק להלקחון ער זאל מקיים דס גיטע אין דאס שלעכטע אזוי וויא עס גיהערט צו זיין: (יט) החכמה תעזו לחכם) זאגט רש"י ולפי שאמר על תרשע הרבה וייל דער פסוק זאגט פריער די זאלסט גיט פיעל וינדיגען ואם רשעת מעט אל תוסיף עקיו אויב דיא האסט אביסעל געווינדיגט זאלסט די גיט מעהרען קיין זינד ואלא פשפש במעשיך וותהא חושא על החסא נאר דיא זאלסט זיכען אין דיינע מעשים אין די זאלסט חרטה האפן אויף דיינע זינד ואמר החכמה תעזו לחכם שהיא יועלתו לשוב בתשובה זיא גיט איהם א עצה אז ער זאל תשובה טוהן: (מעשרה שליטים). זאגט רש"י ומצינו

שפתי חכמים

עוד להרשיע בחסדן שאין לך תקוה אל תוסיף להרשיע ותהא חושא על כראשונ' וסר עונך וחסאתך תכוסר וכו' כוונת רש"י. דאל"כ מאי אפי' וכי בשביל שחטא מעט יוסיף עוד להרשיע: ש בלתי לפיל גבי ולאחיו בסבלות: ת כוונת רש"י לחכר הפסוקים דאל"כ

דלויבע כן אכיהו לא שכימ עלמו דריש בו' רק שמיא תחלתו בעינין שמידרש קהלת: צ דאל"כ מהו ראה: ר דק"ל ולמה לא יהיה לדיק הרבה לכ"ס ככאלו כו'. וכן ק"ו: כאל תתחכם יותר: (" דק"ל הרבה הוא דלא לירשע הא מעט לירשע. נכ"ס אפי' רשעה מעט פ"י אל תאמר שכל אכזה בסבת אותו חטא יוסיף

פירוש ע"ט

וואס דער נביא הייסט דיר טאן וואס דיר דאכט זיך עס איז גיט רעכט אר זאלסטו אויף גיט אפ לאזען דיינע הענט פ' ווארום דער וואס האט מורא פאר גאט איז ער מקיים אלע זאכען וואס דר נביא הייסט אים: (יט) החכמה די חכמה שטארקט דעם חכם פאשרה פון צעהן גיוועלטיגערס אפר וואס זיי ווענען גיווען

אין

דעסט ווענען תשובה זאלסטו זיין פאר וויסט: (יז) אר דוא זאלסט גיט מערען צו וינדיגען ואר אונ דו זאלסט גיט זיין קיין נאר ווארום דזה פון דעסט וועגין קמית זאלסטו שטארבען אן דיינ צייט: (יח) טוב עס איז גיט די זאלסט אן געמען דיא זאך. וואס דער נביא הייסט דיר טאן רעכט וגם איז אויף פון די זאכען

שְׁלִיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר: כ כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה-טוֹב וְלֹא יִחְטָא: כא גַּם לְכָל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ אֶל-תַּתִּי רִשִּׁי

בית יהורא

ביאשניהו מיר געפינען ביי יאשיהו ושהעיד עליו הכתוב וכמהו לא היה לפניו מלך או דער פסוק זאגט אויף איהם עדות אזוי ווי ער איז פאר איהם געוועזען קיין מלך והרי עמדה לו חקמתו שפספס במעשיו איז דאך איהם ויין חכמה ביי געשטאנען אז ער האט בודק געוועזען אין ווייניגע מעשים ונטוב לו מעשרה מלכים שהרשיעו ולא שבו מדרךם אין עס איז איהם בעסער געוועזען פון דיא צעהן מלכים וואס ווי האבען געלעבט געטוהן אין ווי האבען גיט קיין תשובה געטוהן: (אשר היו בעיר) ובירושלים (רחבעם אביה אחזיה יואש אחרי מות יהויכד) נאך דעם וויא יהויכד איז געשטארבען ואמצינה אחזמנשה אמוץ יהויקים צדקיהו: (כ) כי אדם אין צדיק בארץ. ולפיכך צדיק לפשפש במעשיו איבער דם דארף דער מענטש בודק ויין אין ווייניגע מעשים: (כא) גם לכל הדברים זאגט רש"י וקפי שקדבר בשאר שקבל לשון הרע על נוב עיר הכהנים וייל ער רייזט פון שאול מען הט איהם דרייצילט און נוב די שטאדט פון די כהנים וועלן נאמרו אין אויף איהם שטייט אין פסוק ואל תרשע הרבה ואמר גם לכל הדברים אשר ידברו אליך הולכי רכיל אל תתן לבך לקבלו וואס וועלען דיר דער ציילען די מענשען, די מענשען וואס רייזען רכילות זאלסט די די רייד גיט צוא הערען: (אשר לא תשמע את עבדך מקלף) ואין טוב אשר תטה אונד לשמוע את עבדך מקלף עס איז גיט די זאלסט צו לייגען דיין אויער אין זאלסט הערען ווי דיין קנעכט שעלט דיר ודבר אחר מעשרה שליטים אלו עשרה דברים המחייבים את האדם דאס מיינט מען דיא צעהן אברים פון מענטש וואס ווי זענען איהם מחייב, וייניגע צוויי אויגען ווייניגע צוויי אויערין מאכען איהם הערען דברים בטלים, די צוויי הענד וואס ער גולף אין ריזט מיט ווי, די צוויי פיס פיהרען איהם צו טוהן די עבירה אין דאס מויל אין דאס הארץ. ודבר אחר החכמה מעוז לחכם וזה נחא מיינט מען נח ומעשרה שליטים מיינט מען ומעשרה דורות שלפניו פון די צעהן דורות וואס זענען געוועזען פאר אים ודבר אחר לחכם וזה אברהם ומעשרה שליטים אלו אחיו מיינט מען וייניגע צעהן שלפניו ודבר אחר לחכם זה יוסף ומעשרה שליטים אלו אחיו מיינט מען וייניגע צעהן שפתי

מלכו ביאשיהו שהעיד עליו הכתוב (מלכים ב כג כה) וכמהו לא היה לפניו מלך וגו' הרי עמדה לו חקמתו שפספס במעשיו וטוב לו מעשרה מלכים שהרשיעו ולא שבו מדרךם: אשר היו בעיר. בירושלים רחבעם אביה אחזיה יואש אחרי מות יהויכד א אחזיה אחז מנשה אמוץ יהויקים לדקיהו: (כ) כי אדם אין צדיק בארץ. לפיכך לרוב לפשפש ב מעשיו: (כא) גם לכל הדברים וגו'. לפי שמדבר בשאל שקבל לשון הרע על נוב עיר הכהנים ועליו נאמר אל תרשע הרבה אמר גם לכל הדברים וגו' אשר ידברו אליך הולכי רכיל אל תתן לבך לקבלו: אשר לא תשמע את עבדך מקלף. אין מוב אשר תטה ג' אונד לשמוע את עבדך מקלף. ד"א מעשרה שליטים אלו דברים המחייבים את האדם שתי עיניו מראין אותו דברי עבירה. שתי אזניו משמיעין אותו דברים בטלים. שתי ידיו שגול וחומס בהן. שתי רגליו שמוליכין אותו לדבר עבירה: ופיו ולבו. דבר אחר החכמה מעוז לחכם זה נח מעשרה שליטים מעשרה דורות שלפניו. ד"א לחכם זה אברהם מעשרה שליטים

הכמים

פסוק הכה כטיני ה' כמו שכתוב גד"ס: ב דקל דמלת כי מוכיח שהוא מהוכר למעלה לכן פירש לפיכך לרוב לפשפש: ב פירש לא תטה אונד לשמוע את המהולל אפי' ע"ט

דמליכ פה עיני זה לוח: א פי' הכל כל זמן שהיוודע ה' היה נדיק נאמר כדמליכ כמלכים ויעש יהואש הוכר כטיני ה' כל ימיו אשר הוכר והיוודע כהן ואחרי מות יהויכד

פירוש

אלע רייד פון רכילות וואס מענטשען וועלען פאר דיר רייזען זאלסטו גיט געבן דיין הארץ אז דו זאלסט ווי צו הערען אפי' דו דארפט אויף גיט צוא הערען ווען

אין שפאט פאר אים: (כ) כי ווארום איין מענטש איז דאך קיין צדיק גיט אויף דער וועלט ער נאר טאן גוטס אונד זאל גיט וינדיגען: (כא) גם אויף צוא

קהלת ז

לִבְךָ אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע אֶת־עֲבֹדְךָ מִכָּל־לֵךְ: כִּי כִי נִגְמֵם־פְּעָמַי
רְבוֹת יָדַע לִבְךָ אֲשֶׁר נִגְמֵם־אֶת־קִלְקֶלֶת אַחֲרָיִם: כִּי בִלְיָה נִסְתִּי
בַּחֲכָמָה אִמְרָתִי אַחֲכָמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי: כִּי רְחוּק מִה־שְׁהִיָּה
וְעִמָּךְ עִמָּךְ מִי־יִמְצְאוּנִי: כִּי סְבוּתִי אֲנִי וְלִבִּי לִרְעֵת וְלִתְּוֹר וּבִקֵּשׁ
רִשְׁיִי

אתה ק'

בית יהורא

ברודער ודבר אחר קחם זה משה מיינט
מען משה ועשרה שליטים מיינט מען
ועשרה דברים המשמשין את הגוף על ידי
מאכלו די צעהן ואכען וואס זיי בעדינגן
דעם גוף מיט דם עסין ומן פומא לוישטא
ומן ווישטא לברסאן פון מויל אין ווישט
אריין אין פון ווישט אין בויף אריין אין
אזוי ווייטער אזוי ווי עס שטייט אין
מדרש וזחכמתו עמדה לו למשה שלא
נצטרך למאכל מי יום ומ' קלהו אין
זיין חכמה איז איהם בייא געשטאנען
אז ער האט גיט בעדארפן עסין פערציג
טעג אין פערציג געכט, נאנט רש"י ופל
הפנים הללו במדרשו די אלע טייטשען
שטייען אין מדרש וואיני יכול ליישב
עליהם מקרא שלאחריו נאר דייט דיא
פשוטים קען איך גיט אויסטייטשען דעם
צווייטען פסוק ופי אדם אין צדיק בארץו
נאנט רש"י ופל זה נסיתי בחכמהו ומוסב

צו די סריהערדיגע פסוקים אין צו די
ובתורה מיינט מען דיא תורה: (אמרת
די חכמה: (והיא רחוקה ממני). ומה היא
מה שהיה). ואת הדברים שהיו ביצירת
איידער די וועלט איז געשאפן געווארן:
עס קיינער גיט דערגעהן ושאין לו רשות
רשות צו קלעהרען אין די זאכען ומה
וואס עס איז אויגען אין וואס עס איז
איידער די וועלט איז געשאפן געווארן
אין נאך: (כה) (סבותי). ולדעת ולתור
קז הגאולה איך נאל דערגעהן די חכמה
דער קז הגאולה: (ולדעת רשע כסל).

פירוש ע"ט

ווען זיין קנעכט שעלט זיך אונטער די
אויגען: (כב) כי ווארום גב אויך פקדים
פיל האט זיין הארץ גיוואוסט אז דוא
האסט אנדערע אויך גישאלטען האסט
דאך בונדאי גיט גיוואלט אז יענר זאל
וויסען: (כג) כי נאנט שלמה המלך אלע
זאכען וואס ווייטער שטייט נסיתי האב
איך גיפרובט מיט דער תורה איך זאל
דאס וויסען אסרתי קב איך מיר גיטראכט
אחכמה איך וועל זיך קלייגן אונ וועל
וויסען די חכמה פון די זאכען אבער זי

איז ווייט פון מיר: (כד) אונ דאס האב
איך גיוואלט וויסין רחוק די ווייטע זאכן
וואס עס איז גיווען פאר בריאות עולם
אבער איך זעה ואסיק נסיק אז עס איז
גאנץ טיף ווער קען דאס גרייכען צוא
וויסען: (כה) כהני האב איך מיר מיט
מיינ הארץ גרינגילט צו וויסען אונ אויס
זעהן אונ צו זיבען חכמה אונ אדירליי
גידאנקען אז איך זאל פאר שטיין דיא
רשעת אונ דיא נארישקייט אונ ועלכע
נארישקייט וואס זיי זענען צו מישטע:

וב טא

**חכמה וחשבון ודלעת רשע כסל והסכלות הוללות: כי ומוצא
אני מר ממות את-האשה אשר-היא מצודים וחרמים לבה
אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה:
כי ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא חשבון:**

בית יהודא

רשי

איה זאל דערנען דס סוף פון דר דעה
פון אפיקורסות ווסכלות ההוללות מעורבב
ומשועמם שבה אין דאס נארישקייט פון
דעם צומישונג וואס דער געדאנק ווערט
צו מיטט: (כו) (ומוצא אני מר ממנה).
ושהיא קשה מעשרה דברים הקשים שנבראו
בעולם כדאיתא בבבא בתרא בהשיתפיו
וואס דאס איז שווערער פון די צעהן
שווערע זאכען וואס זענען בעשאפען
געווארען אויף דער וועלט ומוצא אני
מר וקשה ממנה את האשה געפין איה
פאר ביטערער אין שווערער די אשה וו
אפיקורסות דאס מיינט מען אפיקורסות:
(וחרמים לבה). ולשון מכמורת חרמים איז
טייטש נעצין (כמו) אזוי ווי עס שטייט
אין פסוק ויגורוהו בחרמו איז טייטש
וואס פאר אים געווען ער וועט איהם אריין
נעמן אין זיין נעץ אריין: (אסורים ידיה)
ומשהחזיקה באדם הרי הוא פנקשר בקשרי
עבותות או זיא נעמט אהן דעם מענטש
מיט שטריק: (כו) (ראה זה מצאתי אמרה
קהלת אחת לאחת לחשבון). וכל המצות שהצדיקים עושים והעבירות
שהרשעים עוברים די אלע מצות וואס
רשעים זענען עובר ונמנים לפני הקב"ה
גדול ווערען זיי געציילט פאר הקב"ה
צו אגרויסען חשבון ופך פירשו רבותינו
געוועזען דעם פסוק אין מסכת סוטה:
החכמה די צו זאמענענימגע חכמה זאגט

פרשת פרה הדומה וחשבון קן הנחלה: וידעת
רשע כסל. לעמוד על סוף דעתה של אפיקורסות
וסכלות הוללות מעורבב ומשועמם שבה:
(כו) (ומוצא אני מר ממנה). שהיא קשה ד מעשרה
דברים הקשים שנבראו בעולם כדאיתא בבבא
בתרא בהשיתפיו ומוצא אני מר וקשה ממנה
את האשה וזה האפיקורסות: וחרמים לבה. לשון
מכמורת כמו (מכורק א טו) יגורוהו בחרמו
אספיה במכמרתו: אסורים ידיה. ומשהחזיקה
באדם הרי הוא כנקשר בקשרי עבותות:
אסורים. עס דבר של קשורים כמו (אופשים טו
יד) וימסו אסוריו קשוריו וכן פירשו מנחם
(כו) ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא
חשבון. כל המצות שהצדיקים עושים והעבירות
שהרשעים עוברים: מניס לפני הקב"ה אחת
על אחת עד שאלעזרסות לחשבון גדול כך פירשו
רבותינו במסכת סוטה: אמרה קהלת. אמרה
קבילות החכמה ו ואמרה נפשו המשכלת
המקבלת החכמה: קהלת. לשון ו נקבה היא
ובמהוא

איו ער ביי איהר אזוי ווי אהנגעקניפט
קהלת אחת לאחת לחשבון. וכל המצות שהצדיקים עושים והעבירות
שהרשעים עוברים די אלע מצות וואס
רשעים זענען עובר ונמנים לפני הקב"ה
גדול ווערען זיי געציילט פאר הקב"ה
צו אגרויסען חשבון ופך פירשו רבותינו
געוועזען דעם פסוק אין מסכת סוטה:
החכמה די צו זאמענענימגע חכמה זאגט

שפתי חכמים

וז מיונת: ו דק"ל שאלה נשון נקבה. לכ"ס אמרה קבולת
החכמה ומ"ס ואלמנה נפשי כו' כספרים מדויקים אינו:
ו דק"ל הרי כמה פעמים אמר בגמרא וכו' לג"ס קהלת
ע"ט

סוטה עמוד כאלף עשר דוד מוך ישראל עס זאגט כן
גמא: ד פירש המיתה קשה: ה כיון דכתיב ואלמנה
המיונת לאשה כדאיתא כפ"ק דע"ג דהחך מעלים דדכך
פירוש

פון אירע הענט: ותישא אונ דר זינדגר
מענטש ווערט באצווינגען אין אירע הענט:
(כו) ראה ועה דאס האב איה געפונען
זאגט שלמה המלך וואס הט איין גיזאמליקט
פיל חכמה אחת לאחת או גאט ציילט איין
מצוה צו דער אנדערער מצוה אונ איין
עבירה צו דער אנדערער עבירה רשאי
כדי ער זאל מצרף זיין צו איין גרוסען
חשבון אונ זאל באצאלן דעם מענטשען
פאר אלע זיינע מעשים וואס ער האט
גיסן

(כו) ומוצא הב איה געפונען דרינגען איין
זאך וואס עס איז ביטערער פון דס טויט
את האשה דס מיינט מען איין אשה נואפת
וועלכע רעט אן צו אלעס בייו וואס זי
איז גלייך צו נעצין וואס מען פאנגט דר
מיט נחמים אונ איר הארץ איז גלייך צו
נעצין אסורים וד"ה קריפין זענען אירע
הענט אין אירע האנט איז אים שווער
אפ צו שיידין זיך פון איר טוב דר וואס
איז גוט פאר גאט ווערט ער אנטרוגען

קהלת ז

כֹּה אָשֶׁר עוֹד־בִּקְשָׁה וְנִפְשִׁי וְלֹא מִצְאֲתִי אִדָּם אֶחָד מֵאֶרֶץ מִצְרָאִי
וְאִשָּׁה בְּכֶל־אֶרֶץ לֹא מִצְאֲתִי: כֹּס לְכֹר רֵאשִׁית וְהָאֵת מִצְאֲתִי אִשָּׁר
עִשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בִקְשׁוֹ חֲשֹׁבוֹת רַבִּים:

בית יהודא

ובסודו אימרו בל' זכר מוסב על הקבוצה והוא
 שלהם ובחדרם מלינו אחד רבי ירמיה בן הלעזר
 רוח הקודש פשיט משיחה בלשון זכר ופשיט
 משיחה בלשון נקבה כחזב אחד אומר (תהלים
 ט"ו) עזרי ומפליגי אתה. כחזב אחד אומר (סם
 מ' יח) עזרתי ומפליגי אתה. כחזב א' אומר
 (נחום ב' ה') מנצח משיטע שלום ארצות א' אומר
 (ישעיה מ"ב) קול מנצחת ליון : (כח) אשר עוד
 בקשה נפשי. לבד אלה האמורים למעלה שבקשתי'
 ולא מלאחם בקשה עוד נפשי כשרה נשים ולא
 מלאחי כי כולדעמן קלה עליהן. אדם אחד שאמר
 מצאתי. בנתיב שבעולם אלק נכנסים למקרא אין
 יוצאים מהם להללם ברחמים אין יוצאים מהם
 ואוחזים מהם שבנתיב שבעולם אין יוצאים מהם
 לגמ' אלא עשרה וריוחן עשרה שוכנכים לגמרא
 אין מלליה מהם אלא אחד להודאה הרי אחד
 מאלף : ואשה בכד אלה. אפילו באלף לכך אתה
 לרצון להסודר בה : (כס) רבר ראה זה מצאתי. שבלה
 לעולם חקלה על ידה : אשר עשה. הקדוש ב"ה
 אתה האדם הראשון יסד : והנה. משמורונה לו
 וחסדו האדום ועשום טיט וקראו חסד : בקשו
 חשבונות רבים. מיומות ומחשבות של חסד כך
 נדרש במדרש :

מי

להוראה! אין פון דיא צעהן וואס ווענען אריין געגאנגען לענען גמרא איז נישט מצליח פון זיי הוראה נאר איינער והרי אחד מאלף קומט דאך אויס איינער פון טויזענד: (ואשה בכל אלה). ואפילו באלף אפילו צווישען טויזענד ולכן אתה צריך להזהר בה איבער דעם דארפסט די דרך היסען פון איהר: (כט) ולכך ראה זה מצאתי. ושם לעולם תלה על ידה אז עס איז געקומן צו דר וועלט אשטראכלונג דורך איהר: (אשר עשה). והקפיה את האדם הראשון ישרו הקב"ה הט בעשאפן אדם הראשון גלייך: (והמה). משנודניה לו מנה אשתו ונעשו שנים ונקראו המה ווען מנה איז צו איהם בעהעפט געווארן אין זיי ווענען געווארען א פאהר: (בקי) חשבונות רבים. ומזמרות ומחשבות של חטא האבן זיי גטראכט מחשבות פון זינד:

פירוש ע"ט

ג'טאן : (כח) אַזער זאגט שלמה המלך נאך איין ואך הט מיין לייב ג'זיכט צו גפינן ח'ץ די זאכען וואס איך האב צו פאר ג'וואלט געפינען איין אשה כשרה אבער איך האב נישט גיפונען אים איין מענטש איינעם פון טויזנט האב איך געפונען וואס אבער איין אשה כשרה הב איך אפילו צווישן טויזנט נישט גיקענט גיפינן : (כט) ל'ד נייערט זאה ועה דאס הב איך

ח א מי בהחכם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועו
פניו ישנא: ב אני פירמך שמר ועל דברת שבועת
אלהים: ג אל תבהל מפניו תלך אל תעמד בדבר רע כי כל
אשר יחפץ יעשה: ד באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה
בית יהורא
רשי

ח (א) מי בהחכם. מי בעולם השוכה כהרס חכם: ומי יודע פשר דבר. פשרון של דבר. כמו שמלכו
בהנחל מתוך חכמתו שהיה חכם ביראת שמים
כתגלו לו רזי פשרין. מי כמשה עושה פשרים
בין ישראל ללויים שבשמים: ועו פניו ישנא.
מבאר הכריות עד (שמות לד) כי יראו מנחת
אליו כי קרן עור פניו: (ב) אני פי מר שפר
לפיכך אני לרץ וגבון ח לשמור פי מלכו של
עולם כהיה הטובה שבכולן: ועל דברת שבועת
איהם. שבשבענו לו בחורב לשמור מלותיו. דבר
אחר אני כבון לשמור פי מלכי האומות המושלי
בנו בגלגוליות וירמויות. ועל דברת שבועת
אלהים. ובבדל שלא יעזירונו את השבועה
שבשבענו למקום. ועל דברת. ואלל ש דברת
שבועת אלהים לשמור פי המלכים. וכ מלכו
בחנו מלכא יעזרו לשמור לשבועתא דמלכא
ג (ג) לך אמרין מלכא נבוכדנאצר לא מחזין
לחנא על הדא פתגס להטבתך חס וילכא
למה נבוכדנאצר ואם נבוכדנאצר למה מלכא חלל
כך אמרו לו לך אני אימרים דאת מלכא לנו
לעבודה ולמסים ולגלגוליות אך על דא שאת
אומר עלנא לעבור כו"ס נבוכדנאצר את:
(ג) מי תבהר שפניו חרף. אל תהי נכסל לומר
שתלך ותצרה מפניו למקום שאינו שליש שם
שבכל מקום הוא שליש: אי תעמוד בדבר רע.
אל תעמיד עלמך עוסק בדבריו רעים: כי כד
אשר יחפץ. להפרע ממך רשות ויכולת בידו
לעשות: (ד) באשר דבר מלך שלטון. בשביל אשר
שפתי

לכון נקמה הוא וכסווא אומר. פלסון וזכר מוסר על
הקובלה פירש הקובץ חכמה והוא שלמה: ח פירש חיי
פירוש ע"ס

ח (א) מי בהחכם ווער איז נף חשוב אוף
דער וועלט אזוי ווי דער
מענטש וואס איז קלוג אין גאטס דינסט
ווי אונ ווער ווייטט גאף אזוי איין
באשיידעניש פון איין זאך אזוי ווי דר
חכם אזוי ווי מיר געפינען ביא דניאל
ווייל ער איז גיוועזן איין חכם אין
גאטס דינסט האט ער גיקענט באשיידען
דעם חלום פון נבוכדנאצר חכמה אים דם
מענטש חכמה דער לייכט זיין פנים ועו
פניו ישנא אונ דאס שטארקייט פון זיין

פנים ווערט פאר ענוערט פון אנדערע
מענטשען: (ב) דרום אזוי וועה איך אז איך
זי היטין די רייד פון מלך רע און מיר
זאלען היטען זיינע מצות: (ג) אי דוא
זאלסט זיך נישט איינען צוא אנטלופין פון
אים אי דו זאלסט נישט האלטען זיך אין
דיינע שלעכטע מעשים דו זאלסט זיין
ווייטער טאן זי ווארום אלץ וואס ער וועט
וועלען דיר טאן וועט ער קענען דיר טאן
פאר דייך שלעכטס: (ד) באשר ווארום די
רייד פון מלך טוט גיוועקטיגען אונ ווער
קען

קהלת ה

הנעשה: ה שומר מצוה לא ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם: י כי לכל-הפן יש עת ומשפט פי-רעת האדם רבה עליו: י כייאנונו ידע מה-שידחה כי כאשר יהיה מי יגיד לו: י אין אדם שליט ברוח לכלוא את-הרוח ואין שלטון ביום המות ואין

רשי

בית יהודא

דבר הקדוש ברוך הוא חסל הוא ומי יאמר לו מה תעשה. ואם שומר מצוה אלה לא תדע דבר רע ולא תבואך: (ה) ועת ומשפט ידע לב חכם. החכם יודע שיש עת קבוע לפקודת רשעים ומשפטים יש לפני הקדוש ברוך הוא שסופו להפריע מהם. משפט יושפילם בלע"ז והוא הפורענות: (ו) כי דבר חפץ שהאדם עושה חפלו ועובר על דת יש עת להפריע ומשפט ופירענות מוכנת: כי רעת האדם רבה עליו. כאשר רבה רעת האדם וסאתו גדושה לו בזה פקודתו. וכי משמש בלשון כאשר כמו (שמות יח קז) כי יהיה להם דבר בא אלי: (ז) כי אינו יודע מה שיהיה. כשהרשע עובר עבירה אינו נותן לבו למה שעתיד הקדוש ברוך הוא להביאו במשפט ואין לו בכך: כי כאשר יהיה. הפורענות מי יגיד לו להמליך בו ולעויל בו ענה ולעויל רשות כי פתע פתאום יבואו: (ח) אין אדם שליט ברוח. ברוחו יולדו של כלוהו ש"מ לכלוא ולמנוע ממנו את הרוח שבנופו ש שלל יסלנו מלאך המות: ואין שייחיו של כוס מלך כיכר ביום מותו בכ"מ אלה

מושל הוא וייל דאס וואס הקב"ה רייד איז גיוועלטיגונג ומי יאמר לו מה תעשהו אין ווער קען איהם פרעגן וואס טוהסט די וואס שומר מצוה אלה לא תדע דבר רע ולא תבואך אין אויב די היסטאָאָ דיא מצות וועסט נישט וויסען פון קיין שלעכץ אין עס וועט צו דיר קיין שלעכץ נישט קומען: (ה) ועת ומשפט ידע לב חכם. והחכם יודע שיש עת קבוע לפקודת רשעים. דער חכם ווייסט אז עס איז דס איין אויסגיוועלטיגונג צייט מען זאל שטראפן דיא רשעים וומשפטים יש לפני הקב"ה שסופו להפריע מהם אין עס איז דא משפטים פאר הקב"ה וואס דער סוף וועט זיין אז ער זאל געצאהלט ווערען פון די רשעים: (ו) וכי לכל חפץ. ושהאדם עושה חפצו ועובר על דתו ווען דער מענטש טוהט זיין בענטעהר אין ער איז עובר אויף דר תורה ויש עת להפריע ומשפט ופירענות מוכנת איז דא א צייט געצאהלט צוא ווערען אין דער דין אין דאס פורענות איז גרייט: (כ) רעת האדם רבה עליו. ופאשר רבה רעת האדם וסאתו גדושה אז באה פקודתו אזוי ווי דאס שלעכץ פון מענטש איז גרויס אין זיין מצסטיל ווערט פיר דאמאקסט קומט זיין צייט: (ז) וכי אינונו ידע מה שיהיה. ופשהרשע עובר עבירה אינונו נותן לבו למה שעתיד הקב"ה להביאו במשפט ווען דער רשע טוהט די עבירה קלערט ער נישט אז הקב"ה וועט איהם שפעטער שטראפען וואוי לו בפרץ אין וועה איז צו איהם פאר דעם: (כ) פאשר יהיה. והפורענות ווען עס וועט אויף איהם קומען די שטראף ומי יגיד לו ווער וועט איהם זאגען ולהמליך בו וליטול בו עצה וליטול רשות מען זאל זיך אין איהם אהנפרעגן אין פרעגן ביי איהם א עצה אין נעמען ביי איהם רשות וכי פתע פתאום יבואנו די שטראף וועט קומען צו איהם פלוצלונג: (ח) אין אדם שליט ברוח. וברוחו ויצרו של שלוהו של מקום דער מענטש קען נישט גיוועלטיגן אין דם רוח אין דער נצח איז דר שליט פון

שפתי חכמים

י"י אבמור פי המלכים לכל אם יענידנו לא אבמור פיהם: י דק"ל היות ליל הליל אין אדם שליט ברוח פירוש ע"ט

קען אים זאגען וואס טוהסטו: (ה) שומר דער וואס טוט גאטס מצות דער ווייסט נישט פון קיין שלעכטע רייד ואלא אונ איין צייט אונ יסורים ווייסט דאס הארץ פון דעם חכם: (ו) כי ווארום צו אלע זאכען וואס דער מענטש טוט זיין ווילן אונ איז עובר אויף גאטס רייד ויש איז פר האנדן איין צייט אויף דעם אלעמען וואס מען

איבער

משלחת במלחמה וראימרט רשע את-בערי: ס את-כל-זה
ראיתי ונתון את לבי לכל-מעשה אשר נעשה תחת השמש עת
אשר שרט האדם באדם לרע לו: י ובכן ראיתי רשעים קברים

בית יהורא

רש"י

הקב"ה ולכדוא ולמנוצ ממנו את הרוח
שבגופו שלא יטלנו מלאך המותו ער זאל
פערמיידען פון איהם זיין רוח פון זיין
גוף דער מלאך המות זאל איהם נישט
פיי איהם צו נעמען: (ואין שקטון). ושל
שום מלך ניכר ביום מותו דס גיוועלטיקייט
פון קיין שום מלך דער קענט מען נישט
אין דעם טאג ווען ער שטארבט אפכל
מקום אמה מוצא ותמקף דודו אויף יעדען
אָרט שטייט דער מלך דוד וביים מותו
אין דעם טאג ווען ער איז געשטארבען
שטייט וויקרבו ימי דוד למות ולא הוזכר
המלכות באן דוד האט געהאלטען נאנט
צו שטארבען אין עס ווערט נישט דער
מאנט דאס ווארט מלך: (ואין משלחת
במלחמה). וזו אין דר דאזיגער מלחמה
דאס מיינט מען ווען דער מענטש דארף
שטארבען ולאמר אשלח בני או עבד
במקומו ער זאל זאגען איך וועל שיקען
אָרט: (ט) ואת כל זה ראיתי. והאמר למעלה דס אלעס וואס עס שטייט פרייהר:
(ונתון את לבי לכל מעשה). וגם לכל מעשי בני אדם נתתי את לבי אין אויף צו אלע
מעשים פון דיא מענשען האב איך זיך איינגעטראכט ווראיתי עת אשר שלט אדם
בחבירו וגבר עליו אין איך הב געוועהן דיא צייט ווען אמענט האט גיוועלטיגט
אויף דעם צווייטען אין ער הט זיך אויף איהם געשטארקט וסופו נהפך לרעתו
אין צום סוף איז געווארען איכר געדרייט צו זיין שלעכטען ועמלק נתגבר על ישראל
וסופו ואחריתו עדי אובדן עמלק הט זיך געשטארקט אויף די יידען אין זיין סוף
איז געווען אז ער איז פארלירן געווארן ווכן פרעה וכן נבוכדנצר וכן סנחריב אין
אזוי איז געוועזען ביא פרעה אין ביא נבוכדנצר אין סנחריב: (י) ובכן. וזו אין
דמאלסט: (ראיתי רשעים קבורים). ובנואה זו ראיתי רשעים קבורים אין דער נבואה
האב איך געוועהן די בעגראביגע רשעים דס מיינט מען ושהיו ראויים להטמן בעפרו
זיי ווען ראי געוועזען מען זי בעגרפן אין דר ערד ושהיו נבזים בין שאר עובדי
פוכבים זיי זענען געוועזען מבוזה צווישן אנדערע פעלקער ושנאמר עליהם וואס עס

אתה מולא והמלך דוד וביים מותו ומלכות ח
צו ויקרבו ימיב דוד למות ולא הוזכר המלכות
באן: ואין משלחת במלחמה. זו לאמר אשלח
בני או עבדי במקומי: (ט) את כל זה ראיתי.
האמר למעלה: ונתון את לבי לכל מעשה. וגם
לכל מעשה בני אדם נתתי את לבי וראיתי עת
אשר שלט אדם בחבירו וגבר עליו וסופו נהפך
לרעתו עמלק נתגבר על ישראל וסופו (במדבר
כד כ) ואחריתו עדי אובד כך פרעה. כן
נבוכדנצר וכן סנחריב: (י) ובכן. וזו ראיתי
רשעים קבורים. בנואה זו ראיתי רשעים
קבורים. שהיו ראויים להטמן ב בעפר שהיו
נבזים בין שאר אומות שלאמר עליהם (ישעיה
כג יג) זה העם לא היה וסלשו בזיתו של
הקב"ה שהיו מקים קדוש ובלכתם משם אל
ארלם היו משתבחים בעינים אשר כך וכך עשו
בזיתו של מקום אל תקרי וישתכחו אלא וישתבחו
כך

שפתי חכמים

לכלוא אותו: לכ"ס דהרות קמא קאי על רוחו של מלוח רכות קרוב למחכים ושזים פעמים כתיב וסמך דוד כיון
של מקום ורות כתיב קאי על רוח שגוטו: כ במדרש שניה למות כתיב ויקברו ימי דוד: ד דק"ל הכי אינה
פירוש ע"ט

איבער דעם מלאך המות אז ער זאל פאר
מיידין זיין נשמה פון אים ער זאל זיא
נישט צו נעמען ואין שקטון אונ עס ווערט
נישט דער קענט קיין גיוועלטיקייט אין דס
טאג פון דעם טויט: (ט) את כל זה אלץ
דינג וואס עס שטייט פריער ראיתי האב
גיגעבען מיין הארץ דרוף צו פאר שטיין
צו דער מאנעוויץ וואס עס ווערט גיטאן
אויף דער וועלט הב איך גיוועהן נבואה
אז עס איז פאר האנדיין עת האם איין
צייט וואס איין מענטש טוט גיוועלטיגען
אויף דעם אנדערין פון זיין שלעכץ וועגין:
(י) ובכן אונ דענסמאל אין דר נבואה הב
אויף גיוועהן אזעלכע רשעים וואס זיין
זענען ראוי גיוועזען אז מען זאל זיין
באגראבען נכא: איז זיי זענען געקומען

קהלת ח

יבאו וממקום קדוש יהלכו וישתבחו בעיר אשר בן עשו גמולה
הבל: יא אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על-בן מלא
לב בני-האדם בהם לעשות רע: יב אשר חטא עשה רע מאת
ומאריך לו כי גמולו אני אשר יהיה-טוב ליראי האלהים אשר
יראו מלפניו: יג וטוב לא-יהיה לרשע ולא-יארץ ימים בצל
רש"י

בית יהורא

כך דרשו ר"ל ולעין השכחה כך נדרש
באגדה וסופס שיסתכל שם וזכרם מן העיר
עלמה אשר בן עשו זה שנאמר (ויאל ד' ב)
וקבלתי את כל הגוים אל עמק יהושפט במקום
שנאלו לפניו ופרע מהם וכן הוא אומר (תהלים
עג כ) ה' בעיר ללמס תבזה: גם זה אחד מן
ההבלים שנמסרו לעולם לייגע את הבריות
שאלו הקב"ה ממחר להפרע מעושי הרעה
והבריות סוברים אין דין ואין דין: (יול) אשר
אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה. שאלו הקב"ה
ממחר להפרע מעושי הרעה ועל כן הם
סוברים אין דין ומלא לבם בקרבם לעשות
רע: (יב) אשר חטא וגו'. לפי שרואים שהחטא
עושה רע מאת אלפים וריבואות ומאריך לו
הקב"ה ואינו נפרע ממנו: סאה. מקרא קלר
ודבוק לפניו לומר מאת ימים מאת שנים מאת
אלף וכן (ישעיה נא כא) ושכורת מקרא קלר
וחסר שכורת כעס ולא מיון כשאר שכרות: כי
גם יודע אני. כי אף בכל זאת שאני ממחר
להפרע מן הרשעים ולהיות הפרש בין לדיקים
לרשעים יודע אני שסוף כל אחד ואחד ליטול
שכרו וליראו יסיה טוב: (יג) וטוב לא יהיה
לרשע. לפי אשר חוננו ירא לפני האלהים:

שטייט אויף זיין אין פסוק וזה העם לא
היהו דאס איז אפאלק וואס אועלעכעס איז
גאך נישט געוועזן וועלטו בביתו של הקב"ה
שהוא מקום קדוש אין זיי האבן גיוועלטיגט
אין דעם הויז פון הקב"ה וואס דאס איז
אזייליג ארט ווילקעם משם אל ארצם היו
משתבחים בעירם אשר בן עשו עשו בביתו
של מקום אין ווען זיין וועגן צוריק
געגאנגען אין זייער לאנד אריין האבען
זיי זיך בעריעמט וואס זיי האבען געטוהן
אין דם הויז פון הקב"ה: (גם זה). ואחד
הן ההבלים שנמסרו לעולם לייגע את הבריות
דאס איז אויף איינס פון די בארישקייטען
וואס איז איבער געגעבען געווארען צו
דר וועלט עס זאל אב מאטערין די מענשן
ושאין הקב"ה ממחר להפרע מעושי הרעה
ווייל הקב"ה איילט זיך גיט ער זאל געצאהלט
ווערען פון די וואס טוהן שלעכץ ויהבריות
סוברים אין דין ואין דין רעכניען דיא
מענשען אז עס איז נישט דא קיין דין אין
קיין דין: (יא) ואשר אין נעשה פתגם
מעשה הרעה מהרה. ושאין הקב"ה ממחר
להפרע מעושי הרעה ווייל הקב"ה איילט
זיך גיט געצאהלט צו ווערען פון די וואס
טוהן שלעכץ וועל פן הם סוברים אין דין
נישט שטראפען וומלא לבם בקרבם לעשות רע
זייער הארץ צו טוהן שלעכץ: (יב) (אשר חוטא). ולפי שרואים שהחטא עושה רע
מאת אלפים וריבואות ווייל זיי זעהן אז דער זינדיגער טוהט שלעכץ הונדערטער
אין טויזנטער אין צעהן טויזנטער מאהל ומאריך לו הקב"ה ואינו גפרע ממנו אין
הקב"ה דערלענגערט איהם אין ווערט אזוי גיך גיט געצאהלט פון איהם: (יג) (וטוב
לא יהיה לרשע). ולפי אשר חוננו ירא לפני האלהים ירא לפני האלהים

פירוש צ"ט

דאס מיינט מען דיא זייט פון נבוכדנצר
אונ פון אזייליג ארט וועגן זיי גיגאנגן
וישטבחו זיי האבען זיך בארימט אין זייער
שטאט אז זיי האבען אזוי גיטאן אין גאטס
הויז גם זה הקב"ה דאס איז אויף איין גישט
פאר דר וועלט וועט זיי אויף נישט שטראפן
אז זיין וועלען שלעכץ טאן: (יא) אשר
ווייל עס ווערט נישט גיטאן דר משפט פון

אשר איננו ירא מלפני אלהים: יד ישהכל אשר נעשה על הארץ
אשר ויש צדיקים אשר מגיע אליהם במעשה הרשעים ויש רשעים
שמגיע אליהם במעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הכל: טו ושפחתי
אני את השמחה אשר איך טוב לאדם תחת השמש כי אם--
לאכל ולשתות ולשמוח והוא ילוננו בעמלו ימי חייו אשר נתן

בית יהורא

פר הקב"ה: (יד) (יש הכל). ודבר המכיל
את הקב"ה: אואף וואס עס מאכט נאריש
די מענטשען: (אשר יש צדיקים). ושמגיע
אליהם רעה במעשה הרשעים וואס עס
טרעפט זיי שלעכץ אזוי ווי די רשעים ויש
רשעים שמגיע אליהם טובה במעשה הצדיקים
אין עס אזי פערהאנען רשעים וואס עס
טרעפט זיי גוטס אזוי וויא דיא צדיקים
ואמרתי שגם זה אחד מן הכללים הנוהגים
בעולם האב איך געזאגט אז דס איז אויך
איינס פון דיא נארישקייטען וואס זענען
פערהאנען אויף דער וועלט: (טו) (את
השמחה). ושיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים
ישרים משמחי לבו ער זאל זיך פרייען
מיט זיין חלק אין ער זאל עוסק זיין אין
רעכט פארטיגע מצות וואס זיין מאכען
פרייען דאס הארץ וואל יאה שטוף אחר
הרבות הזון אין ער זאל ניט שטרעבען
אז ער זאל מעהרען אפערמענען ובגוש
ובמרבית וגזל דורך פראצענט אין גזילה
זאגט רש"י וכל מי שאינו שמח בחלקו
ושטוף אחר הממון דער וואס פרייד זיך
ניט מיט זיין חלק אין שטרעבען נאך געלד
קומט ער צו עבירות פון גזל אין נארינג
אהבת אשתו אין דער וואס פרייד זיך
גוט מיט זיין חלק דאס ער גוט לייעב ויין
ער נאך פרעמדע ווייבער ולהרהר אחרי אשת
שפתי חכמים

(יד) יש הכל. דבר המכיל את הכריות: אשר
יש צדיקים. שמגיע אליהם רעה במעשה הרשעים
ויש רשעים שמגיע אליהם טובה במעשה
הצדיקים אמרתי שגם זה אחד מן הכללים
הנוהגים בעולם ורבותיו דרשו ללד אחר
במסכת הוריות ואינו מיושב לי על שיטות דיבור
סכים הסכם לומר שגם זה הכל: (טו) את
השמחה. שיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים
ישרים משמחי לב ולא יאה שטוף אחר הרבות
הזון כנשך ומרבות וגזל כל מי שאינו שמח
בחלקו ושטוף אחר הממון כל ליד עבירות גזל
ואוכל ירבות ושאינו שמח בחלקו לענין אהבת
אשתו שטוף אחרי הנשים להרהר אחר אשת
איש: ראבד ורשות. ממה שחנן לו הקב"ה
ולשמוח בחלקו. ומדרש אגדה כל אכילה ושתיה
שבקלות אינה אלא מן תלמוד תורה כענין שכלמי
יושעים נה א' לכו שברו ואכלו וגו': והוא ידוע.
יתחבר עמו כענין שגאמר (שם נח ח) והלך
לפניך לרקד: ימי חייו אשר נתן לו האלהים.
יעשה כך וסוף המקרא מוסב על ראשו ומקרא
מסורס הוא אין סוב לאדם ימי חייו אשר נתן
האלהים כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא
ילכו

ובא לדי עבירות גזל ואונאה ורבות
אין פראצענט וושיינו שמח בחלקו לענין
גוט מיט זיין חלק דאס ער גוט לייעב ויין
ער נאך פרעמדע ווייבער ולהרהר אחרי אשת
שפתי חכמים

כח: נ דקל הכי פוהר דכיוי שאמר ולשמחה עם ו
עושה: לכ"ם שיהא שמח בחלקו כו': מ מה שרש"י ו
פירוש ע"ט

וואס עס קומט אויף זיי גוטץ אזוי וויא
אויף דיא צדיקים אפדתי האב איך מיר
גיטראכט אז דס איז אויך נישט: (טו) ושפחתי
טוא איך לזבען את וואס איין מענטש איז
שמח בחלקו אשר ווארונם עס איז גיט פר
האנדען קיין בעסערס פאר איין מענטש
וואס ער זאל טאן אויף דר וועלט נייערט
צו עסין אונ טרינקען אונ זאל פרייען
זיך מיט דעם וואס גאט שיקט אים צוא
והוא ירגיני אונ דאס וועט זיך באהעטען
מיט

צו די מענטשען וואס האבען מורא גיהאט
פאר גאט: (יג) וטוב אפער צו דם רשע
וועט גיט זיין קיין גוטץ אונ ער וועט
גיט זאנג לעבען ווארונם ער גוט גיט מורא
גיהאט פאר גאט: (יד) יש הכל עס איז
פאר האנדען נארישקייט אשר וואס עס
ווערט גיטאן אויף דער וועלט אשר עס
איז פאר האנדען צדיקים וואס קומט אויף
זיין שלעכץ אזוי וויא אויף דיא רשעים
פיש רשעים אונ עס איז פר האנדען רשעים

קהלת ה

לֹא הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמַיִם: כִּי פֶאֶשֶׁר נָתַתִּי אֶת-לְבִי לָרַעַת
חֲכָמָה וּלְרֵאוֹת אֶת הָעֵינָן אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל-הָאָרֶץ כִּי נִם בְּיוֹם
וּבְלֵילָה שְׁנָה בַּעֲיֵנֵינוּ אֵינָנו רֹאֶה: יִי וְרֵאִיתִי אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים
כִּי לֹא יִכְלֶה הָאָדָם לְמַצּוֹא אֶת-הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת-הַשָּׁמַיִם
קֶשֶׁל אֲשֶׁר יַעֲמַל הָאָדָם לְבַקֵּשׁ יִכָּל יִמְצָא וְגַם אִם-יֵאָמֶר הַחֲכָם
לָרַעַת לֹא יִכְלֶה לְמַצּוֹא:

רש"י

בית יהודה

ולו כעמלו: (סו) כאשר נתתי את דבי אין
כאשר זה משמש לשון דוגמא כמו כאשר עשך
כן יעשה אלא לשון זמן (בראשית לו כג) כמו
כאשר בא יוסף (סס מג ב) כאשר כלו לאכול
וגו' אף זה כן כשהייתי נותן לבי לרעה ולחור
וגומר לו וראיתי את כל מעשה האלהים: שנה
בעיני אינו רואה. הרשע הספוק אחר המזון
והעניות: (יו) וראיתי את כל מעשה האלהים.
שומר לבדיו: כי לא יוכל האדם למצוא גו' אין
הבריות יכולין לעמוד על סוף דרכיו של הקב"ה
מש שכל כל המעשה שטעם תחת השמש שרואין
רשעים מללוחים ולדוקים יורדים: בש"א אשר
יעמד האדם לבקש. בשביל אשר ראיתי הרבה
עמלים לבקש ולמצוא את סוף המדה ולכן
יכולין: וגם אם יאמר החכם. שסוף יודע לא יוכל
שהרי מרע"ה לא ימצא על הדבר באמתו
(שמות לג) הודיענו לא את דרכיך:
ולכור

איש: (סו) פֶאֶשֶׁר נָתַתִּי אֶת לְבִי. ופֶשֶׁהִייתִי
עֵתִן לְבִי לָרַעַת וְלַחֲרוֹץ וְעַן אֵיךְ הָאֵב
גְּעִימָעֵן טְרַאכְסָעֵן אֵין מִיִּין הָאָרֶץ וְאֵין
וְרֵאִיתִי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים הָאֵב אֵיךְ
דֹּאמֶלְקֶסֶט גְּעֻנְעָהֵן דִּיא אֵלֶּע מַעֲשִׂים פֿון
הַקֶּבֶ"ה: (שנה בעיני אינו רואה). וְהַרְשָׁע
הַשְּׁטוֹף אַחֵר הַמִּמּוֹן וְהַעֲרִיתוֹ דְּעַר רָשָׁע
וְאֵס עַר שְׁטַרְעֶבֶט נֶאָךְ גַּעֲלָר אֵין זָנוֹת:
(יו) (את כל מעשה האלהים). וְשֹׁמֵר לְבָרִיתוֹ
וְאֵס עַר הָאֵס אֵיבְעַר גִּיעֻנְטְסָפֶרֶט צוּ דִּי
מַעֲנֻשָׁעֵן: (כי לא יוכל האדם למצוא).
וְאֵין הַבְּרִיּוֹת יִכְלִין לְעֻמּוֹד עַל סוֹף דְּרָכָיו
שֶׁל הַקֶּבֶ"ה דִּי מַעֲנֻשָׁעֵן קַעֲנֵעֵן נִיט פֶּעַר
שְׁטִיין דִּי וְעֻנְעֵן פֿון הַקֶּבֶ"ה וְמָה שְׂכַר כָּל
הַמַּעֲשֵׂה שְׁנַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְאֵס דְּעַר
שְׂכַר פֿון יַעֲדֵעֵן וְאָךְ וְאֵס וְעֶרֶט אָפֶגְעֶטוֹהֵן
אֵיךְ דְּעַר וְעֶלֶט וְשְׂרֹאֵין רָשָׁעִים מַצְלִיחִים
וְצַדִּיקִים יִירָדִים וְאֵס מֵעַן זַעֲהֵט וְיִי דִּי
רָשָׁעִים גִּלְקֵעֵן אֵין דִּיא צַדִּיקִים גַּעֲהֵן
וּבְשִׁבִּיל אֲשֶׁר רֵאִיתִי הַרְבֵּה עֲמָלִים לְבַקֵּשׁ
וּלְמַצּוֹא אֶת סוֹף הַמֶּדָּה וְאֵינִם יִכְלִימוֹ וְיִירָד
אֵיךְ הָאֵב גְּעֻנְעָהֵן פִּיעֵל מַעֲנֻשָׁעֵן מֵאֶטְרִין זִיךְ צוּ
דְּעַרְגֶּעֶהֵן דַּעַם סוֹף פֿון דְּעַר וְאָךְ
אֵין זִי קַעֲנֵעֵן נִיט דְּעַרְגֶּעֶהֵן: (וגם אם יאמר החכם).
וְשֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֵין עַר וְיִיסֶס וְלֹא
יִיבֹל זֹאָלֶסֶט דִּי וְיִיסֶעֵן אֵין עַר וְעֵט נִיט
קַעֲנֵעֵן מַעֲנֻשָׁעֵן וְשֶׁהִי מִשָּׁה רַבִּינֵינוּ עָלֵינוּ
הַשְּׁלֹם לֹא עֲמֵד עַל הַדְּבָר וְוֹאֲרִים מִשָּׁה
רַבִּינֵינוּ הָאֵס נִיט גִּיקֶעֶנֶט דְּעַר גַּעֲהֵן דִּיא
וְאָךְ וּבְאֻמְרוֹ הוֹדִיעֵנִי גֵא אֶת דְּרָכֶיךָ עַר
הָאֵס גְּעֻנְעָהֵן צוּ הַקֶּבֶ"ה מֵאָךְ מִיךְ וְיִיסֶעֵן
דִּיעֵעַ וְעֻנְעֵן:

פירוש ע"ט

אין אפ גיגעבען געווארען צוא לייטצן
בי אז איין מענש קען נישט גרייכען צוא
פאר שטיין דעם סוף פון גאטס וועג את
פון די מצות וואס ווערען גיטאן אויף דר
וועלט ב"ה אש ווארום איך האב גיגעבען
אז מענטשען האבען גיוואקט דס גרייכין
צו וויסען וואס ימצא אפער ער האט נישט
גיגענט גרייכען אז ער זאל דאס וויסען
וגם אונ ווען עס וועט דיר איין קלוגער
זאגען אז ער ווייסט וואס גאטס וועג זאלקסטו
נישט גלייבען ווארום ער קאן דאס נישט
גרייכען צו וויסען:

מיט אים כעסרי פון ויין גאנץ הארעווען
וסי חיו ביי זיין לעבען וואס גאט האט
איים גיגעבען אז ער זאל לעבען אויף דר
וועלט: (סו) פֶאֶשֶׁר אֵין אֵיךְ הָאֵב גִּיעֻנְעָהֵן
מִיִּין הָאָרֶץ אֵיךְ זֹאל וְיִיסֶעֵן חֲכָמָה אֹנֵן אֵיךְ
זֹאל זַעֲהֵן דָאָס שִׁירֹנֵג וְאֵס עֵס וְעֶרֶט
גִּיטָאן אֵיךְ דְּעַר וְעֶלֶט בִּי אֵין בִּיאָ טָאָג
אֹנֵן בִּיי נֶאָכֶס טוֹט עַר קִיין שְׂקָאף אֵיךְ
זִינְט אֵינְעֵן גִּיט זַעֲהֵן: (יו) וְרֵאִיתִי אֹנֵן
דְּעֻנְטְמָאל וְעַן אֵיךְ הָאֵב מִיר צוא מִיין
הָאָרֶץ גִּיעֻנְעָהֵן אֵין אֵיךְ זֹאל קֶלֶעֶרֶן חֲכָמָה
הָאֵב אֵיךְ גִּיעֻנְעָהֵן גֵאָר דָאָס טָאָן פֿון גֵאָט

ט א כִּי אֶת־כָּל־זֶה נִתְּנִי אֶל־לְבִי וְלִבְּכֶם אֶת־כָּל־זֶה אֲשֶׁר הִצְדִּיקִים
וְהַחֲכָמִים וְעַבְדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים נִם־אֶהְיֶה נִם־שְׁנֵאָה אֵין
יִוְדַע הָאָדָם הַכֹּל לְפָנֵיהֶם: ב הֲכֹל כַּאֲשֶׁר לִפְנֵי מִקְרָה אֶחָד לְצַדִּיק

בית יהודה

רש"י

ט (א) (וְקִבְרוּ). (וְלִבְכֶם) אֵין קִדְמָה צוּא
מֵאֲכָפֶן דִּי וָאָךְ: (אֶת כָּל
זֶה). וּבִירְרָתִי וְהִתְנַחֲמִי אֵיךְ הָאֵב קִלְמָה
גְּמָאָכֶם אֵין אִוִּים גְּעַפְרִיעֻוֹט: (אֲשֶׁר הִצְדִּיקִים
וְהַחֲכָמִים וְעַבְדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים). וְהוּא עוֹלָם
וְהוּא שׁוֹמֵט כְּדִי לְהִיטִיבָם בְּאַחֲרִיתָם עַר
הַעֲלָפֶשׁ וְיִי אֵין עַר אִיו וְיִי בְּדִי עַר
וְאֵל גּוֹטֶס טוֹהֵן אֵין וְיִיעַר סוֹף: (וְעַבְדֵיהֶם)
וְאֵת רִשְׁיָא וְהֵם תְּלַמִּידֵיהֶם מִשְׁמִשֵּׁיהֶם הוֹלְכִי
אוֹרְחוֹתָם דָּם מֵינֵט מֵעַן וְיִיעַרע תְּלַמִּידִים
וְיִיעַרע בְּעִדְיָנְעָרֶם וְוָאֵם וְיִי גִעְהָ אֵין וְיִיעַרע
וְיִעַנְעֵן: (גַּם אֶהְיֶה גַם שְׁנֵאָה). וְאֵין יוֹדֵעִין
שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת וְאֵין מִפְרִין לְתַת לָבֶם בְּמָה
נֶאֱהָבִי לְמָקוֹם וּבְמָה הֵם שְׁנוֹאִים דִּי מֵעַנְשֵׁן
וְיִיסְעֵן נִיט אֵין וְיִי בְּעַקְלֵהָרְעֵן וְיִי נִיט
מִיט וְוָאֵם וְיִי וְעַנְעֵן גְּעִלְעָבֶשׁ פֶּר הַקֶּבֶץ
אֵין מִיט וְוָאֵם וְיִי וְעַנְעֵן גְּעִפִּינֵט: (הֲכֹל
לְפָנֵיהֶם). וְלִפְנֵי הַצְדִּיקִים וְהַחֲכָמִים פֶּאָר
דִּי צְדִיקִים אֵין פֶּאָר דִּי חֲכָמִים: (ב) (הַכֹּל
כַּאֲשֶׁר לִפְנֵי). וְהַכֹּל נִתְּנִים לְבָכֶם כַּאֲשֶׁר

ט (א) וְקִבְרוּ. וְלִבְכֶם: אֶת כָּל־זֶה. בְּרִיתִי
וְהַחֲכָמִים. אֲשֶׁר הִצְדִּיקִים וְהַחֲכָמִים
וְעַבְדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים. הוּא עוֹרֵם וְהוּא שׁוֹפֵט
כְּדִי לְהַשְׁבִּיעַ בְּאַחֲרִיתָם: וְעַבְדֵיהֶם. הַסְתַּלְמִידִים
מִשְׁמִשֵּׁיהֶם הוֹלְכִי אוֹרְחוֹתָם: גַּם אֶהְיֶה גַם שְׁנֵאָה.
אֵין יוֹדֵעִין שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת ע. וְאֵין מִכִּירִין לְתַת
לָבֶם בְּמָה יִשְׁאֲבוּ לְמָקוֹם וּבְמָה הֵם שְׁנוֹאִים:
הַכֹּל לְפָנֵיהֶם. לְפָנֵי הַצְדִּיקִים וְהַחֲכָמִים: (ב) הַכֹּל
כַּאֲשֶׁר רָבָה. הַכֹּל נִתְּנִים לָבֶם כַּאֲשֶׁר מֵנִיעַ לְכָל
אֶדָם מִקְרָא אֵין יוֹדֵעִי שְׁוֹף דָּבָר לְתַת לְכָל אִישׁ
כְּדִרְכּוֹ: מִקְרָה אֶחָד. וְיִוְדַעִים שְׁוֹף הַכֹּל אֲשֶׁר
לְדִיק וְאֲשֶׁר רָשַׁע לְמוֹת וּמִקְרָה אֶחָד יֵשׁ בְּעוֹלָם
הוּא לְכוֹלֵם כָּל זֶה הַסְתַּלְמִידִים וְהַחֲכָמִים כֵּן בְּאַחֲרִית
לְהַסְדֵּךְ הַשְׁבוּ לְפִי שִׁדְוִיעִים שִׁישׁ הַפֶּרֶשׁ בִּינִי
לְעוֹלָם הַבָּא: לְצַדִּיק. כְּוֹן נַח: לְרִשָּׁה. פֶּרֶשָׁה
נִכָּה זֶה נִלְלַע וְזֶה נִלְלַע: לְרִשָּׁה. זֶה מִשָּׁה:
יִשְׁהִי. זֶה אֶהְיֶה: וְרִשָּׁה. אֵלֹו מִרְגָּלִים אֵלֹו
אֶמְרוּ שְׁבַחָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵלֹו אֶמְרוּ גִטוֹתָה
אֵלֹו לֹא נִכְנְסוּ לָאָרֶץ וְאֵלֹו לֹא נִכְנְסוּ לָאָרֶץ הִרִי
מִקְרָה

מֵנִיעַ לְכָל אֶדָם מִקְרָה אֶחָד יִעֲדֵר טְרַאכֶט
טְרַעפּוֹנֵג וְיִוְדַעִים שְׁוֹף דָּבָר לְתַת לְכָל
וְיִוְדַעִים מֵעַנְשֵׁן לִיט וְיִין פִּיהֶרֶוֹנֵג: (מִקְרָה אֶחָד). וְיִוְדַעִים שְׁוֹף הַכֹּל אֲשֶׁר
צְדִיק וְאֲשֶׁר רָשַׁע לְמוֹת וּמִקְרָה אֶחָד יֵשׁ בְּעוֹלָם הוּא לְכוֹלֵם אֵין וְיִיסְעֵן אֵין דָּר
סוֹף פּוֹן יִעֲדֵן אֵינְעֵר דָּבָר צְדִיק אֵין דָּבָר רָשַׁע מוֹ שְׁטַאָרְבֶּעֵן אֵין אוֹיף דָּבָר
וְעוֹלָם טְרַעפּט יִעֲדֵן אֵינְעֵם גְּלִיךְ וְכָל זֶה הֵם יוֹדֵעִים דָּאָם אֶלְעֶס וְיִיסְעֵן וְיִי וְוָאֵם
עַל פִּי כֵן בְּאַחֲרִית לְהֵם דָּרְךְ הַטִּיבִי מִן דָּעֶס וְעַנְעֵן קְלִיבְעֵן וְיִי זִיךְ אִוִּים דָּעֶס
גִּיטְעֵן וְעַנְשֵׁן וְלִפִּי שְׁוֹדֵעִים שִׁישׁ הַפֶּרֶשׁ בִּינֵיהֶם לְעוֹלָם הַבָּא וְיִי זִיךְ אִוִּים דָּעֶס
עַס אִיו דָּא אֶחֱלִיךְ צְוִישְׁעֵן וְיִיא אוֹיף יִעֲנֵר וְעוֹלָם: (לְצַדִּיק). וְכִנְיָן נַח אִוִּים וְיִי
נַח: (לְרִשָּׁה). מֵינֵט מֵעַן פֶּרֶשָׁה דָּר לְאֶמְעַר וְזֶה נִצְלַע וְזֶה נִצְלַע נַח הָאֵם גְּעִאָוִגֶט אוֹיף
שְׁפָתֵי חֲכָמִים

סֶה וְלֹא קוֹרֵם לֵכֵן שְׁוֹכֵר כְּמֵה פִּעִים אֶכִּילֶה וְשָׁתִים
סִינִי דִמְסוֹק זֶה לְמַדּוּ דִיז' וְחָל הַמִּדְרָשׁ עַל סוֹף
סֶה כָּל אֶכִּילֶה וְשָׁתִים שְׁנֵאָה כְּמִגְלָה זֹאת בְּתוֹרָה
וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים הַסְתַּכּוֹת מִדְרָג אֶרֶץ יִרְמִיָּהּ וְכִינֵן אֵב
פִּירוֹשׁ

ט (א) כִּי אֶת דָּאָם אֶלְךָ וְוָאֵם וְיִיסְעֵר
שְׁטִיטִיט הָאֵב אֵיךְ גִּיגְעֶבֶעֵן צוּא
מִיין הָאָרְצֵן וְלִבְכֶם אֵין וְאֵל דָּם אִוִּים
קְלִפְרֵעֵן הָאֵב אֵיךְ אִים גִּיגְלֵרֶט דִּי אֶלְע
וְאֶכֶן אֵיךְ אֵין דִּי צְדִיקִים אֵין דִּי חֲכָמִים
אֵין וְיִיעַרע תְּלַמִּידִים אֵין בִּי גָאָט אֵין
דִּי הָעֵנֶט גַּם אוֹיף מִיט וְוָאֶסְרֵעֵם מֵעֲשִׂים
וְיִי וְעוֹלָם גְּעִלְעָבֶשׁ וְעַנְעֵן פֶּר גָּאָט אֶדָר

ולוֹבֵת

קהלת ז

וְרָשָׁע לְטוֹב וְלַמְּהוּר וְלַמָּא וְלַזֶּכֶךְ וְלַאֲשֶׁר אֵינָנוּ זֹכֵר בְּמִלְכָּא
הַנִּשְׁבַּע כְּאֲשֶׁר שְׂבוּעָה יָרָא : ג וְהָרַע בְּכָל אֲשֶׁר-נַעֲשָׂה תַּחַת
הַשָּׁמַיִם בִּי מִקֶּרֶה אֶחָד לְכָל יָגֵם לֵב בְּנֵי-הָאָדָם מִלֵּא-רַע וְהוֹלָלוֹת
בְּלִבָּכֶם בְּחַיֵּיהֶם וְאַחֲרָיו אֶל-הַמֵּתִים : ד כִּי-מִי אֲשֶׁר יִבְחַר יַחְבֵּר ק'

רש"י

בית יהודא

הרי מקרה אחד להם: וזכות זה יאסיה
שלאחר (דברי הימים ב לה) וזכה יאסיה:
וראשר אינו זכור זה אחאב שזיכל את ישראל
מעלות לרגל זה מת בחלי' וזה מת בחלי':
בטוב זה דוד: כחטא זה נבוכדנצר זה בנה
בית המקדש וזה החריבו זה מלך מ' שנה
זה מלך מ' שנה: הנשבע זה לדקיו ששבע
לשקר שאל' (דברי הימים ב לו יג) וגם במלך
נבוכדנצר מלך אשר השביעו וגו': כאשר שבויה
י.א. זה שמסן שלאחר (סופסים ס"ו יב) ויאלר
אליהם שמסן השבעו לו פן תפגעון בי אתם
למדנו שהיה שבויה חמורה לו זה מת בניקור
עינים. וזה מת בניקור עינים על כן: (ג) דב
בני האדם מלא רע. שאומרים אין דין פורענות
לרשעים אין הכל אלא לפי המקרה פעמים ללדיק
ופעמים לרשע: ואחריו אל החיים. וסופן יורדים
לגיהנם: (ד) כי מי אשר יחבר אל כל החיים יש
בטחון. כי בעודו בחיים אפילו הוא רשע ונתחבר
לרשעים כמו שלאחר אל כל החיים אפילו לרשע'
יש בטחון שמא ישוב לפני מותו: כי כדב חי הוא
טוב מן האריה המת. ושיהם רשעים פ טוב היה
לו לנבוכדנצר שהיה עבד רשע ונתגיר שלא
הקרימיתו

ואין הכל אלא לפי המקרה יעדיען ואין
לרשע אלא מה שרשעו ופועמים לרשעו
אמאהל לרשעו: (ואחריו אל המתיים). וסופן יורדין לגיהנם אין דר סוף
זייערע אין אז זיי געהן אין גיהנם אריין: (ד) כפי מי אשר יבחר אל כל החיים יש
בטחון. וכי בעודו בחיים אמאהל הוא רשע ונתחבר לרשעים ווען ער לעבט נאך אפילו
ער אין א רשע אין ער הט זיך באהעפט צו די רשעים (כמו שגאמרו אזוי ווי עס שטייט
אין פסוק ואל כל החיים צו אלע לעבדיגע מיינט מען ואפילו לרשעים צו די רשעים ויש
בטחון אין נאך דא א בטחון ושקא ישוב לפני מותו טאמער וועט ער תשובה טוהן פר
זיין שטארבן: (כי לכלב חי טוב מן האריה המת). וישניהם רשעים אין זיי ווען זייערע

שפתי חכמים

מוהר"ר משה אלמנטו ואין לזכר כ"כ: ע דק"ל
מספר כשנחם של הדיקים והחכמים ואין חזר גם
הכנה גם שלא חיים יודעים. לכ"כ שאל הכריות.

פירוש ע"ט

וגוונם אונ צו דעם וואס שעכט קרבנות.
(ג) וזה נה נה דאס אין איין שלעכץ צווישען
די אלע זאכען וואס ווערען גיטאן אויף
דער וועלט בי וואס איין טרעמונג אין צו
אלע ווארים דרים וגם ווערט דאס הארץ
סון די פראסטע מענטשין פיל מיט שלעכץ

נאך

אֵל כָּל־הַחַיִּים יֵשׁ בְּמַחֲוֹן כִּי־לִכְבֹּד חַי הוּא טוֹב מִן־הָאֲרִיזָה הַמֵּת:
 ה' כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שִׁמְתוֹ וְהַמֵּתִים אֵינֶם יוֹדְעִים מְאוּמָּה וְאֵין־עוֹד
 לָהֶם שָׂכָר כִּי נִשְׁכַּח זְכוּרָם: וְגַם אֲהַבְתֶּם גַּם־שְׁנֵאתֶם גַּם־קִנְיָתֶם
 בְּכָר אֲבֹדָה וְחִלְקֶן אֵין־לָהֶם עוֹד לַעֲוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשֶׂה תַּחַת
 הַשָּׁמַיִם: וְיָרָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֹךְ וְשִׂתָּה בְּלֵב־טוֹב יִינָךְ כִּי כָּבֹד

רש"י

בית יהודא

גְּעוּזָעוּן רָשָׁעִים וְטוֹב הָיָה לוֹ לִבְנוֹרָאָן
 שֶׁהָיָה עֹבֵד רָשָׁע וְנִתְגַּיֵּר שֶׁלֹּא הִקְדִּימְתוּ
 מִיָּתוֹ עָם אִיזוֹ בְּנוֹרָאָן בְּעֶסֶר גְּעוּזָעוּן
 וְאֵם עַר אִיזוֹ גְּעוּזָעוּן אֲרֻשָׁע אֵין עַר הָט
 זִיךְ פֶּר זֵיין טוֹיט מְגִייר גְּווען וּמִגְבִּיכְנִיצֶר
 רַבֹּו שְׁנִקְרָא אֲרִיזָה פֿון זֵיין תֵּאָר וּבִיכְנִיצֶר
 וְאֵם עַר אִיזוֹ גְּעוּזָעוּן גְּעוּזָרְעֵן לֵיב:
 (ה) (כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שְׁמִיתוֹ). וְאוֹלִי
 יִשְׁיבֹו אֵל לָכֶם יוֹם הַמִּיתָה וְיִשְׁיבֹו מִדְּרָכָם
 אֲפֹשֶׁר וְעֵלְעֵן זֵי זִיךְ דַּעֲמָנֵן אֵין יוֹם
 הַמִּיתָה אֵין זֵי וְעֵלְעֵן תְּשׁוּבָה טוֹהֵן וְאֵין
 עוֹד קָהָם שָׂכָר פֻּעִלָּה שְׁיַעֲשׂוּ מִן הַמִּיתָה
 וְאֵילָךְ אֵין זֵי וְעֵלְעֵן שׁוֹיֵן גִּיט הָאָבֶעֶן
 קִיין שָׂכָר וְאֵם זֵי וְעֵלְעֵן טוֹהֵן פֿון דָּם
 שְׁטאַרְבֵּעֵן אֵין ווִיטְעֶר וְאָקָא מִי שְׁטַרַח
 בְּעַרְבִי שְׁבַת יֹאכֵל בְּשַׁבָּת נָאָר דַּעֲר וְאֵם
 תָּאָט זִיךְ אֲהַנְעִיט פֿרייטָאָג דַּעֲר תָּאָט
 שְׁבַת וְאֵם צוֹא עָסִין: (ו) (גַּם אֲהַבְתֶּם).

וְשִׁאֲהֵב פִּתִּי וְלָצוֹן וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן לֵיב
 שְׁנֵאתֶם. וְשִׁנְאָו דַּעֲרָן וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן פֿיינֵט
 גְּעֵהָט וְוִיטְעֶנְשָׁאָפֶט פֿון דַּר תּוֹרָה:
 (גַּם קִנְיָתֶם). וְשֶׁהָנִיָּא קִנְיָתֶם בְּמַעֲשֵׂה יְדִיהֶם וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן דַּעֲרָעֶרִיט הַקִּבְיָה
 מִיט זֵייעֶרע מַעֲשִׂים: וְחִלְקֶן אֵין קָהָם בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה. וְלֹא הוֹעִיל קָהָם זְכוּת בֵּן וְבַת
 לְאוֹתוֹן רָשָׁעִים שְׁעִבְדוּ עֲבֹדֹת כּוֹכָבִים וְאֵין קָהָם בְּפִרְיָה לְאַחַר מִיתָהוּ דִי רָשָׁעִים וְאֵם זֵי
 הָאָבֶעֶן גְּעִדִּיט דִּי עֲבֹדָה זָרָה תָּאָט זֵי הָאָבֶעֶן גִּיט קִיין בְּפִרְיָה נָאָךְ זֵייעֶר טוֹיִדֶט: (לָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה)
 אֵין טַעֲבִטְעֶר אֵין זֵי הָאָבֶעֶן גִּיט קִיין בְּפִרְיָה נָאָךְ זֵייעֶר טוֹיִדֶט: (לָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה)
 וְאֵבֶל אֲתָה תַּצְדִּיק שְׁכֵבֶר רָצָה הַקִּבְיָה מַעֲשִׂיךְ הַטּוֹבִים וְתוֹכָה לַעֲוֹלָם תָּבֹא לָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה
 אָבֶעֶר דִּי צִדִּיק וְאֵם הַקִּבְיָה הָט בַּעֲוִיִּלִּיט דִּינֵעַ מַעֲשִׂים אֵין דִּיא וְעָסֶט זֹכָה זֵיין

שפתי חכמים

אמר ושכח אני את המהמים וכלן אמר כי לכלל חי הוא
 טוב מן האריז המת. לכן דעו כי כפ' כמה מדליקין:
 ע"ט

מִקְבֵּל קִיין שָׂכָר פֶּר דִּי מַעֲשִׂים וְאֵם זֵי
 וְעֵלְעֵן טָאָן נָאָךְ דַּעֲם טוֹיט כִּי וְאוֹרוֹם עָם
 וְעֵרֶט גָּאָר פֿאַר גַּעֲסֵן זֵייעֶר גִּידַעֲכֶנִישׁ:
 (ו) גַּם אוֹיף דִי נַאֲרִישְׁקִיט וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן
 לֵיב גְּעֵהָט כְּדָר אֲרִיזָה אִיזוֹ דָּאָם אֲלֵךְ פֿאַר
 לַאֲרֵעֵן גִּיוֹאֲרֵעֵן זָאָךְ דַּעֲם טוֹיט וְחִלְקֶן אֵין
 דָּהָם עוֹד לַעֲוֹלָם אוֹג קִיין חִלְקֶן הָאָבֶעֶן זֵי
 גִיט אוֹיף אֵיבִיג: (ו) אָבֶעֶר צוֹם צִדִּיק
 זָגִיט שְׁלֵמָה הַמִּקְדָּשׁ דִּי גִי עָם מִיט שְׁמִחָה
 דִּיין בְּרוּיט וְשִׁמָּה אוֹג טְרִינק מִיט אֵין

פרייז

הַקְדִּימְתוּ מִיתָה מִבְּנוֹכְדִנְלָר רַבֹּו שְׁנִקְרָא אֲרִיזָה
 שְׁנֵאתֶם (וִירְמִיָּה ד') עֵלָה אֲרִיזָה מִסּוֹכּוֹ וְמִתָּה
 בְּרַשְׁעוֹ בְּנִינְסָה וְעִבְדוֹ בֵּנֵן עוֹד. וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרַבִּי
 לַעֲנִין מַחֲתִינִין אֶת הַנְּבִילָה שֶׁ לַפְּנֵי הַכְּלָבִים בְּשַׁבַּת
 וּמִתָּה מוֹסֵל בְּחֵמָה אֲסוּר לִשְׁלֹטוֹ אֲלֵא אֵם כֵּן
 הִמְיָה עֲלֵיו תִּינוֹק אִלּוּ כִכֹּר: (ה) כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים
 שִׁמְתוֹ. וְאוֹלִי יִשְׁיבֹו אֵל לָכֶם יוֹם הַמִּיתָה וְיִשְׁיבֹו
 מִדְּרָכָם אֲבֵל מַשְׁמָתוֹ חֵינֶס וּדְעִים מְאוּמָּה וְאֵין
 עוֹד לָהֶם שָׂכָר פֻּעִלָּה שְׁיַעֲשׂוּ מִן הַמִּיתָה וְאֵין
 אֲלֵא מִי שְׁמַרְח בְּטַרְבַּ שְׁבַת יֹאכֵל בְּשַׁבָּת: (ו) גַּם
 אֲהַבְתֶּם. שְׁהִבֹו פִּתִּי וְלָצוֹן: גַּם שְׁנֵאתֶם. שְׁנֵאתֶם
 דַּעֲרָן: גַּם קִנְיָתֶם. שְׁהִמְיָנוּ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּמַעֲשֵׂה יְדִיהֶם: וְחִלְקֶן אֵין דָּהָם גִּיט כָּבֹד אֲשֶׁר
 נַעֲשֶׂה גִיט. לֹא הוֹעִיל לָהֶם זְכוּת בֵּן וְבַת לְאוֹתוֹן
 רָשָׁעִים שְׁעִבְדוּ עֲבֹדֹת כּוֹכָבִים וְאֵין לָהֶם כְּפִרָּה
 לְאַחַר מִיתָה: דִּי אֲכִי בְּשִׂמְחָה. אֲבֵל אֲתָה הַלְדִּיק
 שְׁכֵבֶר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲשִׂיךְ הַטּוֹבִים
 וְתוֹכָה

וְשִׁאֲהֵב פִּתִּי וְלָצוֹן וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן לֵיב
 שְׁנֵאתֶם. וְשִׁנְאָו דַּעֲרָן וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן פֿיינֵט
 גְּעֵהָט וְוִיטְעֶנְשָׁאָפֶט פֿון דַּר תּוֹרָה:
 (גַּם קִנְיָתֶם). וְשֶׁהָנִיָּא קִנְיָתֶם בְּמַעֲשֵׂה יְדִיהֶם וְאֵם זֵי הָאָבֶעֶן דַּעֲרָעֶרִיט הַקִּבְיָה
 מִיט זֵייעֶרע מַעֲשִׂים: וְחִלְקֶן אֵין קָהָם בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה. וְלֹא הוֹעִיל קָהָם זְכוּת בֵּן וְבַת
 לְאוֹתוֹן רָשָׁעִים שְׁעִבְדוּ עֲבֹדֹת כּוֹכָבִים וְאֵין קָהָם בְּפִרְיָה לְאַחַר מִיתָהוּ דִי רָשָׁעִים וְאֵם זֵי
 הָאָבֶעֶן גְּעִדִּיט דִּי עֲבֹדָה זָרָה תָּאָט זֵי הָאָבֶעֶן גִּיט קִיין בְּפִרְיָה נָאָךְ זֵייעֶר טוֹיִדֶט: (לָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה)
 אֵין טַעֲבִטְעֶר אֵין זֵי הָאָבֶעֶן גִּיט קִיין בְּפִרְיָה נָאָךְ זֵייעֶר טוֹיִדֶט: (לָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה)
 וְאֵבֶל אֲתָה תַּצְדִּיק שְׁכֵבֶר רָצָה הַקִּבְיָה מַעֲשִׂיךְ הַטּוֹבִים וְתוֹכָה לַעֲוֹלָם תָּבֹא לָךְ אֲכֹל בְּשִׂמְחָה
 אָבֶעֶר דִּי צִדִּיק וְאֵם הַקִּבְיָה הָט בַּעֲוִיִּלִּיט דִּינֵעַ מַעֲשִׂים אֵין דִּיא וְעָסֶט זֹכָה זֵיין

יטב לפני מותו ומזכית כי לכלל חי וגו' לכ"ס רש"י
 ונתיבם רשעים כו': ש' דק' לכו קרמי אהדדי דלעיל
 פירוש

נָאָךְ זִיךְ מַחֲבֵר צוֹא רָשָׁעִים פֿון דַּעֲסֶט
 וְעֵלְעֵן אִיזוֹ נָאָךְ פֿאַר הָאָנְדֵּעֵן אֵין הָאָפּוֹג
 אִזוֹ עַר וְעֵט גוֹט וְעֵרֶט וְאוֹרוֹם טָאָמֶר
 וְעֵט עַר תְּשׁוּבָה טָאָן פֿאַר דַּעֲם טוֹיט כִּי
 וְאוֹרוֹם אֵין לַעֲבִעֲדִיגֶר הוֹנֵט אִיזוֹ בְּעֶסֶר
 פֿון אֵין טוֹיטְעֵן לֵיב דְּרוֹם קֵל זְמַן דַּר
 מַעֲשִׂיךְ לַעֲבֹט נָאָךְ אִיזוֹ גִיט: (ה) כִּי וְאוֹרוֹם
 דִּי לַעֲבִעֲדִיגֶע מַעֲשִׂיךְ וְוִיטְעֵן אִזוֹ זֵי
 וְעֵלְעֵן שְׁטאַרְבֵּעֵן וְחֵמִים אָבֶעֶר דִּי מַתִּים
 וְוִיטְעֵן גָּאָר גִיט אוֹג זֵי וְעֵלְעֵן שׁוֹיֵן גִיט

קהרת ט

רצה האלהים את-מעשיך: בבל-עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על-ראשך אל-יחסר: ראה חיים עם-אשה אשר-אהבת כל-ימי חיי הבלד אשר נתן-לך תחת השמש כל ימי הבלד כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר-אתה עמל תחת השמש: כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה

רש"י

בית יהודא

ותוכה לעולם הבא לך אכול בשמחה: (ח) ככל עת יהיו בגדיך לבנים. החקן עלמך ככל שעה במעשה טוב שאל תמות היום מכנס בשלום. ומשל שלמה החכם את הדבר לאדם שהזמינו המלך ליום סעודה ולא קבע לו זמן אם חכם הוא או פקח מיד מכנס כסותו ורומח וסך וכן עת מחר עד עת יקרא אל הסעודה יהיה כל שעה בגדיו לבנים והוא רחוק וסך כך דרשוהו בחס' שבת: (ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת. ראה והבן ללמוד לאומנות להתפרנס מזמן עם ת"ת אשר בידך: כי הוא חלקך בחיים. אם עשית כן יהיה חלקך זה חיים בעולם הזה להתפרנס מן האומנו' ובעולם הבא שניעת שניהם משכחת עון: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות. רלון קונך בעוד שאתה בכחך עשה: כי אין מעשה גוי' בשאול. לזכות משתמח ואל עשית כן אין לך שום חשבון בשאול שתרא

והוא רחוק וסוף אז ווען מען וועט איהם קליידער קלאהר אין ער זאל זיין אב געוואשן אין אויס געשמיערט ופך דרשהו רבותינו במסכת שבתא אזוי דרשנן אינגערע רבנים דם פסוק אין מסכת שבת: (ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת. וראה ויהב לקמוד אומנות להתפרנס ממנו וזה דיא זאקסט דייך לערנען א מלאכה דיא זאלסט פון איהר געשפייזט ווערען ואם תלמוד תורה אשר בידך מיט דם לערנען וואס די קענסט: (פי) הוא חלקך בחיים ואם עשית כן אויב די האסט אזוי געטוהן ויהיה חלקך זה חיים בעולם הזה להתפרנס מן האומנות וועט זיין חלק זיין פר דיר אלעבן אויף דר וועלט די זאלסט געשפייזט ווערען פון דער מלאכה ובעולם הבא אין די וועלט פון דעם געשפייזט ווערן בעולם הבא ושיגיעת שניהם משכחת. עון ווייל דאס מאטערינג פון די בייידע פון תורה אין מלאכה מאקען פארגעסען פון די זינד: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות. ורצון קונך בעוד שאתה בכחך עשה כל זמן די האסט זאלסט די טוהן: (פי) אין מעשה בשאול. ולזכות משתמח ואל גאך זיין שטארבן קענסט פירוש ע"ט

פרייליך הארץ זיין וויין די ווארום גאט האט באוויקעגט זיינע מעשים טובים: (ח) בכל גרייט זיך אן מיט גוטע מעשים אלע טאג דוא זאלסט קענען שטיין פאר גאט ברוך הוא מיט זיי וישן אונ דר בוים איי וואס אויף זיין קאפ זאל גיט גימנערט ווערען דאס מיינט מען דיא מצות: (ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת. וראה חיים עם אשה אשר אהבת ויהיה חלקך זה חיים בעולם הזה להתפרנס מן האומנות וועט זיין חלק זיין פר דיר אלעבן אויף דר וועלט די זאלסט געשפייזט ווערען פון דער מלאכה ובעולם הבא אין די וועלט פון דעם געשפייזט ווערן בעולם הבא ושיגיעת שניהם משכחת. עון ווייל דאס מאטערינג פון די בייידע פון תורה אין מלאכה מאקען פארגעסען פון די זינד: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות. ורצון קונך בעוד שאתה בכחך עשה כל זמן די האסט זאלסט די טוהן: (פי) אין מעשה בשאול. ולזכות משתמח ואל גאך זיין שטארבן קענסט פירוש ע"ט

ג"ט

בשׂאוֹר אֲשֶׁר אֵתָהּ הִלָּךְ שְׁמָהּ: יֵא שְׁבִתִּי וְרָאָה תַּהֲתִי-הַשְּׁמִישׁ כִּי
לֹא לִקְלִים הַמְרוּץ וְלֹא לַגְּבוּרִים הַמְלַחֲמָה וְגַם לֹא לַחֲבִמִּים לַחֵם
וְגַם לֹא לַנִּכְנִים עֶסֶר וְגַם לֹא לַיָּדָעִים חֵן בִּי-עֵת וְשָׁנָע יִקְרָה אֶת-
כָּלֵם: יֵב כִּי גַם לֹא-יֵדַע הָאָדָם אֶת-עֲתֹו כְּרָגִים שְׁנֵאתוֹיִם בַּמְצוּרָה
רָעָה וּכְצִפְרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפֶּח בָּהֶם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לַעֲת רָעָה

בית יהודא

רש"י

די קיין מצות גיט טוהן וואס עשית פון
אין אויב די האסט געטוהן די ביידע זאכן
תורה מיט מלאכה ואין לך שום חשבון
בשאוֹר שפדאג ממנו האסט די גיט קיין
חשבון אין קבר די זאקסט פראיהם מורא
האבען: (יא) (לא לקלים המרוץ) ולא
עמדה לעשהאל קלותו משהגיע פקידתו
עס האט גיט געהאלפן עשהאלין ויין
גרינגהייט אין ויין געשווינדהייט ווען עס
איז געקומען ויין צייט: (ולא לגבורים
המלחמה) ולא עמדה לאבנר גבורתו משהגיע
יומו עס האט גיט געהאלפן אבנרין ויין
שטארקייט ווען עס איז געקומען ויין טאג
ער זאל געהרגט ווערען: (וגם לא לחכמים
לחם) וכגון אני שהיה לחמי ליום שלשים
כור סוקתו אזוי אדך וואס מיין סעודה
איז געוועזען יעדען טאג דרייסיג כור זעמיר
מעהר וועלשיו זה חלקי מפל עמלי מקלי
ומקידהו אין יעצט איז מיר געבליבן פון
מיין גאנץ פערמגען נאר דער שטעקען
אין איין קריגעל: (וגם לא לגבונים עשר)
וכגון איובו אזוי וויא איוב ופתחה ויהי
מקנהו צום ערשטען שטייט אז ער איז
ווען עס איז געקומען ויין צייט צו שטארבן
ואמר חנוני אתם רעיו האט ער געזאגט לייט
ועליגט מיד מיינע חברים: (יב) (פדגים
שנאחזים במצודה) ופדגים גדולים שנאחזים
במצודה גרועה וחלושה אזוי ווי גרויסע
פיש וואס זיי ווערען געפאנגען אין איין
שלעכטע געץ: (כהם יוקשים) ובמשול
קטן וחלשן מיט איין קליין שוואך שטרויכלינג
וכמו המצודה הרעה והפחל אזוי ווי איין
שלעכטע געץ ונקשלים בגי אדם בעת פקודת
רעתם ווערען דיא מענטשען געשטרוקעלט
שפתי חכמים

שתלג ממנו וכן המקרא מסיים צ כי אין
מעשה ודעת וחכמה כפול להשגים ולא חשבון
לדיוקים כשיטתו החושבים דין וחשבון וכך נדרש
במדרשוהבא לפותחו בלא סידור כחשבוני פתח
חשבוןלשון מחשבה מה וכל עוד לעשות להפטר
מן הדיון: (יא) שפתי וראה כמו ק וכור ויחזיק
בלע"י: לא קלים המרוץ לא עמדה לעשהאל
קלותו משהגיע פקידתו: ולא גבורים המלחמה
לא עמדה לאבנר גבורתו משהגיע יומו: וגם לא
לחכמים לחם כגון אני שהיה לחמי ליום שלשים
א ה ב ג שלשים כור סוקת וכו' ועכשיו זה חלקי
מכל עמלי מקלי ומקידה: וגם לא גבונים עשר
כגון איוב בתחלה (איוב א ג) ויהי מקנהו וכו'
כשבא שעתו אחר (כס יס כא) חטאי אתם רשעים:
לא יודעים הן הכי חכם הן יודע וכן ממנו
בישראל ולא מלא הן בתפלתו סיכס לארץ: כי
על ופתי כחשבוני דבר אחר כי עת יקרה חותם
והפגוש והתחזק ויהי רמולין כהם בלא יבואו
להכריע הללו: (יג) כהם שנאחזים במצודה כלנים
גדולים כחלחום במצודה גרועה וחלושה ופירשו
דבותיו הוא חכם כהיו בלא כחין מוחש ודג
גדול כלכל כהם: כהם יוקשים במכסול קטן וחלש
כ"ו

צ כי בתי סיכס לא יוכן הכחוכ כי חלילה בלא יסיה חשבון כפול: ק וראה בחלום הוא כמו זכור. ע"י

גיט העלפן דער נאך קיין שום חקמה
אז ער זאל קענען פטור ווערען פון דם
דין וואס מען וועט אים דין ויין: (יא) זאגט
שלמה שפתי וראה איך זאל ועהן וואס עס
ווערט גיטאן אויף דער וועלט האב איך
גיועהן בי יא אז גיט צו דיא מענטשען
וואס ווענען גרינג צו לופין העלפט דאס
לופען ויא אונ גיט צו גבורים איז דיא
מקמה- וגם אונ גיט צו קלוגע איז פאר
האנדען פרויט וגם אונ גיט צו דיא פאר
שטאנדיקע איז רייכקייט: (יב) די אמענטש
טוט נאך גיט וויסען ויין צייט פדגים אזוי
ווי די גרויסע פיש וואס זיי ווערן גיחאפט
מיט איין קליינע געץ ובגדלים אונ אזוי
ווי פייגעליך וואס ווערען גיחאפט מיט איין
קליינער געץ אזוי ווי זיי ווערן גשטרוקעלט
די מענטשען אויך מיט איין קליינער זאך
דרום קענען זיי גיט וויסען וייער צייט:

קהלת ט

בשתפול עליהם פתאם: יג גם-זה ראיתי חכמה תחת השמש
וגדולה היא אלי: יד עיר קמנה ואנשים בה מעט ובא-אליה מרדך
גדול וסבב אתה ובנה עליה מצודים גדולים: טו ומצא בה איש
מסכן חכם ומלטי-הוא את-העיר בחכמתו ואדם לא זכר את-
האיש למסכן ההוא: טז ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת
המסכן בזה ודבריו אינם נשמעים: יז דברי חכמים בנחת
נשמעים מועקת מושל בפסילים: יח טובה חכמה מפלי קרב
והוטא אחד יאבד טובה הרבה:

רש"י

בית יהורא

כמו המלך הרעה והסח נכסיו בל"א בעת פקוד
רעתם ככבד עתס ליפול הרעה עליהם פתאום
במלחמה רעה מלחמה בלע"ז: כהם כמותם:
(טו) ואדם לא זכר. לא היה חושבו לכלום:
(טז) ואמרתי אני. בראיתי כן טובה חכמה מגבורה
והרי חכמתו של זה בונה לכלום ועכשו כולם
נמלטו על ידו. ומדרך אגדה עיר קשנה זה
הנוף: ואנשים בה טעם. אלו איננו כל אדם:
מרדך גדול. זה ילך הרע של איבריו מרעיס בו:
איש מסכן. זה יל"ס: (יז) בנחת נשמעים. מקובלים
הם לבריות. משה נפטר זה כמה שנים ועדיין
גזירותיו מקובלים על ישראל: (יח) טובה חכמה
מגבורה. חכמתה של סרה גלאמר (שמואל ב
כ כג) ותבא האלה אל העם בחכמתה עמדה
להם יותר וכלי קרב שהיה בידם להלחם עם
יאלב: והוטא אחד יאבד טובה הרבה. חילולי שהיה

לשכח

עובדי פוכבים גוזרים גזירות על ישראל
עובדי פוכבים וענען גזיר גזירות אויף די
קיום: (יח) טובה חכמה מפלי קרב) וחכמתו
של סרחו דאס מיינט מען די חכמה פון סרח ושנאמר עס שטייט אין פסוק וותבא
האשה אל העם בתחממתה דא אשה איז געקומן צום פאלק מיט איהר חכמה ועמדה
להם יותר מפלי קרב שהיה בידם להלחם עם יואבו איז איהר חכמה ביי געשטאנען
מעהר פון די פלי זיין וואס זיין האפען געהאט מלחמה צוא האלטען מיט יואב:

פירוש ע"ט

די שטאט מיט זיין חכמה דאס מיינט מען
דעם יצר טוב ואדם דער מענטש האלט
גייט חשוב דעם יצר טוב ער זאל אים
פאלגען: (טז) ואמרתי אז איך האב דאס
גיווען האב איך מיר גיטראכט טובה אז
חכמה איז בעסער פון גבורה והכח ווארום
מיר זעהן דאך אז דעם ארום מאנס חכמה
איז גיווען מבונה פון דעסט ווענען הט
ער מציל גיווען גאר די שטאט מיט זיין
חכמה: (יז) דברי די רייד פון די קלוגע
ווערען מיט נחת צו גיהערט: (יח) טובה
חכמה מפלי קרב. חכמה איז בעסער פון פלי וואס

אחד

ווען עס קומט די צייט ווען מען גינגט
זייער שלעכץ: (כהם) איז שייטש ופמותס
אזוי ווי זיי: (טו) (ואדם לא זכר). ולא היה
חושבו לכלום ער האט איהם פאר גאר
גייט גירעכניט: (טז) (ואמרתי אני). ובראותי
כן טובה חכמה מגבורה אז עס איז בעסער
חכמה פון גבורה והרי חכמתו של זה בונה
לכולם זיין חכמה איז געווען מבונה פון
אלע וועכשו פילם מלטו על גידו אין יעצט
זענען זיין אלע ניצול געווארען דורך
איהם: (יז) בנחת נשמעים. ומקובלים הם
בבריות זיי ווערען אהן גענימען ביי די
מענטשען: (מועקת מושל בפסילים). זאגט
רש"י דס מיינט מען מלכי העובדי פוכבים
ומשה נפטר זה כמה שנים ועדיין גזירותיו
מקובלים על ישראל משה איז נפטר געווארן
שוין פיהל יאהרען אין זיינע גזירות זענען
גאך אהנגענימען ביי די יודען ווכמה מלכי
ואין דבריהם מתקיימין אין פיהל מלכים
יודען אין זייערע גזירות האפען גייט קיין
של סרחו דאס מיינט מען די חכמה פון
האשה אל העם בתחממתה דא אשה איז
געקומן צום פאלק מיט איהר חכמה ועמדה
להם יותר מפלי קרב שהיה בידם להלחם עם
מעהר פון די פלי זיין וואס זיין האפען געהאט
מלחמה צוא האלטען מיט יואב:

י א זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקה יקר מחכמה מכבוד
סכלות מעט: ב ל'ב חכם לימינו ול'ב כסיל לשמאלו:
ג וגם-בדרך פשהסכל הדרך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא:

רש"י

סחור ה'

בית יהודא

ומוטא אחד יאבד טובה הרבה. ואילו
שהרבה לשבע בן בכריו ווען זי זאל גיט
געוועזען הרגנן שבע בן בכריו והיו כולם
אבדים על דליו וואלסען זיי אלע געוועזען
פערלזערען געווארען דורך איהם:

י (א) זבובי מות יבאיש יביע זאגט רש"י
וכגון בימי החורף שאין
פוביבין ב' והם קרובים למות דהיינו די
פליגען אין ווינטער וואס זיי האבען גיט
קין ב' אין זיי זענען נאכהט צו שטארבן
אין א' וזא פאלט אריין אין בעסטין
בוימאייז ווערט דר בוימאייז פערשטייגען
והרי דבר קל שהססיד דבר חשוב וזעט
מען דאך אז איין גרינגע וואך מאכט שלעכט
אחשוכע וואך ופך לקר מחכמה ומכבוד
הסכלות מעט אזוי איז שווערער פון חכמה
אין פון פבד דס ביסעל נארישקייט ושהרי
הכריע את כולם ווארום דאס ביסעל
נארישקייט געווענט די אלע חכמות והרי
שהיה דאס זה שקול במחצה עבירות ומחצה
זכיות אז דער מענטש האט געהאט האלב
עבירות אין האלב מצות וזא ופך עבירה
אחת והכריעו לפך חזקה אין ער האט
געטוהן איין עבירה געווענט דאס איהם
ביסעל נארישקייט איז שווערער אין עס
ער הט געהאט: (יבאיש יביע). זאגט רש"י
משמן רוקה וואס עס איז בעסער פון
וחכמתו מוונת להטותו אל דרך המיומנת לטובתו
זיין חכמה איז גרייט זי זאל איהם גייגען אויף דעם רעכטען וועג פאר זיין טובה
וועגען: (ולב כסיל לשמאלו). וקעקשו מן הדרך המיומנת שהוא תפארת ונחת לו
עס זאל איהם אראב דרייען פון רעכטען וועג וואס עס איז שעהן אין גיט פאר
איהם: (ג) ואמר לכל סכל הוא. ובהליכתו ובדיבורו הכל מפירין שהוא שוטה מיט

לשבע בן בכרי היו כולם אבדים על ידו. דבר
אחר וחוטא א' יאבד טובה הרבה. הרי שהיו
ישראל מחלה לדיקו ומחלה לשעים וכל א' וחטא
ועשאן מרובים נמלא שהכריע את כולם לחובה:
י (א) זבובי מות יבאיש יביע וגו'. כגון בימי החורף
שאין בזבובין כח וחס קרובי' למות נס אס בא
לחור שמן רוקה ומתערב בשמני' הוא מבאישו
והוא מעלה קלף שקורין אשקומ"ל בלע"ז וגר'א'
בו כמין אכעזבועה והו משמעו של יביע הרי
דבר קל שהססיד דבר חשוב כך יקר מחכמה
הסכלות מעט שהרי הכריע את כולם הרי שהי'
אדם זה שקול במחלה עבירות ומחלה זכיות וזא
זעבר עבירה אחת והכריעו לחך חובה נמלאת
סכלות זה שהוא דבר מועט יקר ושקול וכבד
יותר מכל החכמה והכבוד שהיה בו שהרי הכרי'
את כולם: יקר. לשון כובד. הוא כבד ושקול
יותר מן החכמה וכבוד שבו. ומדרש אגדה
מושלים יל"ה"ר לזבובי מות: יבאיש יביע. עס טוב
שהוא ערב משמורוקה: (ג) דב חכם לימינו. חכמתו
מומנת להטותו ר אל דרך המיומנת לטובתו:
דב כסיל לשמאלו. לעקשו מן הדרך המיומנת
שהיא תפארת ונחת לו: (ג) ואמר לכל סכל הוא.
בהליכתו ובדיבורו הכל מכירין שהוא שוטה:
אס

לכף חובה קומט דאך אויס אז אקליין
ווענט איבער אלע חכמות אין פבד וואס
דאס מיינט מען ושמ טוב) ושהוא ערב
בוימאייז: (ב) (לב חכם לימינו). וחכמתו
זיין חכמה איז גרייט זי זאל איהם גייגען אויף דעם רעכטען וועג פאר זיין טובה
וועגען: (ולב כסיל לשמאלו). וקעקשו מן הדרך המיומנת שהוא תפארת ונחת לו
עס זאל איהם אראב דרייען פון רעכטען וועג וואס עס איז שעהן אין גיט פאר
איהם: (ג) ואמר לכל סכל הוא. ובהליכתו ובדיבורו הכל מפירין שהוא שוטה מיט

שפתי חכמים

הס כי תמיד הוא כוונת: ר דק"ל הרי לב כל אדם טוב כגון ל"כ חכמתו מוונת כו' וכן לב כסיל לשמאלו:
פירוש ע"ט

דער מענטש האט איין ביסל נארישקייט:
(ב) לב חכם דאס הארץ פון דעם קליגען
איז אן גיברייט אז עס זאל אים גייגען
לימינו ער זאל גיין אין רעכטען אונ אין
גוטען וועג ל'ב כסיל אבער דאס הארץ
פון דעם נאר איז אן גיברייט ער זאל
גייען אין לינקן אונ שלעכטען וועג:
(ג) וגם אסילו אז דער נאר גיט וועג
איז זיין הארץ גימנערט פון חכמה: (ד) אס
וועג

אמר אבער דר מענטש וואס איז איין נאר
אונ זינדליגט ויבד מאכט ער פר קיין גוסס
פון פיל מענטשען:

י (א) זבובי מות די פליגין וואס זענען
אן פח מאכן זיי פר שטינגן
גייע אונ מאכען קלעזין אז זיין פאלען
אריין אין בומל האקשי ער איז גידעמסט
מיט גשמים פון דעסט וועגען ווערט ער
זאליע: הרי שווערער פון דער חכמה וואס

קהלת י

י אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עָלֶיךָ מִקּוֹמָךְ אֶל־תַּנַּח פִּי מִרְפָּא יִיחַ
חֲמָאִים גְּדוּלִּים: **י** יֵשׁ רַעְה רֵאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כִּשְׁנֹנָה שִׁצָּא
מִלִּפְנֵי הַשְּׁלִיט: **י** נָתַן הַסֶּכֶל בְּמִרוּמִים רַבִּים וְעִשְׂרִים בִּשְׁפַל
יִשְׁבוּ: **י** רֵאִיתִי עֲבָדִים עַל־סוּסִים וְשָׂרִים הֹלְכִים בַּעֲבָדִים עַל־

רש"י

(ד) אם רוח המושל. מושל הטולס תעלה עליך
לדקדק אחריו במדת הדין: מקובל אד תנח מדתך
הסובה אל תנח לומר לו מה יועיל לדקתי לי:
כי מרפה. דקדוקי הדין כיסורין הבאין עליך מרפא
הוא לעונותיך וייתן לך חסאים הגדולים:
(ה) כשננה שיצא מלפני השליט. דומה הוא לשליט
שסולא דבר שגנה מפיו שונג ואי אפשר לחזור
כך אומר הקדוש ברוך הוא ואין להשיב: (ו) נח
הסכר במרומים רבים. זו היא הרעה שהיא כשננה
שולא מלפני השליט שניתן השפוט והרשע
במרומי גובה שהגביה הקדוש ברוך הוא את
הכסילים ואת הרשעים שאי רואה ברוח הקודש
שהם עתידים לפסוק יד בהיכלו ולשום אותותם
אותות: ועשירים בשפל ישבו. ישראל שכל הגדולה
והכבוד שיש להם עכשיו בימי. עתידים לישיב
בשפל שנאמר (איכה ב') ישובו לארץ ידמו:
(ז) ראיתי עבדים על סוסים. הם כשדים שנאמר
בהם (ישעיה כג יג) זה העם לא היה יתעלה
להיות על סוסים מוליכים את שבויי ישראל
אסורים

ויין גאנג אין זיין ריידען דערקענט יעדער
אין איהם אז ער איז א שטאק: (ד) (אם)
רוח המושל. ומושל העולם תפלה עליך
לדקדק אחריו במדת הדין דער מושל סון
דער וועלט וועט אויף דיר אויף געהן ער
נאל נאך דיר מדקדק זיין מיט דעם מדת
הדין: (מקומך אל תנח). ומדתך הטובה אל
תנח זיין גיטע מדת זאלסט די גיט אב
לאנען די זאלסט זאנען וואס וועט מיין
גירעקטיקייט העלפען: (פי מרפא). ודקדוק
הדין כיסורין הבאין עליך די יסורים וואס
זיין קומען אויף דיר איז עס אהיילונג
אויף זיינע זינד: (ה) (כשננה שיצא מלפני
השליט). ודומה הוא לשליט שהוציא דבר
שגנה מפיו שונג ואי אפשר לחזור
אין גלייך צו איין גיוועלטיגער וואס ער
האט ארויס געזאגט פון זיין מולד איין ואך
אומגעזען אין ער קען זי גיט צוריק ציהען
אך אפר הקציה ואין להשיבו אזוי אז
הקציה האט געזאגט קען מען גיט צוריק
וזה היא הרעה שהיא כשננה הוציא מלפני
השליט דאס מיינט מען דאס שלעכץ וואס עס
פון גיוועלטיגער ושינתן השטות והרשע במרומי גובה אז עס איז גיגעבן געווארן
דאס בארישקייט אין דאס שלעכץ נאר אין דער אויף ושהגביה הקציה את הנפילים
ואת הרשעים אז הקציה האט דערהויבען די פסילים אין די רשעים ושאני רואה
ברוח הקודש שהם עתידים לפסוק יד בהיכלו איך זעה מיט רוח הקודש אז זיי וועלען
חרוב מאכען זיין היכל וולשום אותותם אותותו אין זיין ואלען מאכען זייערע
צייכענס פון ריכטיגע צייכענס: (ועשירים בשפל ישבו). וישראל שכל הגדולה והכבוד
שיש להם עכשיו בימי עתידים לישיב בשפל די יודען וואס דאס גאנצע גרויסקייט אין
דער פבוד וואס האבען יעצט אין מיינע צייטען וועלען אמאהל זיצען אין דער
סינקטער: (ז) (ראיתי עבדים על סוסים). והם כשדים דאס מיינט מען דיא כשדים
עס שטייט ביי זיי וזה העם לא היה יתעלה פירוש

ע"ט

ווען דר ווילן פון גאט וואס ער גיוועלטיגט
איבער דר גאנצער וועלט וועט אויף גיין
אויף דיר ער נאל דיר שטראפן פון זיינע
עבירות פון דעסט וועגען מקיף זיינע
גוטע מעשים וואס די סלעגסט טאן זאלקסט
ווייטער טאן בי ווארום דאס וואס גאט
שטראפט דיר איז דיר אהיילונג צו זיינע
עבירות וואס דו האסט גיטאן גיט אונ
דאס וועט דיר אנוועק זיינען גרויס זינד:
(ה) יש איך האב גיזעהן בגבוהה איין

וועלען

**הארץ: ח חפר נומץ בו יפל ופרץ נדר ישכנו נחש: ט מסיע
אבנים יעצב בדם בוקע עצים יסכן בם: י אם-קחה הברור
רש"י**

בית יהודא

ניט געוועזען ויתעלען וועלען זיין ווערען
דערהויבען ולהיות על סוסים זיין זאלען
רייטען אויף פערד מוקים את שבו
ישראל אסירין בקליריון זיי וועלן מוהרען
די געפאנגענע יידען געבינדן אין קייטן:
(הולכים קעבדים על הארץ). ולפי קרובין
של פשדים פאר די וועגען פון די פשדים:
(ח) (חפר גומץ). ושהיה איין גריב: (ב)
יפול. ופעמים שהוא נפל בו אמאקל פאקט
ער אליין אריין אין דם גריב אריין וקלמרו
אזוי איז דר פשט ויש קח חרש רעה וסמו
לשוב עלי בסוף עס איז פערהאנדן אפעקש
טראקט שלעכץ אויף יענעם אין עס טרעפט
איהם אליין ושללה ורעו של נבוכדנצר ע"י
פלי בית המקדש די קינדער פון נבוכדנצר
האפען זיך אויס געקאט דורך די פלים
פון בית המקדש: (ופרץ נדר). דאס מיינט
מען וסניג של חקמים אנגור פון די חקמים
ועבור על דבריהם ער איז עובר אויף
זייערע רייד: (ישכנו נחש) דאס מיינט
מען ומיתה בידי שמים פון הימעל וועט
מען איהם טייטען: (ט) (מסיע אבנים יעצב
בדם). ומסיע אבנים ממחצבתם בחרים
מתיגע בהם דער וואס נעמט ארויס די
האט זיי אויסגעקאקט פון דיא בערג
מאטערט ער זיך אהן מיט זייער ארויס געמוג:
(יסכן בם). זאגט רש"י ויתחמם בהם
ער טוהט זיך ביי זיי דערנווארימען ואף העוסק
במורה וקמעות סמו ליהנות מהם
אזוי דר וואס איז עוסק במורה אין מצות וועט
ער פון זיי שפעטער אהנא האבן:
(י) (אם קחה הברור). ותרבות צורים שקיהה
פיהם וחדודם שווערדען וואס זייערע
שארפען זענען אויס געריבען געווארען:
(והוא לא פנים קלקל). ואינם לטושים
ומרוטים למען היות להם ברקו אין זיין זענען
ניט אויסגעשליפט פדי זיי זאלען
האפען אגלאנץ. ואף על פי כן פון דעסט
וועגען וועלען וועלען יגברו ומגבר הוא במלחמה
את גבורי החילים קנצתם ער שטארקט זיך
אין דער מלחמה מיט דיא שטארקע
ועלנער ער זאל זיי מנצח זיין: (ויתרון הכשיר חקמה).
ומעלת פשרון יש עוד לחקמה יותר מן הברור
אין נאך איין מצלה איז דא צו דער חקמה
מעהר פון דעם שפת חכמים

אסורים בקלירין: הודים בעבדים על הארץ. לפני
קרובין של כשדים: (ח) חפר גומץ. בוחה: בו יפל.
פעמים שהוא נפל בו כלומר יש לך חורש רעה
וסופו לשוב עליו בסוף שכלה ורע של נבוכדנצר
על ידי כלי בית המקדש שנאמר (דניאל ה כג)
ועל מרי שמים התרוממה: ופרץ נדר. סניג של
חקמים לעבור על דבריהם: ישכנו נחש. מיתה
בידי שמים ש ולפי שדר בלשון פריט נדר
הוכר בתשלומין לזון נשיכת נחש שהוא דר
בחורי נקבי כהלי בתים פרולים: מסיע אבנים
יעצב בהם. מסיע אבנים ממחצבתם בהרים
מתיגע בהם: יעצב. לזון יניעה כמו (בראשית ג
יז) בעלזון תחלנה כלומר כל אדם לפי מלאכתו
עלזבו אף עושה רעה לפי זריעתו וקלור:
יסכן בם. יתחמם בהם כמו (מלכי א ח ז) ותהי
לו סוכנת אף העוסק בתורה ובמלות סופו ליהנו
מהם: (י) אם קחה הברור. חרבות לוריס שקיהה
פיהם והודים: והוא לא פנים קלקל. ואינם
לטושים ומרוטים (והקאל כא סו) למען היות
להם ברק. אף על פי כן וחיילים יגבר מגביר
הוא במלחמה את גבורי החילים לנצח: ויתרון
הכשיר חכמה. ומעלת כשרון יש עוד לחכמה יותר
מן הברור אם תלמוד חכם משהיר פניו ברעב
יחנה

ש דקלל גמה כינס למיתא בידי שמים כס נחש. לכ"פ ופי שדינר כלשון כו':
פירוש ע"ט

וועלען זינען אויף פערד אונ וועלען פירן
די ישראל גיפאנגען ושרים אונ די ישראל
וואס זענען היינט הערען וועלען גיין אויף
דער ערד פאר זייערע וועגען גלייך וויא
קנעכט: (ט) חפר דער וואס גראפט איין
גרוב פאלט אליין אריין אין אים וזיין דר
וואס צו ברעקט איין דאס וועט אים בייסן
אין שלאנג: (ט) פסיע דער וואס ציהט
ארויס שטיינער פון דעם בארג ווערט ער
גימט דורך זיי בוגם דער וואס שטאלט
האקן ווערט ער גיווארעמט דורך זיין:
(י) אם ווען עס ווערט טעמפ די שווערד
אונ עס האט ניט קיין גלייטערטען פנים
די שווערד קט ניט איין גלאנץ פון דעסט
וועגען

והוא לא-פנים קדקד וחילים יגבר ויתרון הכשיר חכמה: יא אם
 ישך הנחש בלוא-רחש ואין יתרון לבצל הלשון: יב דברי פר
 חכם חן ושפתות כסיל תבלענו: יג תחלת דברי-פיהו סכלות
 ואחרית פיהו הוללות רעה: יד והסכל ירבה דברים לא-ידע
 בית יהודא רש"י

ואתה רואהו מסכן בין העשירים הרבה חילוס
 מתנכרים על ידו ואל תתמה על וי"ו ומילי" כי
 הרבה ווי"ו נופלים כן בלשון עברית כמו (תהלי
 כ"ח) אם רלית נגב ותך עמו (שמות טו ב)
 עיו וחמת יח ויהי לי ליטועה והרבה מפורבים
 כזה: (יח) אם ישך הנחש. את איש: ברא דחש.
 מחמת שלא לחשו הסבה שלא יסוך: ואין יתרון.
 לחבר הרשע שהיה רגיל ללחו בלא לחש כך
 אם בני עירך ככשלים בליסורין מחמת שאין
 חכם דורש להם ומלמדם את חוקי התורה אין
 יתרון לו בשמירתו ולא ישתכר: (יב) דברי פי
 חכם חן. על שומעיהם וכשמעים לו וסוב לו שנועל
 גדולה עליהם: ושפתות כסיל תבלענו. זה המסית
 את חבירו מדרך טובה כגון בלעם שפרך גדרן
 של עכו"ם שגדלו עלמן מן העריות מדור המזבל
 ואילך והוא יעץ להם להיות מפקירין בנותיהם
 לזנות: תחלת דברי פיהו סכלות. כשאמר לו הקדוש
 ברוך הוא (במדבר כב ט) מי האנשים האלה
 עמך הים לו להשיב ה' אתה יודע והוא אומר בלק
 בן לפור מלך מואב שלח אלי כלומר אם בעיניך
 אני נכזה חשוב אני בעיני מלכי הארץ: ואחרית
 פיהו הוללות. שיעמוס וערכוב לכה ליטעך ומה
 חולת: (יד) והסכל ירבה דברים. שהיה מתפאר
 בעלמו

וטוב לו שנוטל גדולה עליהם אין עס איז
 איהם גוט ער נעמט פר דם אגרוסקייט: (ושפתות כסיל תבלענו). וזה המסית את
 חבירו מדרך טובה דאס מיינט מען דער וואס מאכט אברידען זיין חביר פון גוטען
 וועג: (יג) ותחלת דברי פיהו סכלות. וכשאמר לו הקב"ה מי האנשים האלה עמך וזה
 הקב"ה האט געפרענט בלעם ווער זענען די מענטשען וואס זענען דא ביי דיר והיה
 לו להשיב ה' אתה יודע ה' ער בעדארפן ענטפערען די גאט ווייטס ווהוא אומר בלק
 בן צפור מלך מואב שלח אלי אין ער ה'ט גיענטפערט בלק בן צפור דער מלך פון
 מואב האט צו מיר געשיקט: (ואחרית פיהו הוללות). ושעמוס וערכוב אצמישונג ער
 האט צו איהם געזאגט ולכה איעצו ומת אולתו איך וועל דיר אעצה געבען איין
 סראכטונג פון נארישקייט: (יד) והסכל ירבה דברים). ושהיה מתפאר בעצמו שהיה מתפאר

פירוש ע"ט

ווענען נחלים טוט ער פיל חילות שטארקן
 אין דר מלחמה ויתרון אונג נאך מער רעכט
 פארטיקייט איז פאר האנדען צו דר חכמה
 פון דם איינען: (יא) אם ווען עס טרעפט
 דך אז דער שלאנג טוט איין ביס דעם
 מענטשען איז דאס פאר שפראכען אז ער זאל
 האט אים גיט פאר שפראכען אז ער זאל
 גיט בייסען ואין דרום גיהער דר תלמיד
 חכם לערנען זיי נע שטאט זייט דאס זיי
 זאלען גוט זיין אונג תשובה טאן: (יב) דברי
 די ריז פון דעם קלוגען האט חן בייא
 די מענטשען ושלמות אבער דא לענטען
 פון דעם נאר וואס רעט אפ דם מענטשען
 פון דעם גוטען וועג חכמה טוט אים פר
 דארבעטן: (יג) תחלת דבר אן הייב רייד
 פון דם נארינס מויל איז נרישקייט נאחיותו

האדם מה-שירה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו: טו עמל
הפסילים תיגענו אשר לא-ידע ללכת אל-עיר: טז אי-לך ארץ
שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו: יז אשריך ארץ שמלכך בך
חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי: יח בעצלותים ימד

רשי

בית יהורא

בעלמו שהיה יודע דעת עליו: כי לא ידע האדם
מה שיהיה לו לאחר זמן שהיה הלך ליסול שכרו
במדון ולא ידע שיסול בחרב. ולפי פשוטו הסכל
ירצה דברים גזר ואומר מחר אעשה כן לפלוגי
ולו יודע מה יהיה מחר: ואשר יהיה מאחריו
מי יגיד לו. כלומר לא ס"ד שאינו יודע מה יהיה
לאחר זמן אלא חף ההוס עכשיו מאחריו שלא
כנגד עיניו אלא מאחריו ערפי מרחוק לריך הוא
שיהא מי יגיד לו: (טו) עמל הכסילים תיגענו.
כסילות גורם להם עמל המיגען אשר לא למדו
דרכי חכמות העיר ומתיגע לכוונם דרך פחמים
וכלפי המוס יונע בעביעות רגליו בזמן כלומר
עללות של עוזבי התורה גורם להם יגיעת עמל
בניהם. אשר לא ידע ללכת אל נתיב אמת
לפרוש מן העבירה לפי שלא למד תורה שנאמר
(תהלים קיט קס) נר לרגלי דבריך: (טז) אי דר
ארץ שמלכך. בזמן שמלכך דווייך מתנהגים
בנערות: (יז) בגבורה ולא בשתי. שמוסקין
בגבורת החכמה והכונה ולא בשתיית יין:
(יח) בעצלותים ימד המקרה. כשאדם מתעלל ואינו
מתקן הפרטת קטנה שבתקרת הבית: ימד המקרה.
ישל הבנין המקרה את הבית והמסכך עליו:
ידע. יספסף דלף גשמים כלומר כשישראל
מתעללים

אבשידען פון אבכירה ולפי שלא למד
תורה: (טו) אי לך ארץ שמלכך נער. ובזמן
צייט ווען זיין מלך אין זיינע דיינים
בשתי. ושמוסקין בגבורת החכמה והכונה
שמוסקין פון חכמה אין בינה אין גיט אין
המקרה. וקשאדם מתעלל ואינו מתקן הפרטת
פול. אין שפירקט גיט קיין קליינעם איין בראך
מירוש ע"ט

און דער סוף רייד פון זיין מויל איז איין
צו מישונג פון שלעכטס: (יד) והפך דר
נאר מערס רייד און זאגט מארגען וועט
ער יענעם מענטשען אזוי טאן יא אויב
איין מענטש קען גיט וויסען וואס עס וועט
זיין מארגען נאך און אפילו דאס וואס
היינט איז פון וויסען ווייסט אויך דער
מענטש גיט מי יגיד לו נאר ער מוז האבן
איינעם וואס זאל אים זאגן: (טז) עמל
דאס נארישקייט פון די נאריין דאס וואס
זיי האבען גיט גיוואלט תורה לערנען זיי

זאלן וויסן אפ צו הוסען זיך פון עבירות
און גייען אין דעם רעכטען וועג דרום
וועלען זיי האבן איין מידקייט אין גיהנם:
(טז) אי לך ווי דיר לאנד וואס זיין האר
איז זיך נוהג ווי איין יונגער מאן ופיר
אונ זיינע הערין טוען אין דר פרי עסען
(יז) אשריך ארץ וואל דיר לאנד אז זיין
מלך האלט אויף די הייליגע שרופט ופיר
אונ זיינע הערען עסען אין דער צייט
בגבורה און זיי וועלען עסען אין דר גבורה
פון דר תורה: (יח) בעצלותים ימד מולקייט
וואס

קהלת י

המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית: כ שחוק עשם לחם ויין
ישמח חיים והנפח יענה את הכל: כ גם במדע מדך אל תתקדש
ובחדרי משפך אל תקדש עשיר כי עוף השמים ילך את
הקול ובעל הנפס יתיר ה' יגיד דבר:

יא * שלח לחמך ערפני המים פירבך הימים תמצאנו:

רשי

בית יהורא

מתעללים בתורה הם נמקו וזית גלון עווס חרצ
ומך: (יט) דשחח עשם דחם. למדות מזמזמי
ח חתמים וכלות עושים סעודה וסתם סעודה
גדולה קרויה לחם כמו דלת חמר (דניאל ה ד)
כלשור מלכא עבד לחם רב: ויין משקין בסעודה
אשר ישמח במים: והכסף יענה את הכל. אם אין
כסף אין סעודה לפיכך לא יתעלל אדם מן
המלכה כדי שיהא לו מה להוליח: (כ) גם בסדק
מדך. אפילו במהשכרין א בלא דבורי. גם אפילו
מלך אל תקלל לא תרגיו למלכו של עולם דבר
אחר כחשמו מלך בשר ודם: עוף השמים נשמה
הנחומה כך שסושה לעוף של השמים: וכדי
בנשים. מלאך המלוה אותך כענין שנאמר (ותכלים
לא יא) כי מלאכיו ילוו לך ולמי שחשמו הסוכרים
והשכרים יש לך לרחוק מכל בריה שחא יש שומעין
ויגידו לאחרים:

יא (א) שחח דחמך על פני המים. עשה טובה וחסד
ללחם

בלא דבורי אפילו אין דיין מחשבה נים
מיט ריידען זאגט רשי וגם) איז טייטש אפילו: (מלך אל תקלל). ולא תרגיו למלכו
של עולם די זאקסט נים דערצערנען דם מלך פון דער וועלט: (עוף השמים). ונשמה
הנחומה בן דאס מיינט מען דיא נשמה וואס מען האט אריין גיגעבען אין דיר
נשמה לעוף של השמים וואס דער סוף איז אז זי וועט ארויף פליהען אין הימל
אריין: (ובצל הנפס). מיינט מען ומלאך המלוה אותך דר מלאך וואס בעגלייט דיר:
יא (א) (שלח לחמך על פני המים). ועשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לבקש עלי
אל תראנו עוד סנה אגוסט מיט אזא מענטש וואס דיין הארץ וועט דיר

שפתי חכמים

עבד פירושא דק על מדעך. ואח"כ ק"ל היכן רמז נקרא
אפי' ומהיכי תיתי לי לומר אפי' במחשבותיך. לזה כ' גם
אפילו ואח"כ מדעך מלך אל תקלל אל תרגיו כו' לא שכלת
אפילו יהיה דבוק למלך דשמיטא ואדרכא שיתר יש לומר
ע"ט

(כ) גם אפילו אין זיינע גידאנקן זאקסטו
קיין מלך נים שעקטען וכתדרי אונ אין די
זדרים וואס דו שלאקסט וואס קיין מענטש
איז דארטען נים פאר האנדען אל זאקסטו
קיין זיינען נים שעקטען זי ווארום דער
סוגל וואס פליהט אונטער דם הימל וועט
פירען דאס קול אונ וואס האט פליגל
וועט אים זאגן זיינע רייד:

יא (א) שחח דחמך שיק דיין ברויט אויף
דעם וואסער זי ווארום

סיל

וישאל נבון המקרה את הבית והשפך
עליו פאקט איין דער גאנצער בעליק:
(ינלף). וישפך דלף גשמים רינט אריין
דער רענען אין שטיב אריין דאס מיינט
פען ווען די יודען לערנען נים קיין תורה
ווערט זייער גרויסקייט תרוב: (יט) (לשחוק
עשם לחם). ולחודות מזמזמי חתמים ומלכים
עושים סעודה צו דער פרייד פון געזאג
פון חתנים אין מלכים פאקען זיי אסעודה:
(ויין) ויין ומשקין בסעודה פאקען זיי פרינקן
זיין דער סעודה ואשר ישמח החיים
וואס ער פאקט פריינען לעבעדיגע מענטשען
והנפס יענה את הכל. ואם אין כסף אין
סעודה אויב מען הט נים קיין געלד קען
ער נים פאקען קיין סעודה ולפיכך לא
יתעצל אדם מן המלכה איבער דם זא
דך נים דער מענטש פוילען פון ארבייטען
קדי ער זאל האבען פיר וואס צו קויפען:

(כ) (גם במדעך מלך). ואפילו במחשבותיך
מיט ריידען זאגט רשי וגם) איז טייטש אפילו: (מלך אל תקלל). ולא תרגיו למלכו
של עולם די זאקסט נים דערצערנען דם מלך פון דער וועלט: (עוף השמים). ונשמה
הנחומה בן דאס מיינט מען דיא נשמה וואס מען האט אריין גיגעבען אין דיר
נשמה לעוף של השמים וואס דער סוף איז אז זי וועט ארויף פליהען אין הימל
אריין: (ובצל הנפס). מיינט מען ומלאך המלוה אותך דר מלאך וואס בעגלייט דיר:
יא (א) (שלח לחמך על פני המים). ועשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לבקש עלי
אל תראנו עוד סנה אגוסט מיט אזא מענטש וואס דיין הארץ וועט דיר

ח לי גמלא הוא כשרק אין דורשין ככני
אדם שמתקבלים ללחות מזמזמי חתן וכלה פי' ומינות
שחומרים לפני חתן וכלה כדי לשמח: א גם במדעך אפילו
במחשבותיך בלי ווא גשמי ממש גם מלת מלך דלא
פירוש

וואס מען מולט זיך צו פארקטען ווערט
גאר איין גיגענען דער פאלקען אונ דם
וואס פאלקעט די שטוב ויזלמית וואס זיי
טולען זיך צוא פארקטען דיא שפאלטין
וואס ווענען אין שטוב טוט פרישען דער
רעגין אין שטוב אריין: (יט) לשחוק צו
פרידיקייט פון חתנים איז דער שפייגר
אז מען פאקט איין סעודה ויין אז עס
נאך דער פריינען לעבעדיגע מענטשין והנפס
אז מען האט געקט קען מען דאס קאן

ב יתְהַלֵּךְ לְשִׁבְעָה וְגַם לְשִׁמּוֹנָה בִּי לֹא־תִדַּע מִה־יְהִיָּה רָעָה עַל־הָאָרֶץ: ג אִם־יִמְלְאוּ הָעַמִּים גִּשְׁם עַל־הָאָרֶץ יִרְקוּ וְאִם־יִפּוּל

בית יהודה

רשי

ואַגְעֵן אַז דא וועסט איהם שוין מעהר
גַיט זעהן אזוי ווי אַמענש וואַרסט אַרײַן
וײַן עֶסֶן אײַן וואַסער אַרײַן: (פי ברוב
הַיָּמִים תִּמְצָאֵנּוּ). ועוד יָמִים בָּאִים וְתִקְבַּל
תְּשׁוּבָתְךָ עִם וועט קומען אַצײט וואס די
וועסט אַב געמען דײַן בעצאהלונג: (ב) (תן
חֶלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לְשִׁמּוֹנָה). וְחֶלֶקְךָ מִזִּמְתְּךָ
וּמִשְׁלָךְ לְשִׁבְעָה צִירֵכִי חֲסֵדוֹ אויב די האַסט
צוטיילט פון דײַן ברויט צו זײַנען אַרײַמע
זײט וְחֶלֶק עוֹד לְשִׁמּוֹנָה שְׂבִיבֹאוֹ אַחֲרֵיהֶם
צוטיילט נאך צו אַכט אַרײַמע זײט וואס
ווי וועלען קומען נאך זײַן אײַן די זאַלסט
גַיט זאָגען אַז די האַסט שוין געניג גיגענען:
(פי לא תדע מה יהיה רעָה). וְשָׂמָּה עוֹד
יָמִים בָּאִים וְתִצְטָרֵךְ לְכֹלֵם אַפְשָׁר וועט
קומען אַ צײט וואס דא וועסט דאַרפֿען
צו אַקע נאָ וואו תִּצְטָרֵךְ עַל יְדֵי צִדְקָה וְזוּ מִן
הַרְעָהוּ אַפְעֵר די וועסט ניצול ווערען פון
שְׁלֵשְׁכֵץ דורך דער צִדְקָה וואס לא עקשיר
אימתו אײַן אויב די וועסט געצט גיט טוהן
קײַן צִדְקָה ווען וועסט דא קענען טוהן
צִדְקָה ווײַל קײַן מענש ווײַסט גיט וואס
מאַרגען וועט מיט איהם זײַן: (ג) נאָם
יִמְלְאוּ הָעַמִּים גִּשְׁם). נאָם רִאשִׁית עֲבִים מְלֵאִים
גִּשְׁם יִדְעָת שְׁסוּפֵן יִרְקוּ גִשְׁמֵיהֶם עַל הָאָרֶץ
אויב די וועסט אַז דא וואַלקענס זענען
פִּיל מיט רעגען ווײַכט די אַז דער סוף
וועט זײַן אַז זײַ וועלען אויסגיסן זײַער
רעגען אויף דער ערד וּבְמִקּוֹם שְׁהִטְבָּה
צומחת וְנִיבְרַת שֶׁם סוּפָה לְגוּחַ דָּאָרְט ווי
דאָס גוֹסֵס וואַקסט אײַן זײַ ווערט דערקענט
דאָרט וועט זײַא רוקען וואָ פֿון דעוֹ אַזוי זאַלסט דא ווײַסען וְשָׂאֵם יִפּוּל הָעֵץ אִם
יִשְׁכּוֹן אֲדָם חָכֵם וְצָדִיק בְּעִיר אוּ בְּמִדְיָנָה אַז אַ חָכֵם אַצְדִּיק וואַהנט אײַן אַ שְׁטאַדְט

שפתי חכמים

תְּשׁוּבָתְךָ רָחֵם מִה נאָמֵר בִּיתְךָ: כו' : ג פִּי ע"י הלדקה וו
לא לזדקה כחם דא"כ למֵה אַמֵר וְתִשְׁתַּךְ לְכֹלֵם אֵלֶּה שְׁכֹלֵם
יִשְׁתַּדֵּךְ שְׁתַּלֵּל מִן הָרָעָה וישלמו לך הַלְדָקָה נִמְלֵא שְׁתַּלֵּל
ע"י לזקה וו וּכְסָפִים מְדוּיָקִים כֹּחַ כַּסְיֹס כַּסֵּס אֵל
לזקה וו: ד ר"ל אִם לא תעשה עתה כַּסְיֹס כַּסֵּס אֵל
ע"ש

גִּישָׁת וואס פאר אײַן שְׁלֵשְׁכֵס עִם וועט
זײַן אויף דער וועלט: (ג) אִם ווען דא
וועסט אַז עִם ווערט פִּיל די וואַלקענס
מיט רעגען ווײַכט דאך וואל אַז אויף דר
ערד וועלען זײַ אויס גיסען דעם רעגען
וואס אַז עִם טוט רוען אײַן צִדִּיק מִקּוֹם
דאַרשען ווי דער צִדִּיק טוט רוען דאַרשען
וועט

לאדם ב שאמר לך לכך עליו אל חראטי עוד
כאדם שמליך מזונותיו על פני המים: כי ברב
הימים תמצאונו עוד ימים באים ותקבל תשובתך
ראה מה נאמר ביתך (שמות ב כ) קראן לו ויאכל
לחם וסביר שהוא מזרי ולא יראנו עוד מה היה
סופו נעשה חתנו ומלך על ישראל והכניסו תחת
כנפי הכנניה וכו' כיו' וכי' לישב בלשכת
הנזיר: (ב) תן חלק לשבעה וגם לשמונה חלקת
מלחמך ומשתך לשבעה לריכי חסד חלק עוד
לשמונה שביאו אחריהם ואל תאמר די: כי דא
תדע מה יהיה רעה. שמה עוד ימים באים ותלשרך
לכולם או תגלל ע"י הלדקה וו ג מן הרעה ואל
לא עכשיו ד אימתו ורבותיו אמרו תן חלק וגו'
אלו שבעת ימי בראשית תן אחד מהן חלק ליוֹלֵךְ
למות בשבת. וגם לשמונה חלו שמונת ימי המילה.
ד"א תחלק לשבעה קרבנו' לבור של שבעת ימי
פסח. וגם לשמונה של שמונת ימי החג: כי דא
תדע מה יהיה רעה. אס יחרב הבית ולא תקריבו
עוד ויועילו קרבנות הראשונ' לבטל גזרה הרעה.
ד"א כי לא תדע מה יהיה לא ידעת מה גזור על
הגשמים כהן ויועילו הקרבנות ויבטלו גזרות
רעות: (ג) אִם יִסְאוּ הָעַמִּים גִּשְׁם. אס ראיית עבים
מלאים גשם ידעת שסם יריקו גשמים על הארץ
במקום שהעובד מומחה ומכרת שם פגעה למוח
אף כן דע שאס יפול עך וגו' אס ישכון אדם חכם
ולדיק בעיר או במדינה מקום שיכון שם יהיו
כבדן מעשו אחריו מותו ומכמתו ומדות תרומותיו
ותשלום טובה ליושבי המקום על מנהגו הטוב
שהדריכס בדרך ישרה: יפול ישכון כמו (בראשית
כס יח) על פני כל ארצו כפל: יפול תלמיד חכם
שמנין

דאָרט וועט זײַא רוקען וואָ פֿון דעוֹ אַזוי זאַלסט דא ווײַסען וְשָׂאֵם יִפּוּל הָעֵץ אִם
יִשְׁכּוֹן אֲדָם חָכֵם וְצָדִיק בְּעִיר אוּ בְּמִדְיָנָה אַז אַ חָכֵם אַצְדִּיק וואַהנט אײַן אַ שְׁטאַדְט

נקלל מן מהדיוט אלא הוא פירושו של גס וקאי אמתהבה
אחי' מתחשבת כו': ב דקשה להשי' אס ישנה על פני
המים היאך ימלאנו. ועוד תלמי' נקא מני' ישלח לחמו על
פני המים ואת"כ ימלאנו ח"כ יתווקו מתחלים בידו ולא
ישלחו. ולג"ס עשה טובה וחבד כו' ולכסוף תקבל
פירוש

פִּיל שְׁפֵעַטְעֵר וועסטו געפיגען דײַן שְׂכָר
דער פאר אזוי ווי מיר געפיגען ביי יתרו:
(ב) הָ גיב אײַן חֶלֶק פון דײַן געלט אונ
פון דײַן ברויט צו זײַנען מענטשן וגם
אונ גיב נאך אײַן חֶלֶק צו אַכט מענטשען
אונ די זאַלסט גיט זאָגען איך האָב שוין
געניג גיגענען בי וואַרום די ווײַסט דאך

קהלת יא

**עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא: י שמר
רוח לא יורע וראה בעבים לא יקצור: ה כאשר אינך יודע מה-
דרך הרוח בעצמים בבטן המלאה ככה לא תדע את-מעשה**

רשי

בית יהורא

נאך זיין שטארבען דערקענט מען זיינע גיטע מעשים אין דער שטאדט: (ד) (שמר רוח). וממתין ימצפה עד בא הרוח וירוח ער ווארט ביז דער ווינט וועט קומען: (לא יקצור). ופעמים ממתין ואינו בא אמהל ווארט ער אין דער ווינט קומט גיט: (וראה בעבים). וגו' עיניו בעבים וקשרואה אותם קודרים ראו לקצור מפני הנשמים דער וואס קוקט שטענדיג אויף דיא וואלקענס אין אז ער זעהט אז דער הימעל איז פערוואלקענט האט ער מורא צו שניידען פאר דעם רעגען וולקענס לא יקצור לפי שירא תמיד אין ער וועט קיינמאל גיט שניידען ווייל ער האט שטענדיג מורא: (ה) (כאשר אינך יודע בעצמים בבטן המלאה) ודברים הנסגרים והנעצרים בבטן שהיא מלאה אזוי ווי די קענסט גיט וויסען די זאקען וואס זענען פערבארען אין דעם בויך וואס ער איז סיל וואף על פי שבולקט לחיון האטשע עס שטייט ארויס: (ככה לא תדע). ואף גזירותיו של מקום לענין עניות ועשירות כן עלומות הם ממך אזוי דיא גזירות פון הקב"ה זענען עניות אין עשירות זענען פון דיר פעהוילען וולא תמנע מן התסד לדאג שמה אחסר הנכס וואענין זאקסט די דין גיט פערמיינען פון דם חסד די זאלקסט גיט זאגען אז איך וועל זעבען דזקה וועט מיין פערמסגען קלענער ווערן אין איך וועל ארים ווערען ולא אעסוק בתורה ואתבטל ממלאכתי ואעניו איך וועל גיט זערגען קיין תורה אין איך זאל גיט אנוועק זעגען מיין ארבייט איך זאל גיט ארים ווערען ולא אשא אשה ויהיו לי בנים ואצטרף להוציא עליהם איך וועל גיט זעמן אין איך זאל דארפען אויף זיי אויס זעבען שפתי חכמים

אונ דער ווייב איך זאל מיט איהר האבן קונדר (בבקר זרע את זרעך). ואם למדק

לא תוכל להלל פ"ד מי שטח נפ"ש יאכל כשכת: ה דקה לרש"י ומי יוכל לשמור הרוח. לכ"פ ממתין כל זמנך הוא כמו ואינו שמר את הדבר: ו פניו זה הוא מסורה בדברי רש"י ומסופך ולריכוס להג' כפי אשר הוא כספרי

זמנין בזכותו כעץ המסוך על הארץ: שמר רוח ממתין ה ומלפה עד בא הרוח: יא יורע. פעמים ממתין ואינו בא: וראה בעבים. כותן עיניו בעבי וכשרואה אותם קודרים ירא לקצור מפני הנשמים ולעולם לא יקצור לפי שירא תמיד: (ה) כאשר איך יודע. בעצמים בבטן המלאה. דברים הנסגרים והנעצרים בבטן שהיא מלאה ואף על פי שבולקט לחיון. כאשר איך יודע הרי זה מקרא מסורס נדרש מסופו לראשו כאשר איך יודע דרך הרוח כל' ידיעות שתי אלו שוות לא זו גלויה לך ולא זו גלויה לך פעמים אחת סבור להכיר בעבים שיבא הרוח ואינו בא כאן כי עובר והולך לו אל ארץ אחת וסרי לשון זה כמו (בראשית יג) כגן ה' כארץ מלרים וישע' כד (ב) כשפחה כגבירתה (סס כד (ב) כקונה כמוכר ופעמים שהוא משה מוקדם למאות לפעמים שהוא משה מאוחר למוקדם אף כאן למד ידיעת הרוח מידעת הבטן כלומר אין לך לשמור את הרוח לראות בעבים: (הגה"ה). ענין זה הוא מסורס בדברי רש"י ומהופך ולריכוס להגיה כפי אשר הוא כספריס המדויקים ואו יובן שפיר וכך היא הנוסחא האמיתית: כאשר איך יודע. הרי זה מקרא מסורס נדרש מסופו לראשו כאשר איך יודע עלמים בבטן המלאה ואף על פי שפולט' לחון איך יודע מה בבטנה כך איך יודע דרך הרוח כלומר ידיעות שתי אלה שוות וכו' מספר שפתי חכמים: בעצמים. אינקלישור"ש בלע"ז כמו עול' עיניו: ככה לא תדע וגו'. אף גזירותיו של מקום לענין עניות ועשירות כך עלומות ה' הם ממך ולא אמת מן החסד לראג שמה אחסר מנכסי ואעני. לא אעסוק בתורה אמתבטל ממלאכתי ואעני

פירוש ע"ט
וועט דער קענט ווערען זיינע גוטע מעשים נאך זיין טויט: (ד) שמר דער וואס ווארט אויף איין ווינט טוט ער גיט ווייזן וראה

אונ דער ווייב איך זאל מיט איהר האבן קונדר (בבקר זרע את זרעך). ואם למדק

לא תוכל להלל פ"ד מי שטח נפ"ש יאכל כשכת: ה דקה לרש"י ומי יוכל לשמור הרוח. לכ"פ ממתין כל זמנך הוא כמו ואינו שמר את הדבר: ו פניו זה הוא מסורה בדברי רש"י ומסופך ולריכוס להג' כפי אשר הוא כספרי

**הַאֲדָרִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל : י בִּפְקֹד וְרַע אֶת־זֶרְעָהּ וְלַעֲרֹב
אֶל־תִּנַּח יֶדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יִכְשֹׁר הַזֶּה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם
כְּאֶחָד מוֹבִים : י וּמִתּוֹךְ הָאוֹר וְטוֹב לְעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ :
י כִּי אִם־שְׁנַיִם הִרְבֵּה יִחְיֶה הָאָדָם בְּכָל־שָׁמַח וְיִזְכֹּר אֶת־יָמָיו הַחֹשֶׁךְ
רש"י**

ואע"פ לא אשא אשה ויהיה לי בנים ולאסתר
להוליד עליהם : (ו) בבקר ורע את זרע וגו'. אם
למדת תורה בילדותך למד תורה בזקנותך אם
היו לך תלמידים בילדותך יהיו לך תלמידים
בזקנותך נשאת אשה בת'בנים בילדותך השא
אשה בת בנים בזקנתך עשית לדך בילדותך
עשה לדך בזקנתך : כי איך יודע איזה יבשר
אם תלמידים ובנים שבילדותך יתקיימו לך או
שלא לא יתקיימו אלא שבזקנותך. מלינו בר"ע
סהיו לו כ"ד חלק תלמידים מנבט ועד אגסיסרם
וכולן מתו מפסח ועד עשרת וכל אלה רבותינו
שבדרום ושנאה להם ולענין הבנים מלינו באכלן
שלשים בנות שלח חולה ושלשים בנות הביא
לכניו וכולם מתו בחייו. ובזקנותו הוליד את
עובד ונתקיים לו : (ו) ומתוך האור. מתוך האור
אורה של תורה : וטוב לעינים לראות את השמש.
ואשר יהיה תלמידים שיעיניהם רואה הלכה מלובנת
ומחוררת על צוריה כך נדרש באגדת תהלים :
(ח) בבורח ישמח. יהיה שמח בחלקו וכלבד
שזכור ימי החשך ויטיב מעשיו שכל מהס והס
ימי מיתה עולם הם ימי הרשעים : כי הרבה יהיו.
באותן הימים יותר מימי החיים : כד שבא. עליו
יהיה הכל וחשך יש הכל שהוא לשון פורענות
ולמות

לראות את השמש. ונאשריהם תלמידים שיעיניהם רואים הלכה מלובנת ומחוררת על
בזקניה וואהל איז זיי די תלמידים וואס וייערע אויגען זעהן די הלכה קלאהר אין
ווייס אויף איהר אמת : (ח) (בכולם ישמח) ויהיה שמח בחלקו וכלבד שזכור ימי החשך
ווייטיב מעשיו שניצל מהם ער זאל זיך פרייען מיט זיין חלק נאר ער זאל גידענקן
די פונקטערע טעג אין ער זאל טוהן גוטס אז ער זאל גינצל ווערען פון די ימי החושך
והם ימי מיתה עולם דאס מיינט מען די טעג וואס מען שטארבט אויף אייביג
דאס מיינט מען דא ימי הרשעים : (כי הרבה יהיה). ובאותן הימים יותר מימי
החיים ווארים דא טעג אין קבר ווערען מעהר פון די טעג פון לעבען : (כל שבא).

מירוש ע"ט

וואסער זייט דר ווינט וועט ווייען געזעים
אזוי ווי די קענסט גיט וויסען וואס עס
איז פאר בארגען אין בויד פון איין אשה
אויב עס איז איין זכר אדער איין נקבה
זכה אזוי קענסטו גיט וויסען דא גזירות
פון גאט וואס ער איז גזיר אויף אלע
געזעצטען : (ו) בבית אין דער פרי זאלסט
ווייען זיינע זאמען ווערען אונ אויף דער
נאכט זאלסטו גיט אפ לאזען זיינע הענט
כי ווארים דא קענסט דאך גיט וויסען

א"ט

קְהֵלָה יֵא

כִּי־הִרְבֵּה יָדָיו כֹּל־שָׂבָא הֵבֵל׃ ׀ שָׁמַח בַּחֹר בִּי־חֻתָּךְ וַיִּמְיָכֶךָ
לַבֶּקֶד בַּיָּמִי בַחֲרוּתֶיךָ וְהִלָּךְ בְּדַרְכֵי לִבְךָ וּבִמְדָּאִי וּבִמְרֵאָה קִרִי עֵינֶיךָ
וְדַע כִּי עַל־כָּל־אֶלֶה וַיִּבְאֶךָ הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט׃ וְהִסְרֵב־עַם מִלִּבְךָ
וְהִעֲבֹר רַעַה מִבְּשֻׁרֶךָ בִּי־חֻלְדוֹת וַיִּשְׁחָדוּת הֵבֵל׃

יָבֵן * וְזָכַר אֶת כּוֹרֵאדָּה בַּיּוֹם בַּחֲדָתִיד עַד אֲשֶׁר לֹא-יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְהַגִּיעוּ שְׁנֵים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵינִי בָהֶם חֶסֶף: בַּעַד

בית יהודא

וְעָלְיוֹ וְאֵס עִם קוֹמַט אוֹיֵף אִיהֶם וְיִהְיֶה הֶבֶל וְחֶשֶׁן וְעֵס וְיִין וְיִישָׁא אִין סִינְסֶטֶר: (ט) (שִׁמְח בַּחוּר בִּלְדוּתָהּ. זָאגט רש"י כַּאֲדֶם שְׂאוֹמֵר לַעֲבֹדוֹ וְלִבְנוֹ חֲטָא חֲטָא פִי פִּעַם אַחַת חֲלָקָה עַל הַכֹּל) אוֹיֵ וְיִ אַמְעַנֵּשׁ זָאגט צו יִין קִנְעֵכְ אָדַרַּע צו יִין וְיִין וְיִינְיֹג וְיִינְיֹג יֵד וְעֵסֶס אַמֵּאֲהֵל גַּעֲשְׁלֵאגֶען גְּוֹעֲרַען אוֹיֵף אֵלַע זִיגֵד וְאָף פֶּאן אוֹיֵ דא הֶחָכֶם אוֹמֵר דַּע חֲכָם שְׁלֵמָה הַמֶּדֶף זָאגט

יב (ה) וזכר את בוראיו. תמן תנין עקיבא בן
מסלולא אימר סתכל בשלש דברא
וכו' וממקרא זה דרש ר' חזקיה את בוראך בתמן
דין וחשבון לפניו. וזכר את בורך קבדך מקיס
עפר רמא ותולעא. וזכר באלך באלך שגבעת
ממקורה הוא עפר סדומה של זרע ושל לובן :
ימי הרעה. ומי חוקקת וחסלת : (ב) עד אשר
לא תחשך השמש. אמרו רבינוטו זו פדחת של
מאורה ומלכות באלה בחר וסמליתיה הוא
מעלת קמסין ואין מלכות : והאור זה החושם
שביא

וְהַשְׁחָרוֹת דָּס מֵיִנֶט מֵעַן וְנִצְרוֹת יוֹגֵנְטֵהֵיט וְיִשְׂרָאֵל אָדָם שְׁחֹר בְּיָמֵי עֲלֻמְיוֹ וְיִיֵּל אֵין
דִּי יוֹנֵעַ יֵאָהֳרֵעַ אִיז דָּעַר קאַפּ פֿון דעם מַעֲנֵשׁ שׁוואַרצִי:

ב (א) (וזכור את בוראריך) ושתתן דין וחשבון לפניו או די וועסט אב געבען פאר איהם דין וחשבון: (ימי הרעה) דס מיינט מען ימי הזקנה והחלשות!

טעג פון דער עלטער ווען דר מעש איז אָפּגעשוואַכט: (ב) (אשר) לאַ תַּחֲשַׁךְ
(אמר רבותינו) האכען אינוערע רבנים געזאגט וווּ פדחת) דאס מיינט מען

שפתי חכמים

כמו למד הפסיכוס מלכ בעין (הקדמ) דל"ח ע"ה - בארן וכן הלא במלכס רבות טבול וטקול - רכס פ"ה
טוב ורבות לאן : ח' רכס טול טעוק - טול טקול : ח' פ"ה רכס טול טול ורבות טול טול טול
פירוש ע"ט

ים גיגעפֿען וואס נאר ער זאל זיך דער
אנזען די פינצטערע טעג וואס נאך דעם
פון זיין פלייש די ווארעם דאס ייִהנדיקייט
און דאס שווארצקייט איז גארשיקייט:

יב (א) וזכור אונ דא נאלסט גידעקען
דיין פאשעפער אין די טעג

פון דיין וועגס צו איידעם עס וועלען
קומען דיא שלעכטע טעג און עס וועלען

אָרץ. און אין דעם זעהן פון דייטש אָנגען
די דו זאלסט אבער וויסען אז אײַף דיא

דאס האבען וועט דיר גאט פארשטען. און
וואס אפ דו וועסט פון האבען נאך דער

עֲדָנִין גַּאֵס יִדְעִי אִיט ס׳א אָם דָּאס בײַז שטערען יִצֵּב אױם עס וועלען זיך אױם

**אֲשֶׁר לֹא-תַחֲשֹׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאֵר וְהַיּוֹרָח וְהַפּוֹכְכִים וְשִׁבּוּ הָעֵבִים
אַחֵר הַנָּשִׁים: ג בְּיוֹם שִׁיזְעוּ שְׁמֵרֵי הַבַּיִת וְהַתְּעוּתוֹ אִנְשֵׁי הַחֵיל
וּבְמַלְכוֹ הַמַּחֲנוֹת כִּי מַעֲטוֹ וַחֲשָׁכּוֹ הָרָאוֹת בְּאַרְבּוֹת: ד וְסִנְרֵי דְלִתִּים**

בית יהודא

רש"י

דָּם שֶׁטַעֲרֵן וְשֶׁהָיָא מֵאִירָה וּמִצְחָבָת בְּאָדָם
בְּחִירָו וְאָס עַר אִיז קְלָאָהָר בִּי אִיזִינְגֵן
מַעֲנֵשׁ וּבְשִׁמּוֹקָתָהּ הִיא מַעֲלָת קִסְטִין וְאִין
מִצְחָבָתָהּ אִין וְעֵן עַר וְעֵרֶס אֶלֶט וְעֵרֶס
עַר פִּיל מִיט קְנִיטֶשְׁפֵּן אִין אִיז נִיט קְלָאָהָר:
(וְהָאִיר). וְזֶה הַחֹסֶם דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי
נָאז וְשֶׁהָיָא תוֹאֵר קְלָסְתֵּר פְּנִיָּם וְאָס דָּאָם
אִיז דָּם גִּנְאָצֵּעַ גִּנְשֶׁטְאָקֶט פֿון פְּנִיָּם: (וְהָרַח)
וְזֶה נֶשְׁמָה דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּיא נֶשְׁמָה
וְשֶׁמֶאִירָה לְאָדָם וְאָס זִי דְעַר לִיכֶט צו
דָּעֵם מַעֲנֵשׁ וְשִׁפְיֵן שְׁנִיטְלָה הִימְנוֹ אִין לוֹ
קְאֹר הַעֲיִנִּים אִז מִנֶּע נֶעֱמֵס נָאָר בִּיָּא
אִיהֶם צו דִּיא נֶשְׁמָה וְנֶהָט עַר שׁוֹיֵן נִיט
אִוִּף דִּי אִוִּינְגֵן: (וְהַפּוֹכְכִים) וְאִלּוֹ הַלְסָתוֹת
דָּם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי שְׁלֶפֶסֶן: (וְשִׁבּוּ הָעֵבִים
אַחֵר הַנָּשִׁים). וְתָבֹא בְּהִיִּית הַמֶּאֱוִיר אַחֵר
דְּמַעַת הַבָּכִי אִז דְּעַר מַעֲנֵשׁ וְוִינֵט וְעֵרֶס
זִינְע אִוִּינְגֵן טִינְקֶעל וּמִצְחָבָת צָרוֹת שְׁעֵבֶר
עָלִיו פֿון אִיעֵל צָרוֹת וְאָס וְעֵנֶן אִוִּף
אִיהֶם אֲדוֹרֶךְ גִּנְאָנְגֵן: (ג) (שְׁנִינְעוּ וְיִרְחִיתוּ)
זִי וְעֵלֶען צוֹטֶעֲרִין: (שְׁמֵרֵי הַבַּיִת). וְאִלּוֹ
דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי וְוִינְגֵן אִין דִּי פִלִּינְגִּים
פֿון מַעֲנֵשׁ וְאָס זִי בְּעִשְׂיָעֵן אִוִּף דָּעֵם
וְעֵלֶען אִוִּינְגֶעֲקִרִימֵט וְעֵרֶסֶן: (אִנְשֵׁי חֵיל)
מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי פִיס וְאָס דְּעַר גִּנְאָצֵּעַר גִּוֶּף
הַשִּׁנִּינִים דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּיא צִיין: (כִּי מַעֲטוֹ)
וְלֶעֱת זָקָנָה רֹב שִׁנִּינֵי נִשְׁרָוֹתוֹ אִוִּף
דְּעַר עֲלֶסְעַר פֶּאָלֶען אִיהֶם דָּאָם רֹב צִיין אַרִיס: (הָרָאוֹת בְּאַרְבּוֹת). וְאִלּוֹ הַעֲנִיָּם
דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי אִוִּינְגֵן: (וְסִנְרֵי דְלִתִּים). וְאִלּוֹ נֶקְבִּיז דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי
אַרִיס גִּנְאָנְג: (בְּשֶׁפֶל קוֹל הַטְּחָנָה). דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּיא נֶשְׁמָה וְנֶהָט עַר שׁוֹיֵן נִיט
שְׁבִמְעִיו דָּאָם קוֹל פֿון דְּעַר מוֹהֵל וְאָס זִי מֵאִהֶלֶט דָּם עֲסִין פֿון וְוִינְע גִּידְעֵרִים וְהָיָא
הַקִּרְקָן וְהַמֶּסֶס דָּאָם מִיֵּינֵס מִנֶּע דָּעֵם מֵאִנְגֵן: (וְיָקוֹם לְקוֹל הַצִּפּוֹר). וְשֶׁאֲפִילוֹ
קוֹל צִפּוֹר מִנְּעֵרְתוֹ מִשְׁנָתוֹ מִשְׁהִזְקִין אֲפִילוֹ אִז קוֹל פֿון אֲפִוִּיגֶעל וְעֵקֶט אִיהֶם
אִוִּף פֿון זִיין שְׁלָאָף וְעֵן עַר וְעֵרֶס אֶלֶט: (וְיִשְׁחֹו כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר). וְכָל קוֹלוֹת שֶׁל
כָּל הַשִּׁיר דּוֹמֹת עָלִיו כְּשִׁיחָהוּ אֶלֶע קוֹלוֹת פֿון פִּלִּים פֿון גִּעֲזָאנְג וְעֵנֶן אִוִּף אִיהֶם

שפתי חכמים

כִּן פ' רש"י במסכת שבת פרק שו"ל: י פ' כלשון חלמוד קורין אותו רומני דאפי ומ"ש של לחיים טעית הוא וז"ל פירוש ע"ס

קְעֵרֶען דִּי וואַלְקֶען נָאָךְ דָּם רַעֲגִין: (ג) בְּיוֹם
אִין דָּעֵם טָאָג אִז זִי וְעֵלֶען צִיטֶעֲרֵן דִּי
וְאָס הוֹטֶען דָּאָם הוֹיז וְהַתְּעוּתוֹ אִז זִיָּא
וְעֵלֶען פֶּאָר קְרִימֵט וְעֵרֶסֶן דִּי לִיט פֿון
כִּח דָּם מִיֵּינֵס מִנֶּע דִּי פִיס פֿון דָּם מַעֲנֵשׁ
יִנְסִיו זִי וְעֵלֶען בְּסֵל וְעֵרֶסֶן דִּיא וְאָס
מֵאִנְגֵן יִ וְאָרֹם שְׁשִׁי וְעֵנֶן שׁוֹיֵן וְוִינְגִי

ב"י

קהלת יב

בְּשׁוֹךְ בִּשְׁפַל קוֹץ הַמַּחֲנֶה וַיָּקוּם לְקוֹץ הַצֹּפֹר וַיִּשְׁחוּ כָּל־בָּנֵי הַשִּׁיר: ה' גַּם מִנְבֵּה יִירָאוּ וְהַתַּחֲתִים בְּדֶרֶךְ וַיֵּנֶאץ הַשֶּׁקֶד וַיִּסְתַּבֵּר הַחֲנֹב וַתִּפֹּר הָאֲבִיוֹנָה כִּי־הִלָּךְ הָאָדָם אֶת־בֵּית עוֹלָמוֹ וַסִּבְבוּ בְּשׁוֹךְ הַסּוּפְדִים: ו' עַד אֲשֶׁר לֹא־יִרְחֹק יִרְחַק ל' חֶבֶל הַבִּסְטָה וַתִּרָץ

דָּשִׁי

בית יהודה

עוד בקול שרים ושרות: (ה) גם מבנה ייראו ומבשיות ותלוליות שכרחובות סוף דואג ללאת לשוק פן יכשל חס: ותחתיתם בדרך. אימות ותחתיתם הרבה בדרכים יש לו: ותחתיתם לשון כפול הוא בחיבה כמו נללים קשקשים ולשים: וינאץ. ל' (שיר ז) הנלו הרמונים ששרי סוף לא נקראת בה אמרו רבותינו זו קליבוסת סקנ"א בלע"ז שטלס סירך תקוע בה ובוקמותו בשרו כחוש והעלס בולס כמו כן האילן שהוא בולס: השקר. אילן של שקדים כלומר שתקפוץ סוקנה עליו כשקד זה המחסר הכח לפי כל האילנות: ויסתבר החנב. אלו העגבות כ שחשו עגבותיו דומות עליו כסוכל משא כבד: ויסתבר. איש דרמיו"ד שורפיישין בלע"ז: ותפר האביונה. חמדת תאות כשים שאינו חוקק לנשי' לתשמיש. אביונה תא"ר כמו (דברים ח כו) ולא אביהם (תהלים קיט קעד) תלכתי ליסועתך: (ו) עד אשר לא ירחק חבד הכסף זה חוש השדרה שהוא לבן ככסף וכמותו חסר מוחו ומתרוקן ויבש ומתעסק בתוך החוליות ונעשה כשלשלת. ירחק לשון רחוקות ל' כסף ותפר גלת הוהב. זה סלמס שח"י מקלחת מים ונובעת כמעין כמו גולות עליות. ותרוץ לשון רלויה וחשבר כד על המבנה. זה הכרם שהיא עבת ונכקעת בזמות: ותרץ הגדגד אד הבור. יתרוץ נלגל העין בתוך גומו ולפי פשוטו נלגל גדולין בהם מים מן הכור כך כדרש כל העיני

גזיף ויא רייד: (ה) גם סגבט ייראו. ומבשיות ותלוליות שכרחובות הוא דואג קצאת לשוק פן יכשל בהם פון די שטיקלעך קרד וואס ליגען אויף דער גאס ה'ט ער מורא ארום צו גהן אויף ויי ער נאל איבר ויי גיט פאלען: (והתחתיתם בדרך). ואימות ותחתית הרבה בדרכים יש לו ער האט פיעל מוריס אויף דם וועג: (וינאץ). וקשון הנצו הרמונים עס האט די ועלפע שייקש וואס הנצו ער קהוט שפראצען ואמרו רבותינו האבען דיא רבנים געזאגט וזו קלבוסת דאס מיינט מען דעם ביין וואס היינט קלבוסת ופעצם הירד תקופ בזו וואס דער ביין פון דער דיעך שטעקט אין איהם ובוקמותו בשרו כחוש ופעצם בולט כמו עץ האילן שהוא בולט אין ווען דער מענש ווערט עקטער ווערט ויין פלייש פאגער אין דער ביין שטייגט ארויס אזוי ווי דס שפראצונג פון בויס: (השקד). ואילן של שקדים אין בויס פון מאנדלין ופלומרו אזוי איז דער פשט ושתקפוץ עליו הוקנה בשקד זה הממהר לתנץ לפני קל האילנות עס שפרינגט אויף איהם אעקשקייט אזוי ווי דער מאנדעלבוים וואס ער שפראצט פריהער פו אלע ביימער: (ויסתכל התנב) ואלי העגבותו דאס מיינט מען די ברעמען ושתהיו עגבותיו דומות עליו כסוכל משא קבדו וייגע ברעמען וועלען ויין אויף איהם משא: (ותפר האביונה). דאס מיינט מען וקמדת תאות נשים דאס גליקטיקייט פון דער תאות פון ווייבער: (ו) עד אשר לא ירחק חבד הכסף דעם חוש השקדנה וואס ער איז ווייט אזוי ווי שפתי חכמים

חנכ כמו פנב בחילוף אותיות אחס"פ מ"ש סיכוי עגבותיו דומות עליו כסוכל מלת ויסתכל קדריש: ד' ורחוקות כסף

סכן לחיים. כלומר דומני דלמי סכן לחיים וטיין לטיל כפי' רש"י כשיר השירים כפסוק כפלת סרמון כו' ב כי

פירוש ע"ט

פון מענטשן ויסתבר אונ עס וועט גישווערש ווערען אויף אים ויין אונקער לייב ותפר אונ ויי וועט פאר שטערט ווערען דאס גרוקטיקייט בי ווארום עס איז שוין דא צייט וואס דער מענטש דארף שוין גיין אויף ויין וועלט נקבני אונ וייא וועלען ארום גיין אויף דם פארק וייגע באקלעגערס: (ו) עד איידער עס וועט ווערן גיקייטיקלט דער

ביי אים שוין איין גיבויגען אעקליי גיזאנגען: (ה) גם אויף סגבט איבער די בערגליך אונ די הויכע עקטער וואס נען אין די גאסען ייראו האבען די אלטע לייט מורא צו גיין אויף דער גאס ובתחתיתם אונ סיל פארקטען האט ער אין וועג וויא ער גייט וויאזי אונ עס וועט ארויס שפראצען נעם מאנדל בויס דס מיינט מען די ביינר

גדת הוזהב ותשבר בר ער המבוע ותרצה גלגל אל הבור וישיב העמר

בית יהורא

רש"י

וילבצר ובמיתו חסר מוחו ומתרוקן ויבש
ומתעקם בתוך החליות ונעשה קשקשלתו
אין ווען ער שטארבט ווערט זיין מוח
אויסגעטריקענט אין ווערט אויסגעקרימט
אין די פיינער אין ווערט אזוי ווי אקייט:
(ותרוץ גלת הוקבו) ונה האמה דס פיינט
מען די מילה ושהיתה מקנת פנים ונבצת
במעין וואס זי האט געקאפן מיט וואסער
אין גיקוועלט אזוי ווי אקוואל: (ותשבר
בר ער המבוע) ונה תגרסו דאס פיינט מען
דס בויף ושהיא עבה ונקבצת במותו וואס
ער איז גראב אין גאך זיין טויפט ווערט
ער צו שפאקטען: (ותרוץ הגלגל אל הבור)
ויתרוצץ גלגל העין בתוך גומא עס וועט
אריין געשטויסען ווערען דאס ראד פון
אויג

סעינזכמס' שבת. ומד' קונות ספותרו כנגד כל
ישראל וזכור את בוראך זימי בחורתיך בעוד
שהחרות שבכס קיימת בעוד שהכהונה קיימת
שנאמר (שמואל א ב כח) ובחר אחי מכל שבטי
ישראל לי לכהן. בעוד שהלויים קיימת שנאמר
(דברי יח ה) כי זו בחר ה' אליך מכל שבטיך.
בעוד שמלכות בית דוד קיימת שנאמר (תהלים
עח ע) ויבחר בדוד עבדו. בעוד שירושלים
קיימת שנאמר בה (מלכים א יא) העיר אשר
בחרתי בה. בעוד שבית הכמרים קיימת שנאמר
בה (דברי הימים ב ו כו) ועתה בחרתי והקדשתי
סבית הוה. בעוד שאתם קיימים שנאמר (דברי
יד) וכך בחר ה' : עד אשר רא יבואו ימי הרעה.
אלו ימי הגולה: עד אשר רא תחשך השמש ון מלכות
בית דוד שנאמר (תהלים פס לו) וכסאו כשמש
בגדי : וחמור. זו תורה שנאמר (משלי ג כג) כי

בר מלוא ומורה אור : וחירה. זו סדרין דתנן
אלו הרבנים שנאמר (דניאל יב ג) ומלריקי
אחר לרס קסה. אתם מולא בכל הכבולות הקשו'
לאחר חורבן הבית : ביום שיצאו שבי הבית. אלו
הכהנים שהם גבורים בכח אחר רבי אבא בר כהנא כ"ב אלף לויס הניף אהרן ביום אחד אחר
רבי חנינא ג המורא הוו דבר קל הוא והכהן וורקס יותר משלשים אחת : ובמיו השחנות. אלו
המשניות הגדולות משנת רבי עקיבא ומשנת רבי חייא ומשנת בר קפרא : וחשבו הראיות.
שישתכח הגמרא מן הלב : וסגרו דרשים בשוק. גון דלתי נחושתא בן אללתן ס שהיו פתוחים
לרוחה : בשער קוד השחנה. ע"י שלא נתעסקו בתורה אחר רבי שמואל נשלו ישראל לשחינת
הריחים מה ריחים אינן בעילות לא ביום ולא בלילה אף כאן ויסוע א חו וסגית בו יומם
ולילה : ויקום קודי העשר. זה כבודגלגל הרשע. אחר רבי לוי י"ח שנה היתה בת קול וילתת
ומסוללות בפלסין של כבודגלגל עבדא בישא ויל אחריב ביתה דמך דבני מך לא שמעין
ליה : וישחו בר בנות חשיר. (יש עיה כד מ) כשיר לא ישתו יין : גם מגבר ייראו. מגבוס של עולם
ימירא וידאג לבו פן יעשה בו כאשר עשו בראשונים : והתחתים בידו. מתוך כך יבקש
לו אותות ורמזים אם ילליה בדרך שילך כענין שנאמר (יחזקאל כא כו) כי צמד מלך בכל על
אם הדרך לקסס קסס קלקל בחמים שאל בתרפים : וינאץ השקר. חלמה נבואת ירמיה
שנאמר (ירמיה א יב) מקל שקד אני רואה אחר רבי אליעזר השקד הוה משעה שסוף מליץ. עד
גמר פירותיו כ"א יום כך מי"ז בתמוז עד תשעה באב כ"א יום : ויסתגר החגב. זה ללמו
ע של כבודגלגל (דניאל ג א) ריחים אמין שתין פותיה אמין שית ואם אין עוביו שם אינו יכול
לעמוד ואת אחרת אוקמיה בבקעת דורא אחר רבי ביבי מעמידין אותו ונופל מעמידין אותו
ונופל עד שהביאו כל זהב שצירושלי' ושפכו דימום על רגליו לקיים מה שאל (יחזקאל ו יט) וזהבם
לגדם פ ולמם יחי' וחפר הביונה. זו זכות אבות חופר משענת אבות שלכם ויהיה האביונה מל' אב:
בי הודך האדם. ישראל שנקרא לאן אדם אדם : אי' בית עולם. מצבל באו לבלל חזרו
שפתי חכמים

לורף פ' שרשרות : מ בפתיחתא דליכה : ג פ' דכתיב
ופסיר את מרתו כולתה וסליך אותה אל המוכח דבר
קל היא פ' וקשה לזרקה למרחוק אם לא כחה גדול
וזיד חזקה וסכהן וורקס יותר מל' אחת שהיה וורקס
פירוש ע"ס

דער שטריק פון וילבצר דאס פיינט מען
דעם פאקעם וואס ער איז ווייס אזוי ווי דורך גיציקען פון מוח דורך דס גאנצען

קהלת יב

**על־הארץ כְּשֶׁהָיָה וַהֲרוּחַ תָּשׁוּב אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה: " הַבֶּל
הַבָּלִים אִמֶּר־הַקֹּהֲלֶת הַבֶּל הַבֶּל: " וַיֹּתֵר שְׁהִיָּה קִהְלֶת חֲכָם
עוֹד לִמְד־דַּעַת אֶת־הָעָם וְאֵן וַחֲכָר תִּקֵּן מִשְׁלִים הֲרִבָּה: ' בִּקְשׁ**

רש"י

בית יהורא

מרח אבי אברהם מעבר הנחל היה: ומכבו בשוק הבתרים. גלות יכניה קדמה לגלות לדקיהו י"א שנה כשהגלה נבוכדנצר את גלות לדקיהו בקולרין היו יולאין גלות יכניה לקראת נבוכדנצר על כרחן עס שאר בני העיר לקלוט שהוא גבור ומלחין והיו בראש את השבויים ושאלין אותם איש על קרובו מה נעשה בו והיו משיבין אותם (ירמיה סו ב) אשר למוות למוות ואשר לשבי לשבי ואחר לחרב לחרב והיו מקלסין בידם אחת ובידם אחרת מספיקין ומשפחין הספד על אחיה ועל בניהם: עד אשר רא ירחק חרב הכסף וז שלטת יוחסין: וחרץ נידת הוהב. אלו דברי מורי שנאמר (תהלים יב יא) הנחמדים מוהב: ומשבר בר עד המבט. כדו של ברוך בן נריה על מצועו של ירמיהו שניסה גלו לבבל ופסקו מלימודם בעיניו הדרך. תחלה גלו למלכים שהגלו יוחנן בן קרח וכשהחריב נבוכדנצר את מלכיה הגלי לבבל: וגרין הגדגד אד הבור. זו בבל שהוא זמן צ של עולם: (ו) וישב העפר וגו'. מבבל באו לבבל חזרו: והרוח חשוב. וזרוח הקודש שנין שנסתלק: רוח הקודש גלו: (ח) הבד הבדים. אני רואה בעולם: אשר הקהלת. מי שבו קבולת ק החכמי: הבד הבד. כל מה שנברא בששת ימי בראשית: (ט) ויתר שהיה קהלת חכם ויותר ממה שנכתב בספר זה היה קהלת חכם: ואין. עשה לוים לתורה כקופה זו שאין לה אומים לאחוז בה ובא ועשה לה לוים שתקן עירובין לסייג ר שמירת שבת ומעילת ידים סייג למערה וגור על השניות סייג לעריות: (י) בקש קהלת. כתן לבו וחזר על.

אויג אין גריבעל אריין: (ו) וישב העפר ומבבל באו לבבל חזרו פון בבל וענעו זיי געקומען אין קיין בבל וענעו זיי צוריק געגאנגען: (והרוח משיב). וזו רוח הקודש דאס מיינט מען דעם רוח הקודש ושיפיון שנסתלקה רוח הקודש גליו אז דער רוח הקודש איז אנוועק געגאנגען וענען זייא פערטריבען געווארען: (ח) (הבל הבלים). ואני רואה בעולם ועה איך אויף דער וועלט: (אמר הקהלת). מי שבו קבוצת התקמיה דער וואס הט צוזאמען גענימען חכמה: (הבל הבל). וכל מה שנברא בששת ימי בראשית אלעס וואס עס איז בעשאפען געווארען אין דיא נעקס טעג: (ט) (ויתר שהיה קהלת חכם). (ויתר ממה שנכתב בספר זה) אין מעהר וואס עס שטייט געשריבען אין דעם ספר והיה קהלת חכם) איז קהלת געוועזען קליגער: (ואין). ועשה אומים לתורה כקופה זו שאין לה אומים לאחוז בהו אין ער הט געמאכט אפאלטונג צו דער תורה אזוי ווי אקליבער וואס הט גיט געהאט קיין אויערין ווכא ועשה לה אומים אין איינער איז געקומען אין הט געמאכט אויערין צוא דעם קליבער מען ואל איהם קענען האלטען ושתקן צירובין לסייג שמירת שבת אין האט מתקן גוועזן צירובין פו אסיג צו שמירת שבת וונטילת ידים סייג לטהרהו אין. ער האט מתקן געוועזען נטילת ידים א סייג צוא שמירת שבת ונזר על השניות סייג לעריות) אין ער האט גזר געוועזען אויף די ווייטערע (י) (בקש קהלת). ונתן לבו חזר על הדבר שפתי חכמים

קרוכים אסייג צוא דיא רעכטע קרובים: ופצאון ער האט געזוכט די ואף אין ער

חורס כמו דוד לא תאמר לו: צ פ' תחתיתו: ק דקשה להשי' למה אחר לשון וכל ועליל אחר לשון נקבה אחרת. כך אוחזין ישראל כמלות שנרחקו מן הענינה כדון פירוש צ"ט

גיגעבען: (ח) הבד דאס וואס איז באשאפן געווארען אין ששת ימי בראשית איז אין בארישקייט אסר הקהלה אזוי זאגט שלמה המלך הבד אלץ איז גישט: (ט) ויתר שהיה המלך וואס ער הייסט קהלת איז נאך מיין גיווען קלוג איינער וויא אין דעם ספר שטייט עור אונ ער הט נאך גילערקט וויסען שאפט דאס פאלק אונ ער הט פר נומען אונ האט גיטאקשט חכמות תמן ער האט

רוקען גיח הנהם קוואל פון גאלד אונ עס וועט צו בראקען ווערען דער קרוג אויף דער קוואל ברונען. וגרין אונ וועט צוא שטויסען ווערען די ראד אין גרוב אריין: (ו) וישב אונ עס וועט ויף אום קערען דר גוף וואס ער איז באשאפן געווארען פון ערד ער צו דער ערד אזוי וויא ער איז קריער גיוועזין והיה אונ די נשמה וועט ויף אום קערען צו גאט וואס ער הט וי

**קדחת למצא דברי-הפסוק כתוב ישר דברי אמת : יי דברי חכמים
בדרבנות ובמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד :
יב יותר מהמה בני הוהר עשות ספרים הרבה אין קוץ ורעה הרבה**

בית יהורא

רשי

האט זי געפינען : (דברי חפץ) מיינט מען
והלכה למשה מסיני די דינים וואס מען
האט איבער געגעבען צו משה אויף דעם
פארג סיני : (דברי ישר) וזה תורה שבכתב
והנביאים דאס מיינט מען דיא תורה אין
דיא נביאים : (יא) (דברי חכמים) ופעשו
סיני לתורה בגזירותיו וואס זייא האבען
געמאכט אפערציימיג צו דער תורה מיט
זייערע גזירות ולתחיק את האדם מן
העבירה צו דערווייטערען דעם מענטש פון
אעבירה : (בדברנות) ומה דרבן זה מבין
את הפנה לתלמידיה אזוי ווי דער שטעקען
מאכט גלייך די קוה צו די בייטען ובר
דבריהם מכוונים את האדם לדרך חיים
אזוי די רייד פון חכמים מאכען גלייך
דעם מענטש צוא דיא וועגען פון לעבען :
(וכמשמרות נטועים) ומה מספר זה קבוצ
אף דבריהם קבועים אזוי ווי דער גאנצ
זיגט אריין געקלאפט אויף איין אכט אזוי
זענען די רייד פון די חכמים אזוי וויא
אריין געקלאפט מען קען זיי גיט אנדערש
מאכען וימה נטיעה פרה ורבה אף דבריהם
פרים ורבים למצוא בקה פעם אין אזוי
די רייד פון די חכמים מעהרען זיך צו
מעהר טעם געפינט מען אין זיי : (בעלי
אספות) ומספרים שיש להם גולגות
זיי האבען גראבע קעפ : (נתנו מרעה אחד)
רייד זענען פון לעבעדיגן גאט והוא אפרון הקב"ה האט זיי געזאגט ווראפה אהד נתנו
אין איין פאסטעף האט זיי איבער גיגען ומשה מפי הגבורה משה האט זיי גיגען
פון הקב"ה : (יב) ויותר מהמה בני הוהר (ויותר מדברי אמת אין מעהר פון דיא
אמת דיגע רייד דאס מיינט מען ודברים הנחובים בספר הנזכרים למעלה די רייד

שפתי חכמים

ש על הדבר ומלאו : דברי חפץ : ה' למשה
מסיני : ומתב ישר זה תורה שבכתב והנביאים
(וא) דברי חכמים : ששנו סייג לתורה בגזירות
להרחיק את האדם מן העבירה כגון אכילת
קדשים עד השחר והם אמרו עד מלות וקריאת
שמע דעבית כמו כן : בדברנות : מה דרבן זה
מכוון את הפנה לתלמיד כך דבריהם מכוונים
את האדם לדרך חיים : וכמשמרות נטועים : מה
מספר זה קבוצ אף דבריה קבועים ומה נטיע
גרה ורבה אף דבריה פרים ורבים למלא בהם
פעם : בעלי אספות : מספרים שיש להם גולגול
אספס וגסס גרוס"ה בלע"ז כן פירשו דונס בן
לברס : נתנו מרעה אחד : על דבריהם דברי
אלסים חיים הוא אמרן ורועה אחד ת נתן
משה מפי סגורים : וכמשמרות : כתוב בשיין
משמרות כסוג ולוים : (יב) יותר מהמה בני הוהר
יותר מיושר דבריהם דברים הכתובים בספרים
המכרים למעל : בני הוהר : לשמור דברי תכמי
זאם תאמר אם יש בהם לורך למה לא נכתבו :
עשות ספרים הרבה אין קץ : אם בלנו לכתוב לא
הספקנו : וזה הרבה ינעת בשר : ואם כל למת
לב

זוי אפיימעל מעהרען זיך יעדען מאהל אזוי
יעדען צייט וואס מעהר מען לערענט זיי
אספות) ומספרים שיש להם גולגות
זיי האבען גראבע קעפ : (נתנו מרעה אחד)
רייד זענען פון לעבעדיגן גאט והוא אפרון הקב"ה האט זיי געזאגט ווראפה אהד נתנו
אין איין פאסטעף האט זיי איבער גיגען ומשה מפי הגבורה משה האט זיי גיגען
פון הקב"ה : (יב) ויותר מהמה בני הוהר (ויותר מדברי אמת אין מעהר פון דיא
אמת דיגע רייד דאס מיינט מען ודברים הנחובים בספר הנזכרים למעלה די רייד

שנות לאחור בכלי שיש לו בית יד יותר משאין לו כ"ס כפסוק הקודם אמר שלמד דעת וכו' : ת נראה שכל כן מרעם חסר לסודות על גוטרקן
רש"י כ"ס כ' דעירובין : ש קסם מה נקט בלא וכו' : ת נראה שכל כן מרעם חסר לסודות על גוטרקן
פירוש ע"ט

האט גימאכט פיל משלים : (י) גמ"ש שלמה
הטלף וואס היינט קהלת ה"ס ער גיוואלט
געפינען און וויסען דיא גלוסטעקי רייד
וקתוב און די רבט פארטיגע און די אמת
רייד : (יא) דברי די רייד פון די חכמים
זענען גלייך אזוי ווי שטעקינס וואס זיי
מאכען גלייך דעם אקס אז ער זאל גייען
אין גלייכען וועג וקספירות און זיי זענען

האט גימאכט פיל משלים : (י) גמ"ש שלמה
הטלף וואס היינט קהלת ה"ס ער גיוואלט
געפינען און וויסען דיא גלוסטעקי רייד
וקתוב און די רבט פארטיגע און די אמת
רייד : (יא) דברי די רייד פון די חכמים
זענען גלייך אזוי ווי שטעקינס וואס זיי
מאכען גלייך דעם אקס אז ער זאל גייען
אין גלייכען וועג וקספירות און זיי זענען

קדלת יב

**יָנַעַת בֶּשֶׂר: י' סוּף דָּבָר הַכֵּל נִשְׁמַע אֶת-הָאֱלֹהִים יִרְא' וְאֶת-
מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר בִּי-זֶה כָּל-הָאָדָם: י' בִּי אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים
יָבֹא בַּמִּשְׁפָּט עַל כָּל-נֹעֲרָם אִם-טוֹב וְאִם רָע:**

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם סימן יתקין
סכום פסוקי ספר קדלת מאתים ועשרים ושנים, וסימנו מה שהיה כבר נקרא
שמו, וגם חציו מה שהיה כבר נקרא שמו וסדריו ארבעה וסימנו **אבא** במ אודה יה:
בית יהודא כ"י רבתי

לכ לגירסא א חבילות יותר ממה שאין הלכ
משגיגיניס היל לבריות שאין להשיגו ואל יאמר
הואיל ולא אוכל לנמור המלככה למה אחיל.
אך: (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא.
מה שתוכל עשה ולכך לשמים: ואת מצותיו שמור
כי זה כל האדם. כי לדבר הזה נכרא כל האדם:
(יד) כי את כל מעשה. אשר אדם עושה ב יבא
האלהים במשפט. ולכך נקוד מעשה פתח וסמט'
למעלה לפי שאינו נזקק לשם: עד כל נעלם.
אפילו על השוגג: אם טוב ואם רע. אפילו נכשל
במלוכה כגון כותן לדיקא לעמי צפרהסאי: סוף
דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו':
חסלת פירש"י

וואס זענן געשריבן אין ספר וואס שטעהט
געשריבען פרייהער: (בני הזהר.) ולשמו
בדברי חכמים. די זאלסט היטען די רייד
פון די חכמים וואס תאמרו אויב דיא
זועסט פרגענען ואס יש בהם צורף אויב
מען דארף די רייד האבען ולמה לא נכתבו
פאר וואס זענען זיי גיט אויף געשריבען:
(עשות ספרים הרבה אין קץ.) ואס באנו
לכתוב לא הספקנו ווען מיר זאלען וועלן
אלע רייד פון די חכמים אויף שרייבען
וואלסטען מיר גיט גיגענט אויף שרייבען:
(זהנ הרבה יגיעת בשר.) ואס בא לתת
לב לגירסא חבילות יותר ממה שנהלב מבין
אויב מען וויל לערנען מעהר וויא דאס

הארץ פארשטייט (וגיעה היא לבריות) איז עס אמאטערונג פאר מענשן ושאין להשיגו
ער וועט עס גיט דער גרייכן וואל יאמר הואיל ולא אוכל לנמור המלככה למה אחיל
אין ער זאל גיט זאגען ווייל איך וועל גיט קענען אויס פיהרען פאר וואס זאל
איך אנהייבען ואן באר: (יג) (סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא.) ומה שתוכל
עשה ולכך לשמים) וואס די וועסט קענען זאלסט דיא טוהן דיין הארץ זאל זיין אין
ערענסט צוא הקב"ה: (ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.) וכי לדבר הזה נכרא כל
(האדם) ווארים צוא דער זאך איז יעדען מענש בעשאפען געווארען: (יד) (כי את
כל מעשה.) ואשר אדם עושה) וואס דער מענש טוהט ויביא האלהים במשפטו וועט
הקב"ה איהם משפט: (על כל נעלם) אפילו על השוגג אפילו אויף אעכירה וואס ער
טוהט בשוגג: (אם טוב ואם רע.) ואפילו ער איז נכשל געווארען אין אמצה וכגון
נותן צדקה לעני בפרהסיא אז ער האט געגעבען אארימאן צדקה ווען מענשען
זעהן איז ער דאך איהם מבייש וועט איהם הקב"ה שטראפען וסוף דבר הכל נשמע
את אלהים ירא וגו' דער סוף פון דער זאך איז אז מען ברויכט מורא צו האבן פאר גאט:

שפתי חכמים

משה רבינו ע"ה: א רש"י מוזיא המלך לספ מלשון
סגיה כמו להגות והלמד שמוציא את שגיה שרשית
שרוג הרגל המלה ומקרה הוא קרא לה כמו שקרה
למלך מורמין כי התירו ליגנה עיקר ונעשית שרשית
אלא מו"ל: ב ק"ל למה יביא במשפט על מעשה האלהים

פירוש ע"ט

זאלסטען נאך זיך היטען צו מקיים זיין די
רייד פון די חכמים זשית צו מאכען פיל
ספרים איז גיט פאר האנדען קיין עק ורהג
אונ פיל מיה איז דאס איין מידיקייט פאר
די מענטשען: (יג) סוף דער עיקר איז פון
אלע זאכען אז די זאלסט פאר גאט מורא
האבען בי ווארום פון דער זאך וועגען
זענען אלע מענטשען באשאפען געווארען:
(יד) בי ווארום אויף אלע מעשים וואס איין
לעתידי לבא: